

SAN LUCAS

¹ Honorable Señor Teófilo, anin c'o jun wuj xintz'ibaj ri' in camic nwajo' ntaq awq'uin. E q'uiy ja winak ja bien quich'obon can nak rbanon can ja Dios chikawach in jari' quitz'iban chic. ² Ja quitz'iban ni junan ruq'uin ja bix chake ajoj cumal ja xetz'atowi nojel ja nimlaj samaj ja xuban can ja Jesús in chakaja' eje'e' quech'ob chiquewach ja winak ja utzlaj tzij xin Jesús. ³ Ja c'a ranin xenmaja'to rch'obic ja bar winakarnakto wi' nojel ja rbanon can ja Dios chikawach in xunq'uisa' ja bar c'o wi' camic. Bien xinch'ob rij rwach in xinchomarsaj chi utz in xintz'ibaj nojel in camic nwajo' ntaq awq'uin. ⁴ Queri' nban utzc'a chi bien nawotakij chi ni katzij wi' ja utzlaj tzij xin Jesucristo ja c'utun chic chawach.

⁵ Ja pa rtiempo ja Herodes ja rey xin Judea c'o jun sacerdote, Zacarías rubi'. Ja c'a Zacarías arja' jun chique ja jun moc sacerdote ja bina'an chique e xin Abías. C'o rxjayil, Elisabet rubi'. Ja c'a rElisabet arja' chakaja' riy rumam can ja rojer lok'laj sacerdote Aarón. ⁶ Ja c'a Zacarías rachbil ja rElisabet eje'e' utz quic'aslemal ntz'at rmal ja Dios, nquinimaj ja mandamiento in nquinimaj ja jule' chic ja tz'ibtal can chipan ja rtzobal ja kajaw Dios, mta nechapbexi. ⁷ Pro ni majun ti calc'wal como ja rElisabet ni mta wi' alanem trij in c'uluto xa e tak rija' chic chi e ca'i'.

⁸ Xuban jutij ja Zacarías e rachbil ja jule' chic sacerdote ja re xin Abías eje'e' ec'o chipan ja quise-mana, quimajon ja samaj xin Dios chipan ja nim-laj templo. ⁹ Ja sacerdote ni quicostumbre wi' chi nqueban suerte chok trij nkaj wi' chi noc chipan ja lugar santo rxin ja kajaw Dios chi rporoxic ja rinciense. Queri' c'a queban in tok tzuri ja suerte cumal trij ja Zacarías kaj wi' chewi' tok xoqui ja Zacarías chipan ja lugar santo chi rporoxic ja rinciense. ¹⁰ Kas rmajon c'atem ja rinciense, congana e q'uuy ja winak quimolon qui' chwach ja lugar santo, quimajon rbanic ja roración. ¹¹ Chaka c'a jalal tok c'o jun ángel rxin ja kajaw Dios winakar ruq'uin ja Zacarías. C'o jun altar ja bar nporox wi' ja rinciense, tri' pa'l wi' ja ángel pa riquik'a' ja raltar. ¹² Ja c'a Zacarías tok xutz'at ja ángel congana junwi' xuna', congana xbej ri' rmal. ¹³ Pro ja ángel quewa' xbij tre ri':

—Zacarías, ma taxbej ta awi' como ja Dios arja' rc'axan ja raworación, ja c'a rElisabet ja rawixjayil arja' c'o jun ti ral tala' nq'ueje' na chwiruk'a'. Ja c'a tok xtalaxi ja tala' Juan rubi' xtabina'aj tre ¹⁴ in janila xtiquicoti ja rawanma rmal in e q'uuy ja winak ja queri' xtiqúeban eje'e' chakaja'. ¹⁵ Como ja tala' arja' congana nim ruk'ij ntz'at na rmal ja Dios. Ni majun vino xtutij ta nixtac'a xtutij ta nak chi ta ja natk'abar rmal. Maja'n talaxi ja tok xtinoji ja rEspíritu Santo pa ranma. ¹⁶ Rmal arja' tok e q'uuy ja winak ja rawach tak aj Israel eje'e' nqueq'uex na quina'oj in nquinimaj chic ja kajaw Dios. ¹⁷ Ja tok xtoc achi nnabeyaj chwach ja Cristo chi rchomarsaxic ja rubey, ni queri' ranma ja

cani' ranma ja rojer profeta Elías in queri' rpoder chakaja' ja cani' rpoder ja rElías. Jari' nyataj na tre ja rac'ajol utzc'a chi nerchomarsaj ja tatixela' cuq'uin ja tak calc'wal utzc'a chakaja' chi ja winak ja ma e nimanela' ta ncotakij ncuc'aj jun utzlaj c'aslemal. Queri' c'a xtuban, nerchomij pon ja winak utzc'a chi quichomin chic qui' chi rc'ulic ja kajaw Cristo. Queri' xbij ja ángel tre ja Zacarías.

¹⁸ —Pro ¿nak moda nwotakij ja wi katzij ja nabij le'? como anin xa in ti ri'j chic in queri' tre wixjayil chakaja', xa ok tak rija' chic chi ok ca'i', ne'e ja Zacarías tre. ¹⁹ Ja c'a ángel quewa' xbij chic tre ri':

—Anin in Gabriel, mero chwach Dios inelnakto wi'. Ja c'a Dios arja' inrtakonto chi ak'iloxic, inrtakonto chi rbixic chawe ja utzlaj tzij ja c'a xinbij kaj chawe ri'. ²⁰ Pro bien tac'waxaj ja xtinbij chic chawe ri', como ma xanimaj ta ja utzlaj tzij ja xinbij chawe chewi' tok natoc can mem camic. Ja c'a tok xtibantaj cumplir ja xinbij chawe c'a tokori' xcatcowini xcatzijon chic jutij. Atat ma xanimaj ta ja utzlaj tzij ja xinbij chawe pro ja tok xterila' tiempo rxin tokori' nbantaj na cumplir, ne' tre ja Zacarías.

²¹ Ja c'a winak eje'e' ec'o can chwach ja lugar santo, cayben ja Zacarías: —¿Nak tre c'awa', con-gana taka'an nyeloji ja Zacarías chipan ja lugar santo? xeche' kaj pa tak canma. ²² Ja c'a tok xelto ja Zacarías maticowin chic ntzijon cuq'uin ja winak. Ja c'a winak eje'e' ch'obtaj cumal chi c'oli ja xutz'at chipan ja lugar santo como arja' xa ruk'a' chic nuban chiquewach, ni majun tzij xbij chi ta chique.

²³ Ja tok xuq'uis ja rsemana be ja Zacarías chi rochoch. ²⁴ Xerila' ja k'ij tok yawaji ja rElisabet rmal jun ti ral c'o pa gracia. Jo'o' ic' ja ni ma xelpi ta wi' pa rochoch, quewa' xbij kaj pa ranma ri': ²⁵ —Quewa' rbanon chwe ja kajaw Dios, c'o chic ti wal rya'on in rmalari' ma q'uixbal chi ta nna' chiquewach ja winak ja nelasan ntzijoxic chi mta wal, ne'e.

²⁶ Ja rElisabet waki' c'o chi wi' ja tok Dios arja' xutakto chic jutij ja ángel Gabriel. Chipan ja tinamit Nazaret xutak wi' ja c'o pa rcuenta ja departamento Galilea. ²⁷ Xutak ruq'uin jun k'apoj xtan, María rubi'. Ja c'a María arja' rya'on chic ruchi' tre jun achi, José rubi', chi nc'ule' ruq'uin. Ja c'a José arja' riy rumam can ja rojer rey David. ²⁸ Ja c'a tok xekaji ja ángel ja bar c'o wi' ja María quewa' xbij tre ri':

—María, ja Dios camic congana utz rbanon chawe, arja' c'ol awq'uin. Camic más na utzil ya'on chawe atat rmal ja Dios chiquewach canojelal ja rixoki', ne' tre. ²⁹ Ja c'a María tok xutz'at ja ángel sach rna'oj rmal ja tzij ja bix tre rmal:

—¿Nak tre c'awa' tok nbij queri' chwe? ne' kaj pa ranma. ³⁰ Ja c'a ángel quewa' xbij chic tre ri':

—María, ma taxbej ta awi' como atat awilon ja rutzil xin Dios. ³¹ Ja camic nq'ueje' na c'aslemal chawij, c'o jun tawal tala' nq'ueje' na. Ja c'a tok xtalaxi ja tala' Jesús rubi' xtabina'aj tre. ³² Ja tok xtiq'uiy nojoj janila nim ruk'ij, Ralc'wal ja nimlaj Dios xtibina'ax tre. Arja' riy rumam can ja rojer rey David in ja kajaw Dios xticojo rxin como rey

ja cani' xuban tre ja David ojer. ³³ Chijutij xtoc rey pan ewi' ja rix riy rumam can ja Jacob in ja gobierno rxin arja' ni mta wi' q'uisic trij. Queri' xbij ja ángel tre ja María.

³⁴ —¿Nak moda tok xtibantaj cumplir ja nabij le'? pro makana' inc'ulan ta c'a, ne'e ja María tre.

³⁵ Quewa' bix chic tre rmal ja ángel ri':

—Ja rEspíritu Santo arja' nkajto na awq'uin in ja poder rxin ja nimlaj Dios jari' nsamaj na awq'uin rmalc'ari' tok ja santilaj ac'al ja xtiq'ueje' chwiak'a' Ralc'wal Dios xtibina'ax tre. ³⁶ Camic tawotakij chi ja rElisabet ja rawach'alal masqui xa ti ri'j chic pro c'o chic ti ral pa gracia chakaja'. Ja winak eje'e' nquibij tre chi ni mta wi' alanem trij pro camic waki' c'o chi wi' ³⁷ como ja Dios arja' mta nak ta ja maquita ncowini nuban, ne'xi ja María.

³⁸ —Anin inc'o pa ruk'a' ja wajaw Dios. Tibana' c'a chwe ja cani' c'a xabij kaj chwe, ne'e ja María. C'ac'ari' be ja ángel, xuya' can ja María.

* * * * *

³⁹ Ja c'a María arja' ma xuya' ta tiempo tre, xchomla' ri', be pa jun tinamit ja c'o chwajayu' ja c'o pa rcuenta ja departamento Judea. ⁴⁰ Ja c'a tok xekaj chipan ja tinamit xoc pa rochoch ja Zacarías in xuya' rutzil rwach ja rElisabet. ⁴¹ Ja c'a rElisabet ja tok xc'axaj ja rutzil rwach ya' rmal ja María chaka jalal tok xuna' ja ti ral ja c'o pa gracia chi congana xusil ri' in noji ja rEspíritu Santo pa ranma ja rElisabet. ⁴² Arja' cow tzijoni, quewa' xbij tre ja María ri':

—Camic más na utzil ya'on chawe atat rmal ja Dios chiquewach canojelal ja rixoki' in janila utzil

ya'on tre ja tawal chakaja' ja c'o pa gracia. ⁴³ ¿Nak c'a inocnak wi' anin chi ja Dios rya'on chwe camic chi atpenak wq'uin? pro makana' maquita at rute' ja Cristo ja wajaw. ⁴⁴ Queri' nbij chawe como anin ja tok chaka maril xaya' rutzil nwach xinna' ja ti wal ja c'o pa gracia congana xusil ri' rumac quicotemal. ⁴⁵ Congana qui'il chawe como xanimaj chi nbantaj na cumplir ja bix chawe rmal ja ángel ja takto rmal ja kajaw Dios, ne'e ja rElisabet tre. ⁴⁶ Ja c'a María quewa' xbij ri':

—Ja camic nojel nuc'u'x nojel wanma nya' ruk'ij ja kajaw Dios. ⁴⁷ Congana nquicoti ja wanma como ja Dios arja' To'onel wxin. ⁴⁸ Ninquicoti como ja Dios inrcha'on camic pro makana' nim ta c'a nuk'ij pro xa in ti jun ajsamajel rxin. Ja winak ja rec'o chipan awa' tiempo ja okc'o wi' ri' e cachbil ja winak ja maja'n que'alaxi xa nak ta tiempo xqueq'ueje' wi' eje'e' quewa' xtiquibij chwe ri': —Ja Dios rya'on ja rutzil tre ja María, xqueche' na chwe. ⁴⁹ Como ja Dios congana nimak tak utzil ja rbanonpi chwe camic, janila poder c'o pa ruk'a' in ja c'a rubi' santilaj Dios ne'xi. ⁵⁰ Ni npokonaj wi' kawach ja wi nkaxbej ki' chwach, niquirwari' nuban chake ja rok winak xa nak ta tiempo nokq'ueje' wi' wawe' chwach'ulew. ⁵¹ Bien xk'alasaj chikawach chi congana poder c'o pa ruk'a', xerkajsaj ja winak ja nquena' kaj chi congana nimak quek'ij. ⁵² Xerlasajel ja nimak tak rey pa k'etbal tak tzij pro xuya' quek'ij ja winak ja ma nimak ta quek'ij. ⁵³ Congana utzlaj tak nakun xuya' chique ja winak ja nk'ak'an quepan pro ja c'a biyoma' eje'e' xbij chique chi ne'eli in ni majun

nak ta xuya'el ta chique. ⁵⁴ Xokruto' ja rok aj Israel ja rokcha'on rmal chi nkaban ja rsamaj, xoknataj rmal in xpokonaj kawach. ⁵⁵ Queri' xuban como queri' rtzujun can chique ja kati't kamama' ojer cani' tre ja rAbraham in cani' chake ja rok riy rumam can ja rAbraham xa nak ta tiempo nokq'ueje' wi' wawe' chwach'ulew. Queri' xbij ja María. ⁵⁶ Q'ueje' chi na oxi' ic' ja María ruq'uin ja rElisabet c'ac'ari' meloj chi rochoch.

⁵⁷ Ja c'a tok tz'akati rtiempo ja rElisabet q'ueje'e ja ti ral tala'. ⁵⁸ Ja c'a rch'alal e cachbil ja rvecino xekaj rbixic cuq'uin chi ja Dios congana rpokonan rwach in c'o jun ti ral rya'on, janila xequicot ruq'uin. ⁵⁹ Eje'e' tok xuban waxaki' ruk'ij ja tala' xebe ruq'uin como jari' k'ij nban wi' circuncidar ja cani' nrajo' ja quireligión. Cajo' ta quicanoj ta rubi' ja tac'al, Zacarías ja ti rubi' laj quibij tre, ti rc'axel ta ja rtata'. ⁶⁰ Pro peti ja rute':

—Ma can ta, Juan rubi' xtikabij tre, ne' chique.

⁶¹ —Pro makana' c'o ta c'a jun awach'alal Juan rubi' xa chewi' tok queri' rubi' nabij, xeche' tre. ⁶² C'ac'ari' quemaj rbanic quek'a' chwach ja Zacarías como arja' xa ti mem chic:

—¿Nak rubi' ja tac'ajol nbixi? xeche' tre. ⁶³ Ja c'a Zacarías c'oli xc'utuj ja bar ntz'ibaj wi' rubi':

—Juan rubi', queri' ja xtz'ibaj chiquewach. Congana sach quina'oj rmal pro ni canojelal. ⁶⁴ Chaka c'a jalal tok tzuri ja Zacarías, ma mem chi ta, xumaj chic jutij tzij in congana xumaj rya'ic ruk'ij ja Dios. ⁶⁵ Ja c'a vecino eje'e' congana quixbej qui' rmal pro ni canojelal. Nojel c'a ja bantaji

ri' xel rbixic nat nakaj nojel chwitakjayu' ja c'o pa rcuenta ja departamento Judea. ⁶⁶ Canojel ja winak ja xec'axani ja bantaji ri' eje'e' quec'ol pa tak canma, quewa' nquibij ri': —¿Nak la c'a chi samajil ja xtuban awa' ja tac'al ri'? xeche' tre ja ti yaqui'. Bien k'alaj chi ja kajaw Dios c'o ruq'uin.

⁶⁷ Ja c'a Zacarías ja rtata' ja ti yaqui' arja' noji ja rEspíritu Santo pa ranma in xumaj rbixic jule' tzij ja yataj tre rmal ja Dios chi nbij tre ja Cristo ja xajalal maja'n talaxi, quewa' xbij ri':

⁶⁸ —Kas ta xtiya' ruk'ij ja kajaw Dios ja Dios kaxin ja rok aj Israel como arja' xoknataj rmal in camic okrwasanel libre ja rok tinamit rxin. ⁶⁹ Como c'o jun To'onel rtakonto kuq'uin janila nim ja poder c'o pa ruk'a'. Ja c'a To'onel arja' riy rumam can ja rojer rey David ja rajsamajel rxin ja Dios. ⁷⁰ Ni queri' rbanon ja Dios ja cani' rtzujun can ojer como ja rojer tak profeta xin Dios eje'e' quitz'iban can chi c'o jun To'onel ja npa na ⁷¹ utzc'a chi noktotaj pa quek'a' ja kac'ulel utzc'a chi noktota' pa quek'a' canojel ja winak ja xa itzel nokquetz'at. ⁷² Ja Dios arja' rtakonto ja To'onel jari' xbanbej cumplir ja rtzujun can chique ja kati't kamama' ojer chi ni npokonaj wi' quewach in jari' xbanbej cumplir chakaja' ja santilaj chominem ja xchomij ruq'uin ja rAbraham. ⁷³ Tokori' xchomij ja tok c'o jun juramento xuban, xbij tre ja rAbraham ja kamama' ⁷⁴ chi noktota' na pa quek'a' ja netzellan kaxin utzc'a chi matikaxbej chic ki' nkaban ja nkayabej je'e ruk'ij ja Dios. ⁷⁵ Queri' xuban ja Dios utzc'a chi chwach arja' nkaban wi' ja samaj rxin jaru' pa tiempo nkabanel chwach ja rwach'ulew

pro ruq'uin jun ch'ajch'ojlaj anma, ruq'uin jun utzlaj c'aslemal. Queri' xbij ja Zacarías. C'ac'ari' xumaj chic jutij tzij, tre ja ti rc'ajol tzijon chi wi' quewari':

⁷⁶ —Nc'ajol, atat xtibina'ax chawe chi at profeta rxin ja nimlaj Dios como atat natnabeyaj na chwach ja Cristo ja kajaw utzc'a chi nachomarsaj na rubey chwach ja tok xajalal maja'n tumaj ja rsamaj. ⁷⁷ Natnabeyaj na chwach utzc'a chi nach'ob chikawach ja rok tinamit rxin chi ja tok ncuytaji ja kil kamac tri' nkawil wi' ja totajem xin Dios ⁷⁸ in xa rmal ja congana npokonaj kawach ja Dios xa chewi' tok nuban queri' chake. Rmalc'ari' ja tok c'o jun To'onel rtakonto kuq'uin chila' chicaj ja nsakirsan kabey chikawach. ⁷⁹ Ja c'a To'onel arja' neruya' na pa sakil ja winak ja rec'o pa k'ekumal ja nquixbej qui' chwach ja camíc in nokruc'aj na chipan jun bey ja rc'an quicotemal. Queri' xbij ja Zacarías.

⁸⁰ Queri' c'a xuban, q'uiyi ja ti calc'wal ja Zacarías in Elisabet, congana cowir más ranma chi rbanic ja rutzil. Pa tak lugar ja bar kas talan wi' tri' nq'ueje' wi'. Ja c'a tok xerila' ja k'ij rxin be, xumaj rbixic ja rtzobal Dios chique ja rach tak aj Israel.

2

¹ Jari' tiempo c'o jun censo bani. C'o jun nimlaj rey tri', César Augusto rubi', arja' xuya' jun orden chi nban censo chique ja winak ja rec'o pa tak nación pro ni canojelal. ² Jawa' censo ri' jawa' ja kas nabey censo bani tokori' tok c'o jun achi, Cirenio rubi', arja' ocnak gobernador xin Siria tri'. ³ Canojel ja winak xebe na pa tak quitinamit

ja cati't quimama' utzc'a chi tri' neban wi' censo chique. ⁴C'o c'a jun achi, José rubi', arja' aj Nazaret ja c'o pa rcuenta Galilea. Ja c'a José arja' be chakaja' utzc'a chi neban censo tre. Rmalc'ari' ja tok xelex chipan ja tinamit Nazaret in be chipan ja tinamit Belén ja c'o pa rcuenta Judea ja bar xalax wi' ja rojer rey David. Tri' be wi' ja José como ja rey David arja' sepo quixin ja rati't rmama'. Ja José arja' riy rumam can ja rey David. ⁵Arja' c'o jun xtan rachbilajel, María rubi', e utz chic ruq'uin chi nec'ule'e. Ja c'a María arja' yawa' chic, xa nnakajinto ja k'ij ja xtiq'ueje' wi' ti ral. ⁶Kas c'a tri' pa Belén ec'o wi' ja tok tz'akati ja k'ij rxin. ⁷Tri' c'a xalax wi' ja ti ral tala', ti nabey winak. Xubar pa tziak. Ja c'a tok bartaj rmal c'o jun quiwabal chicop xcanoj in xcotz'ba' chipan. Queri' c'a xuban, pa quic'olibal chicop xeq'ueje' na wi' como enojnak chic ja winak chipan ja posada.

⁸Ec'o c'a jule' yuk'ul tak carnelo, tri' ec'o wi' chinakaj ja tinamit Belén, quimajon quichajixic ja tak carnelo chak'a' pa tak k'ayis. ⁹Chaka c'a jalal ja tok c'o jun ángel winakar chiquewach takonto rmal ja kajaw Dios in c'oli ja gloria rxin ja kajaw Dios quetz'at, ntajini nuq'uiak ri' chiquij, congana quixbej qui' rmal. ¹⁰Pro bix chique rmal ja ángel: —Ma texbej ta ewi', tec'waxaj mpe' ja xtinbij chewe ri' como anin c'o jun utzlaj tzij ja nc'amonto chewe, jun utzlaj tzij janila quicotemal rc'amonto chique ja winak pro ni canojelal. ¹¹Quewa' ja utzlaj tzij ja nc'amonto chewe ri', ja camic c'o jun To'onel ewxin c'a xalaxi, pa Belén xalax wi' ja bar

xalax wi' ja rojer rey David. Ja c'a To'onel arja' ja Cristo ja kajaw. ¹² Ja tok xtewila' ja ti yaqui' quewa' banon tre ri', baron pa tziak in cotz'ban pa quiwabal chicop jari' retal ja nbij can chewe, ne'e ja ángel chique.

¹³ Chaka c'a jalal tok ec'o jule' rachbil ja ángel xewinakari e xin chila' chicaj pro congana e q'uiy. Congana quimajon rya'ic ruk'ij ja Dios, quewa' nquibij ri': ¹⁴ —Ja camic janila majtajnak chic rya'ic ruk'ij ja Dios chila' chicaj in ja wawe' chwach'ulew c'o chic ja quicotemal, c'o chic ja rutzil xin Dios cuq'uin ja winak, neche'e.

¹⁵ Ja c'a yuk'ul tak carnelo tok xemeloji ja ángel chila' chicaj eje'e' quewa' quibij chibil tak qui' ri': —Jo' c'a ja pa Belén tekatz'ata' ja bantajnak ja takonto rbixic kuq'uin rmal ja kajaw Dios, xeche'e.

¹⁶ Queri' c'a queban, xebe alnak. Ja c'a tok xe'ekaji quewil ja María rachbil José in quetz'at ja ti yaqui' cotz'ban pa quiwabal chicop. ¹⁷ Ja tok quetz'at ja ti yaqui' c'ac'ari' quemaj rcholic chiquewach ja winak ja bin can chique rmal ja ángel trewa' ja jun tac'al ri'. ¹⁸ Ja c'a winak kas c'asc'o'i quic'axaj canojelal ja bix chique cumal ja yuk'ul tak carnelo. ¹⁹ Pro ja María arja' xuc'ol pa ranma nojel ja tzij ja rc'axan, congana nuch'ob rij rwach nak rc'amonto. ²⁰ Ja c'a yuk'ul tak carnelo eje'e' xemeloji, congana quimajon rya'ic ruk'ij ja Dios rmal ja quic'axan in rmal ja quitz'aton, ni bantaj wi' cumplir ja caní' bin can chique rmal ja ángel.

* * * * *

²¹ Ja c'a ti yaqui' ja tok xuban waxaki' ruk'ij ja tok ban circuncidar tokori' canox rubi'. Ja ti rubi' bix

tre Jesús como queri' rubi' ja canox rmal ja ángel ja tok maja'n tiq'ueje' pa gracia.

²² Xerila' c'a ja k'ij chi nebe nequich'ach'ojirsaj qui' ja cani' nbij ja ley xin Dios ja tz'ibtal can rmal ja Moisés c'ac'ari' xebe ja pa Jerusalén, quec'amel ja tac'al utzc'a chi nequibana' presentar chipan ja nimlaj templo xin Dios. ²³ Queri' queban como ja ley rxin ja kajaw Dios quewa' tz'ibtal can chipan ri': —Ja tak ala'i' ja nabey tak winak eje'e' e rxin ja Dios pro canojelal, ne'e. ²⁴ Ec'o ca'i' tak tz'iquin nequitzujuj chwach ja Dios como sacrificio ja cani' nbij ja ley rxin ja kajaw Dios quewari': —Jun c'ulaj tak xtruc'uc' ja netzujuxi owi e ca'i' tak palomax ja re tak co'coj, ne'e.

²⁵ C'o c'a jun achi pa Jerusalén, Simeón rubi'. Ja c'a Simeón arja' congana utzlaj achi, ni nuban wi' respetar ja Dios in ni rayben wi' ja k'ij ja tok xtipeti ja To'onel chi quito'ic ja tinamit Israel. C'oli ja rEspíritu Santo ruq'uin. ²⁶ Ja c'a rEspíritu Santo arja' c'oli rk'alasan chic chwach, quewa' rbin tre ri': —Simeón, atat c'a atc'as na ja tok xtitakto ja Cristo rmal ja Dios ja rawajaw, natz'at can na rwach, ne' tre. ²⁷ Ja c'a Simeón arja' xuc'ax rmal ja rEspíritu Santo, be chipan ja nimlaj templo xin Dios in ni jari' hora tok tri' c'amarel wi' chakaja' ja ti yaqui' Jesús cumal ja rtata' rute' utzc'a chi neban tre ja cani' nbij ja ley xin Dios. ²⁸ Ja c'a Simeón tok xe'ekaj ruq'uin xch'elej ja ti yaqui' in xumaj rya'ic ruk'ij ja Dios, quewa' xbij tre ja Dios ri': ²⁹ —Wajaw, camic utz chic ninac'amel, qui' chic nuc'u'x ja nincami como camic xaban cumplir ja xatzujuj chwe. ³⁰ Como camic xintz'at ruq'uin

nwach ja To'onel ³¹ ja ratakonto pro jun To'onel kaxin kanojelal ja rok winak xa nak ta chi ok winakil, ³² jun To'onel ja racojon como jun luz ja nsakirsan quebey ja winak ja ma e aj Israel ta in chakaja' acojon como ya'bal kak'ij ajoj ja rok aj Israel ja rok tinamit awxin. Queri' xbij ja Simeón.

³³ Ja c'a José rachbil María ja rute' ja ti Jesús eje'e' kas c'asc'o'i quic'axaj ja xbij ja Simeón tre ja ti yaqui'. ³⁴ C'ac'ari' ja Simeón arja' xc'utuj ja rutzil xin Dios pa quewi' in quewa' xbij tre ja María ri': —Tac'waxaj mpe' ja xtinbij chawe ri', jawa' jun tac'al ri' arja' cha'on rmal ja Dios utzc'a chi rmal arja' ja tok e q'uiy chique ja kach tak aj Israel nekajsax na in e q'uiy chique chakaja' netotaj na rmal. In jun chic, arja' nc'utu na chikawach ja kas mero rbey Dios pro jari' xa nch'a' na tre cumal ja winak. ³⁵ Ja c'a xtaban atat, c'oli ja xtana' cani' jun cuchilo xtimin ruq'uin ja rawanma. Rmal c'a ja tawal ri' tok e q'uiy ja winak bien nk'alajin na nak ja nquech'ob kaj pa tak canma, ne' tre.

³⁶ C'o c'a jun ti nan tri', Ana rubi', rme'al jun achi Fanuel rubi', arja' riy rumam can ja rAser. Ja c'a rAser arja' jun chique ja cablajuj rc'ajol Jacob. Ja c'a Ana arja' profeta xin Dios, congana ti ri'j chic. C'a k'apoj na ja tok c'ule'e in xa wuku' juna' cuc'aj qui' ruq'uin ja rchajil ³⁷ como chanim cami ja rchajil, xoc can ti malca'n in ma xc'ule' chic ta. Ochenticuatro chic rjuna'. K'ij k'ij ni matel wi' chipan ja nimlaj templo xin Dios, nuban ja rayuno in nuban ja roración jari' nyabej ruk'ij ja Dios chi pa k'ij chi chak'a'. ³⁸ Ja c'a ti yaqui' Jesús ch'elen rmal ja Simeón in ni jari' hora peti

ja Ana, xmaltioxij tre ja Dios ja c'o chic ja To'onel in xlasaj rbixic ja tac'al chique canojel ja winak ja quimajon raybexic ja totajem xin Dios tri' ja pa Jerusalén.

³⁹ Ja c'a tatixela' tok bantaj cumplir cumal nojelal ja cani' nbij ja ley rxin ja kajaw Dios chi nqueban c'ac'ari' xemeloj chic jutij chipan ja tinamit Nazaret ja bar ec'o wi' ja c'o chipan ja departamento Galilea. ⁴⁰ Ja c'a tac'al arja' xumaj q'uuiyem, winakar más rchok'ak', congana tz'akat ja rna'oj in c'oli ja rutzil xin Dios ruq'uin.

⁴¹ Ja c'a rtata' rute' eje'e' nojel tak juna' tok nerila' ja nmak'ij pascua ni nepi wi' pa Jerusalén. ⁴² In queri' queban chakaja' ja tok cablajuj chic rjuna' ja Jesús, xebe ja pa Jerusalén como ni quicostumbre wi' ja raj Israel chi nequic'ulu' ja nmak'ij. ⁴³ Ja c'a tok xoc'owi ja nmak'ij netajini nemeloji pa Nazaret pro ja c'a Jesús ja tala' arja' q'ueje' can pa Jerusalén xarwari' mta rnaben ja José chi q'ueje' can nixtac'a rute' ta chakaja'. ⁴⁴ Ja nquech'ob eje'e' chi c'oli ja Jesús chiquicojol ja jule' chic winak ja recachbilanto pa bey. Kaj jun k'ij chi binem cumal. Ja tok quetz'at chi mta ja Jesús c'ac'ari' quemaj rcanoxic chiquicojol ja cach'alal in chiquicojol ja winak ja cotak quewach chakaja'. ⁴⁵ Ja c'a tok ma xcanoy ta cumal c'ac'ari' xemeloji ja pa Jerusalén chi rcanoxic. ⁴⁶ C'a chi oxi' k'ij xequiwila' wi', chipan ja nimlaj templo xin Dios c'o wi', tz'ubul chiquicojol ja maestro ja netijon quixin ja winak tre ja rtzobal Dios. Kas nuya' rxquin tre ja nquibij ja maestro in c'oli ja nc'axaj

je'e chique chakaja'. ⁴⁷ Kas nc'asc'o'i nquic'axaj ja nbij pro canojelal como congana tz'akat ja rna'oj in tok c'oli nquic'axaj tre congana utz ja nbij chique. ⁴⁸ Peti rute' rachbil ja José:

—¿Wawe' ek atc'o wi' nta'? ¿Nak tre tok xaban quewa' chake? Ok ca'i' in atata' congana okelnak c'ay amwal chi acanoxic, ne'x rmal ja rute'.

⁴⁹ —¿Nak tre ja tok ninecanoj? ¿La ma ewotak ta chi anin ni rjawaxic wi' chwe chi nban cumplir ja rsamaj ja nata' Dios? ne'e ja Jesús chique. ⁵⁰ Pro eje'e' ma xch'obtaj ta cumal ja xbij chique.

⁵¹ C'ac'ari' xerachbilajel chic ja Jesús, xemeloj chic jutij pa Nazaret. Arja' ni nnimaj wi' ja nquibij tre. Ja c'a rute' arja' xuc'ol ja pa ranma nojel ja bantaji ja pa Jerusalén. ⁵² Ja c'a Jesús juna' juna' xa jani' penak más ja rna'oj, ni rchapon wi' q'uuiyem in más chi na utz ntz'at rmal ja Dios in cumal ja winak chakaja'.

3

¹⁻² Ja c'a Juan ja rc'ajol Zacarías arja' xerila' ja k'ij ja tok tzijoni ja Dios ruq'uin pa jun lugar ja kas talan wi' tokori' pa rtiempo ja nimlaj rey rbina'an Tiberio César. Ja c'a Tiberio César ola-juj juna' toqui ja pa k'etbaltzij ja tok tzijoni ja Dios ruq'uin ja Juan. In jule' chic ja rachi'i' ja re'ocnak k'etol tak tzij chipan ari' tiempo quewa' quebi' ri'. Jun, Poncio Pilato rubi', arja' ocnak gobernador xin Judea. Jun chic, Herodes rubi', pa ruk'a' arja' c'o wi' ja departamento Galilea. Jun chic, Felipe rubi' rch'alal ja Herodes, pa ruk'a' arja' c'o wi' ja ca'i' lugar Iturea in Traconite. In jun chic, Lisantias rubi', pa ruk'a' arja' c'o wi' ja

lugar Abilinia. Ja rachi ja rocnak lok'laj sacerdote tri' Anás rubi' rachbil Caifás. ³ Ja c'a Juan tok xc'axaj ja bix tre rmal ja Dios c'ac'ari' be, xa bar ta tri' nk'ax wi' ja binelya' Jordán tri' nbe wi' in tok ec'oli winak ja ne'ekaj ruq'uin quewa' nbij chique ri': —Teq'uexa' ja rena'oj, teya'a' can ja ritzelal in quixban bautizar, quirtari' neban utzc'a chi ncuytaji ja rewil emac, ne' chique. ⁴ Tri' bantaj wi' cumplir ja tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios ojer rmal ja profeta Isaías, quewa' nbij ri': —C'o jun kulaj nc'axax chipan ja lugar ja kas talani, quewa' nbij ri': —Techomarsaj chi utz ja rubey ja kajaw Dios, jic teya'a'. ⁵ Ja siwan xtinojsax na pro nojel tak siwan. Ja c'a jayu' ni majun tre ja maquita xtikajsax na. Ja loclak tak bey xtiya' na pa jic, ja c'a wi c'ototajnak je'e rwach jari' nmuk na. Congana xtiban na rbanic chi utz ja bey ⁶ in ja winak eje'e' xtiquetz'at na ja totajem xin Dios. Queri' ja tz'ibtal can.

⁷ Ja c'a Juan tok ne'ekaji ja winak ruq'uin chi neruban bautizar quewa' nbij chique ri':

—Ixix congana itzel tak na'oj ewc'an, ix cani' jule' itzel tak cumatz. ¿Nak bin chewe chi nixan-maj chwach ja nimlaj juicio ja nnakajinto? ⁸ Ja mero rubey chi neban tiwachini ja rutzil pa tak ewanma, nijawari' yatal chewij chi neban ja wi katzij chi eq'uexon chic ja rena'oj. In maxta quewa' tebij kaj pa tak ewanma ri': —Ajoj ok riy rumam can ja rAbraham rmalari' ok rtinamit Dios, maxta quixche'e. Queri' nbij chewe como ja Dios ni ma c'ayew ta tre nerwinakarsaj jule' riy rumam ja rAbraham trela' jule' abaj le'. ⁹ In chakaja' ja camic ri' xa nakaj c'oto chi wi' ja juicio

xin Dios cani' rbanic jun iquiaj chomin chic xajalal maja'n tichoy jule' che' tre. Ja c'a che' ja mta utz rwach nuya' jari' nchoyi nojelal in nporox pa k'ak'. Queri' nbij ja Juan chique.

¹⁰ —¿Nak nkaban c'awa'? kas neche'e ja winak tre.

¹¹ —Xa nak ta chewe ja c'o ca'i' camisa ruq'uin tiya'a' jun tre ja mta rxin owi c'o way ruq'uin tiya'a' rxin ja mta nutij, ne'e ja Juan chique. ¹² Ec'o jule' molol tak impuesto xe'ekaj ruq'uin chakaja' chi neban bautizar rmal, eje'e' quewa' quibij tre ri':

—Maestro, ja c'a rajoj ¿nak nkaban? xeche' tre.

¹³ —Ja rimpuesto tok ntoj pan ek'a' cumal ja winak xta nijawari' nec'am chique ja bin chewe rmal ja k'etbaltzij, ma teya' ta rwi' ja nec'utuj chique, ne'e ja Juan chique. ¹⁴ Ec'oli soldado chakaja' c'oli quic'axaj tre quewari':

—Ja c'a rajoj ¿nak nkaban? xeche' tre.

—Ma que'epuersa'ij ta ja winak chi nqueya' quinakun chewe. In jun chic, ma tetz'ak ta tzij chiquij winak. In jun chic, quixq'ueje' conforme ruq'uin ja rewajil ja nech'ec. Queri' xbij ja Juan chique.

¹⁵ Ja c'a winak eje'e' congana quigana ncotakij nak ocnak wi' ja Juan, ni cayben wi' nak ja xtibix chique rmal. Ja quimajon rch'obic pa tak canma chi ja Juan maxla arja' ja Cristo pro queri' quech'ob canojelal. ¹⁶ Rmalc'ari' ja tok quewa' xbij ja Juan chique canojelal:

—Anin, ya' ncoj ja nixnbanbej bautizar pro c'o chi na jun penak ja xajalal maja'n tumaj ja rsamaj, arja' más chi na nim ja poder c'o pa ruk'a' chinwach anin. Anin ma yatal ta chwij xquintiloc

ta ruq'uin nixtac'a chi rquiric ja rxajab. Arja' nixruban bautizar pro Espíritu Santo in k'ak' ja nixrbanbej bautizar. ¹⁷ Arja' rchomin chic ri' chi nerparti'ij ja re utz chiquicojol ja ma e utz ta cani' nuban jun achi nuq'uiak rwach trigo tre pala, nparti'ij ja trigo chipan ja rmukal. C'ac'ari' nuc'ol ja trigo chipan ja rc'olibal pro ja rmukal jari' nporoj pa k'ak' pro jari' k'ak' mta chupic trij. Queri' xbij ja Juan chique.

¹⁸ Q'uiy ja tzij ja quitakari' ja xerpaxbabej ja winak ja tok xuya' rbixic chique ja utzlaj tzij xin totajem. ¹⁹ Pro c'oli ja xuch'a' tre ja gobernador Herodes como ja Herodes c'o jun rixnam rc'amon, Herodías rubi'. Ja c'a Herodías arja' rxjayil ja Felipe rch'alal ja Herodes. In ja Herodes c'o chi na jule' ja ritzelal rbanon ja ch'a' tre rmal ja Juan. ²⁰ Q'uiy rwach ja ma utz ta xuban ja Herodes in c'uluto xucoj ja Juan pa che'.

²¹ Ja c'a Jesús tok xebantaj bautizar canojel ja winak in tok bantaj bautizar arja' chakaja' c'ac'ari' kas rmajon rbanic oración ja tok jaktaji ja caj ²² in kajto ja rEspíritu Santo ruq'uin. Ja c'a rEspíritu Santo cani' jun ajsakaxic' ja tok kajto ruq'uin. C'ac'ari' c'o jun kulaj penak chila' chicaj c'axaxi, quewa' xbij tre ja Jesús ri': —Atat ja rat chak'laj Walc'wal, congana ninquicot chawij, ne'e ja kulaj xin Dios tre.

²³ Ja Jesús tok xumajel ja rsamaj c'o chi la treinta rjuna' in ja chiquewach ja winak arja' ralc'wal ja José. Ja c'a José arja' ralc'wal Elí. ²⁴ Ja Elí

ralc'wal Matat. Ja Matat ralc'wal Leví. Ja Leví ralc'wal Melqui. Ja Melqui ralc'wal Jana. Ja Jana ralc'wal José. ²⁵ Ja José ralc'wal Matatías. Ja Matatías ralc'wal Amós. Ja Amós ralc'wal Nahum. Ja Nahum ralc'wal Esli. Ja Esli ralc'wal Nagai. ²⁶ Ja Nagai ralc'wal Maat. Ja Maat ralc'wal Matatías. Ja Matatías ralc'wal Semei. Ja Semei ralc'wal José. Ja José ralc'wal Judá. ²⁷ Ja Judá ralc'wal Joana. Ja Joana ralc'wal Resa. Ja Resa ralc'wal Zorobabel. Ja Zorobabel ralc'wal Salatiel. Ja Salatiel ralc'wal Neri. ²⁸ Ja Neri ralc'wal Melqui. Ja Melqui ralc'wal Adi. Ja Adi ralc'wal Cosam. Ja Cosam ralc'wal Elmodam. Ja Elmodam ralc'wal Er. ²⁹ Ja Er ralc'wal Josué. Ja Josué ralc'wal Eliezer. Ja Eliezer ralc'wal Jorim. Ja Jorim ralc'wal Matat. ³⁰ Ja Matat ralc'wal Leví. Ja Leví ralc'wal Simeón. Ja Simeón ralc'wal Judá. Ja Judá ralc'wal José. Ja José ralc'wal Jonán. Ja Jonán ralc'wal Eliaquim. ³¹ Ja Eliaquim ralc'wal Melea. Ja Melea ralc'wal Mainán. Ja Mainán ralc'wal Matata. Ja Matata ralc'wal Natán. ³² Ja Natán ralc'wal David. Ja David ralc'wal Isaí. Ja Isaí ralc'wal Obed. Ja Obed ralc'wal Booz. Ja Booz ralc'wal Salmón. Ja Salmón ralc'wal Naasón. ³³ Ja Naasón ralc'wal Aminadab. Ja Aminadab ralc'wal Aram. Ja Aram ralc'wal Esrom. Ja Esrom ralc'wal Fares. Ja Fares ralc'wal Judá. ³⁴ Ja Judá ralc'wal Jacob. Ja Jacob ralc'wal Isaac. Ja Isaac ralc'wal Abraham. Ja Abraham ralc'wal Taré. Ja Taré ralc'wal Nacor. ³⁵ Ja Nacor ralc'wal Serug. Ja Serug ralc'wal Ragau. Ja Ragau ralc'wal Peleg. Ja Peleg ralc'wal Heber. Ja Heber ralc'wal Sala. ³⁶ Ja Sala ralc'wal Cainán. Ja Cainán

ralc'wal Arfaxad. Ja Arfaxad ralc'wal Sem. Ja Sem ralc'wal Noé. Ja Noé ralc'wal Lamec. ³⁷ Ja Lamec ralc'wal Matusalén. Ja Matusalén ralc'wal Enoc. Ja Enoc ralc'wal Jared. Ja Jared ralc'wal Mahalaleel. Ja Mahalaleel ralc'wal Cainán. ³⁸ Ja Cainán ralc'wal Enós. Ja Enós ralc'wal Set. Ja Set ralc'wal Adán. Ja Adán ralc'wal Dios.

4

¹ Ja c'a Jesús arja' nojnak ja rEspíritu Santo pa ranma, xelex chipan ja binelya' Jordán, c'amarel rmal ja rEspíritu Santo chipan ja lugar ja kas talani. ² Ca'winak k'ij q'ueje' tri', majtaj rtakchi'ixic rmal ja diablo. Tre ja tiempo ja q'ueje' tri' ni majunak ta xutij. Ja c'a tok tz'akati ja ca'winak k'ij majtaj rmal rk'ak'anil rupan. ³ Peti ja diablo:

—Ja wi katzij chi atat ja rat Ralc'wal Dios tabij c'a trewa' ja jun abaj ri' chi noc way, ne'e ja diablo tre ja Jesús.

⁴ —Tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios chi ja winak ma ruyon ta way nc'atzin chique tre ja quic'aslemal pro nojel ja rtzobal Dios jari' nc'atzin chique chakaja', ne'e ja Jesús tre.

⁵ C'ac'ari' ja diablo xuc'amel chic ja Jesús, xebe parwi' jun nimlaj jayu'. Ja c'a tok xe'ekaji xa jurata xuc'ut chwach ja gobierno rxin nojel ja tinamit ja c'o chwach'ulew ⁶⁻⁷ in xbij chic tre:

—Wi xcatxunque' chinwach wi naya' nuk'ij, anin njach pan ak'a' ja gobierno rxin nojel ja tinamit ja nmajon rc'utic chwach le' in ncoj pan ak'a' nojel ja meba'il rxin chakaja'. Como anin c'o nuk'a' tre nojel ja natz'at le' in nincowini xa nak ta chi achi'al nya' wi', ne' tre. ⁸ Ja c'a Jesús quewa' xbij tre ri':

—Jat, catel chinwach Satanás como tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios chi xa ruyon ja Dios ja rawajaw catxuque' chwach, xa ruyon arja' taya'a' ruk'ij, queri' nbij, ne' tre.

⁹ C'ac'ari' ja diablo xuc'amel chic ja Jesús, xebe chipan ja tinamit Jerusalén. Ja c'a tok xe'ekaji xjotba' parwi' ja nimlaj templo xin Dios in xbij tre:

—Ja wi katzij chi atat ja rat Ralc'wal Dios taq'uiaka'el c'a awi' wawe' ri' ¹⁰ como ja chipan ja rtzobal Dios quewa' tz'ibtal can chawe ri': —Ja Dios nerutakto ángel chi naturquichajij, ¹¹ eje'e' netz'amo awxin utzc'a chi matasoc awakan chwach abaj. Queri' tz'ibtal can, ne'e ja diablo. ¹² Ja c'a Jesús xbij tre:

—Pro tz'ibtal can chakaja' chi ma tac'ambajaj ta ja Dios ja rawajaw, queri' nbij, ne' tre.

¹³ Ja c'a diablo arja' ni majun ncanoy chic rmal ja ntakchibej rxin ja Jesús c'ac'ari' xuya' can jun tiempo.

* * * * *

¹⁴ Ja c'a Jesús arja' meloj chipan ja departamento Galilea, nojnak chic ja poder rxin ja rEspíritu Santo pa ranma. Be c'a rtzijoxic cumal ja winak nojel nat nakaj. ¹⁵ Xumaj quitijoxic ja winak pa tak jay xin molbal ri'il ja bar nquemol wi' qui' chi rc'axaxic ja rtzobal Dios, congana nya' ruk'ij cumal ja winak pro ni canojelal.

¹⁶ Be c'a chipan ja tinamit Nazaret ja bar q'uiy wi'. Ja c'a tok xerila' ja xula'nbal k'ij be chipan ja jay xin molbal ri'il como niquirwari' ja rcostumbre. Ja c'a tok xekaji pe'e nojoj utzc'a chi nsiq'uij ja rtzobal Dios. ¹⁷ C'o jun libro ja tz'ibtal can rmal

ja rojer profeta Isaías jari' jach pa ruk'a'. C'ac'ari' xujak ja libro, xuwil ja tzij ja nsiq'uij chiquewach ja winak, quewa' nbij ja tzij ri': ¹⁸ —Ja rEspíritu Santo rxin ja kajaw Dios arja' c'o wq'uin como arja' inrtakonto utzc'a chi nya' rbixic ja utzlaj tzij ja rc'amonto totajem xin Dios chique ja tak meba'i', inrtakonto chi nenuto' ja winak ja kas nti'on canma pa ruk'a' ja il mac, inrtakonto chi nya' rbixic chique ja winak ja re'ocnak preso pa ruk'a' ja il mac chi ne'el na libre, in nbij chique ja moya' chi njak na quewach, in nbij chique ja quimajon rtijic ja rpokonal chi netotaj na. ¹⁹ Inrtakonto utzc'a chi nya' rbixic chique ja winak chi ja camic xurwila' ja tiempo chi nquewil ja totajem rxin ja kajaw Dios. ²⁰ Queri' ja tzij ja xsiq'uij chiquewach. Ja c'a tok siq'uitaj rmal c'ac'ari' xtz'apij ja libro, xujach chic jutij tre ja rachi ja jachyon rxin pa ruk'a' in tz'abe'e. Kas majtajnak rtz'elwachixic cumal ja winak pro ni canojelal. ²¹ C'ac'ari' xumaj chic tzij cuq'uin:

—Ja camic bantaj cumplir ja rtzobal Dios ja c'a xinsiq'uij kaj chewach ri', ne' chique. ²² Canojel ja winak quemaj tzij tre, quewa' quibij chibil tak qui' ri':

—Congana buena ja jun achi le', congana taka'an buen tak tzij nbij pro ¿la ma ja ta c'ala' ralc'wal José? xeche'e. ²³ Ja c'a Jesús quewa' xbij chique ri':

—Anin c'o nseguro chi quewa' nebij chwe camic ri': —Como ne'atzursaj ja winak que'atzursaj c'a chakaja' ja rawach tak aj tinamit. Como c'o jule' milagro xaban chipan ja tinamit Capernaum tabana' c'a chakaja' wawe' chipan ja ratinamit atat, nixche' chwe. ²⁴ Pro ni katzij wi' ja xtinbij chewe

ri', ja profeta xin Dios eje'e' ni maquenimax wi' cumal ja cach tak aj tinamit, niquirwari' nban chique canojelal. ²⁵ Pro bien turkaj chewe nak ja bantaji ja pa rtiempo ja rojer profeta Elías. Oxi' juna' in nic'aj sak'ij xuban tri' in c'o jun nimlaj wa'al peti nojel nat nakaj chipan ja lugar. E q'uiy ja malca'n tak ixoki' ja rec'o wawe' pan Israel tri' ²⁶ pro ja c'a rElías tok xuban jutij takel rmal ja Dios chi rto'ic jun malca'n ixok ma ruq'uin ta jun aj Israel takel wi' pro takel chi rto'ic jun malca'n ixok ja c'o chipan ja raldea Sarepta ja c'o pa rcuenta Sidón. ²⁷ In queri' bantaji chakaja' ja pa rtiempo ja rojer profeta Eliseo tokori' tok e q'uiy chique ja raj Israel emajtajnak rmal ja ritzel tak ch'a'c pro ni majun nak ta tzursax ta chique xarwari' c'o jun aj Siria tri' Naamán rubi', ruyon arja' tzursax tre ja yobil. Queri' xbij ja Jesús chique.

²⁸ Ja c'a raj Israel ja rec'o chipan ja jay xin mol-bal ri'il chaka maril quic'axaj ja bix chique rmal ja Jesús congana xekuluj rmal pro ni canojelal. ²⁹ C'ac'ari' xeyictaj trij, quechap, quilasajto chipan ja tinamit. Ja tinamit chwach jun jayu' c'o wi' in tok xe'ekaj chuchi' jun siwan laj queq'uiakel ja Jesús chipan. ³⁰ Pro ja c'a Jesús arja' k'ax chiquico-jol, be.

³¹ C'ac'ari' be ja Jesús chipan ja tinamit Capernaum ja c'o pa rcuenta Galilea. Ja c'a tok xekaji xumaj quitijoxic ja winak pa tak xula'nbal k'ij. ³² Ja c'a winak kas c'asc'o'i nquic'axaj ja tijonem nuya' como ja rtzobal congana nerusil, bien k'alaj chi ruq'uin Dios penak wi' ja nbij.

³³ Xuban jutij c'o jun achi chipan ja jay xin molbal ri'il, ocnak jun itzel espíritu tre. Ja c'a rachi xumaj rakic ruchí', quewa' xbij tre ja Jesús ri':

³⁴ —Jesús ja rat aj Nazaret ¿nak narbana' wawe' kuq'uin, la maxta atpenak chi nokaryojo'? Anin bien wotak nak atocnak wi', atat ja rat Santilaj Ralc'wal Dios, ne' tre. ³⁵ Ja c'a Jesús arja' xch'olij ja ritzel espíritu:

—Tacajba' in catel pa ranma ja rachi, ne' tre. Ja c'a xuban ja ritzel espíritu tre ja rachi xch'akij can pa tok'ulew chiquewach ja winak c'ac'ari' xel pa ranma in be, ni majun itzel nak ta xuban can tre.

³⁶ Ja c'a winak congana c'asc'o'i quetz'at canojelal in quewa' quibij chibil tak qui' ri': —Jawa' rachi ri' ¿nak chi tzijal nucoj? C'o taka'an ruk'a' chique ja ritzel tak espíritu, congana taka'an rchok'ak' ja rtzobal como neruban mandar chi ne'eli in nnimax taka'an cumal, neche'e. ³⁷ Be c'a rtzijoxic ja Jesús nojel nat nakaj pa tak lugar ja c'o chinakaj ja tinamit Capernaum.

³⁸ Ja c'a Jesús arja' xelex chipan ja jay xin molbal ri'il, be chi rochoch ja Simón. Ja tok xekaji c'oli rjite' ja Simón* yawajnak, majtajnak rmal jun nimlaj c'atan. C'utux jun utzil tre chi nuto' ja yawa'. ³⁹ Ja c'a Jesús arja' tiloc chi ch'at ruq'uin ja yawa', xuban mandar ja c'atan chi neli in ni chanim xeli. Chaka c'a jalal tok yictaji ja rixok in xumaj quilixic ja Jesús.

⁴⁰ Ja c'a tok xoc ak'a' canojel ja winak ja rec'o yawa'i' cuq'uin eje'e' xequec'amel ruq'uin ja Jesús. Congana q'uiy rwach ja yobil e'uc'ayon. Ja c'a

* **4:38** Ja Simón c'o chic jun rubi' rbina'an Pedro.

Jesús arja' xuya' ruk'a' pa quewi' chiquijujunal, xertzursaj. ⁴¹ In chakaja' e q'uiy chique ja winak ec'ol itzel tak espíritu xe'el pa tak canma. Ja c'a ritzel tak espíritu tok xe'eli querak quechi' in quewa' quibij tre ja Jesús ri': —Atat ja rat Ralc'wal Dios, xeche' tre. Pro ja c'a Jesús arja' xeruk'il chi maquetzijon más como eje'e' cotak chi arja' ja Cristo ja cha'on rmal ja Dios.

⁴² Ja c'a chi rcab k'ij ja tok sakar kaj xelex chipan ja tinamit, be chic chipan jun lugar ja bar kas talan wi'. Ja c'a winak eje'e' quemaj rcanoxic in tok xequiwila' congana quecoj pa ch'a'oj chi nq'ueje' chi na más cuq'uin. ⁴³ Pro arja' quewa' xbij chique ri': —Anin c'o rjawaxic chwe chi ninbe chic chipan jule' chic tinamit utzc'a chi tri' neny'a'a' wi' rbixic chakaja' ja utzlaj tzij tre ja gobierno xin Dios como xa rmalari' ja tok intakonto, ne' chique.

⁴⁴ Queri' c'a xuban, be pa tak tinamit je'e ja c'o pa rcuenta Galilea, noc pa tak jay xin molbal ri'il in nuya' rbixic ja rtzobal Dios chique ja winak.

5

¹ Xuban c'a jutij ja Jesús c'o chuchi' ja ya' ja bina'an tre Lago Genesaret, congana e q'uiy ja winak netajini nquemin qui' trij utzc'a chi nquic'axaj ja rtzobal Dios ja nbij chique. ² Ja c'a Jesús c'o ca'i' lancha xutz'at pon c'o chiya'. Ma ec'ota ja chapol tak ch'u' chipan ja lancha como eje'e' e'elnakel, quimajon rch'ajic ja quec'am ja chapbal ch'u'. ³ Jun tre ja ca'i' lancha rxin Simón in chipan ari' lancha xoc wi' ja Jesús:

—Jo' kojote' nojoj jutz'it asic, ne'e ja Jesús tre ja Simón. Ja c'a tok ejotol nojoj chic c'ac'ari' ja Jesús tz'abe' chipan ja lancha in xumajto quitijoxic ja winak. ⁴ Ja c'a tok tzuri tzij rmal xbij chic tre ja Simón:

—Camic jo', tac'ama'el chic ja lancha ja bar más pos wi' rpan ja ya' in tri' teq'uiaka' chi wi' ja rec'am chipan ja ya' utzc'a ec'oli ch'u' ne'echap, ne' tre.

⁵ —Pro Maestro, ni jun ak'a' xoksamaji pro bar ta tri' kachap wi' jun ti rkan ja ch'u'. Pro como atat natbini chi queri' nkaban nokbe c'ari', nenq'uiaka' c'ari' ja c'am chipan ja ya', ne'xi rmal ja Simón. ⁶ Queri' c'a queban, xebe, xequiq'uiaka' ja c'am ja bar más pos wi' rpan ja ya'. Ja tok q'uiaktaj cumal congana jun ch'u' xe'oc chipan, xumaj q'uiokoptajem ja c'am cumal. ⁷ C'ac'ari' xequisiq'uij pon ja cachbil ja rec'o chic cha jun lancha chi ne'urto' cumal. Ja tok xe'urkaji quemaj c'a quilasaxic ja ch'u' chipan ja c'am, ni xenoji chi ca'i' lancha ja ch'u', jutz'it laj be xe' ya' ja lancha cumal ja ch'u'. ⁸ Ja c'a Simón Pedro ja tok xutz'at ja milagro ja bantaji c'ac'ari' xunque' chwach ja Jesús in quewa' xbij tre ri': —Wajaw, mejor natbe quinaya'a' can como anin xa in jun achi in aj'il in ajmac, ne' tre. ⁹ Queri' xbij ja Simón como arja' e rachbil canojel ja rec'o ruq'uin congana c'asc'o'i quetz'at chi congana jun ch'u' xequchap. ¹⁰ Ec'oli chakaja' ja Jacobo in Juan ja re rc'ajol jun achi Zebedeo rubi', eje'e' quic'amon qui' ruq'uin ja Simón tre ja chapoj ch'u' in congana c'asc'o'i quetz'at ja bantaji chakaja'. Ja c'a Jesús quewa' xbij tre ja Simón ri': —Ma taxbej ta awi', c'o chi na jun samaj ja xtamajel chic rbanic camic ri', winak

chic ja xque'acanoj utzc'a chi ne'acoj pa ruk'a' ja Dios, ne' tre. ¹¹ C'ac'ari' quec'amto ja ca'i' lancha, xekajto ja chiya'. Chijutij queya' can nojelal in xetre'el trij ja Jesús.

¹² Xuban jutij ja Jesús c'o chipan jun tinamit, c'o jun achi xekaj ruq'uin majtajnak rmal jule' itzel tak ch'a'c. Ja c'a rachi ja tok xutz'at ja Jesús xuque' chwach in tique'e:

—Wajaw, ja wi nawajo' ninatzursaj, anin wotak chi natcowini ninatzursaj, ne' tre. ¹³ Ja c'a Jesús xuyuk pon ja ruk'a', xuchap ja yawa' in xbij tre:

—Can nwajo' ja cani' nabij chwe, cattzuri, ne' tre, in ni chanim xeli ja ritzel tak ch'a'c trij. ¹⁴ In xbij chic tre: —Congana nban recomendar chawe chi majun bar ta tri' nabij wi' ja xinban chawe. Xar ja naban, jat, jac'utu' awi' chwach ja sacerdote in jaya'a' ja rofrenda ja cani' rbin can ja Moisés chipan ja ley xin Dios chi naban. Ja c'a rofrenda naya' jari' noc testimonio chiquewach ja sacerdote chi naban cumplir ja rbin can ja Moisés. Queri' xbij tre ¹⁵ pro más chi na be rtzijoxic in congana e q'uiy ja winak nurquimolo' qui' ruq'uin chi rc'axaxic ja tijonem nuya' in ja yawa'i' chique, eje'e' ncajo' chi netzursax rmal. ¹⁶ Ja c'a rarja' nbe chipan jun lugar ja bar kas talan wi' in tri' nerbana' wi' oración.

¹⁷ Xuban c'a jutij ja Jesús arja' rmajon quitijoxic ja winak. Ec'o c'a jule' fariseo etz'ubul chirnakaj e cachbil jule' maestro ja netijon quixin ja winak tre ja ley xin Dios, eje'e' nojel tak tinamit epenak

wi' ja c'o pa rcuenta Galilea in pa rcuenta Judea in ec'oli chique pa Jerusalén epenak wi'. Ja c'a Jesús c'oli ja poder xin Dios ruq'uin utzc'a chi nertzursaj ja yawa'i'. ¹⁸ Chaka c'a jalal tok ec'o jule' achi'i' xe'urkaji, c'o jun achi quic'amonto siquirnak, cotz'ol chwach jun ch'atan che'. Ja c'a rachi'i' eje'e' cajo' ta xe'oc ta ja pa jay xequiya'a' ta ja yawa' c'a chwach ja Jesús. ¹⁹ Pro ma xecowin ta quecoj ta ja pa jay como ja winak congana enojnak chipan. Ja c'a queban, xejote' parwi' ja jay, quiwasaj jule' xot in tri' quikajsaj wi' ja yawa', cotz'ol chwach ja ch'atan che'. Ja c'a yawa' c'a chwach ja Jesús xekaj kaj wi' ja bar quimolon wi' qui' ja winak. ²⁰ Ja c'a Jesús tok xutz'at ja yukulbal quec'u'x c'o ruq'uin, arja' xbij tre ja siquirnak:

—Achi, camic cuytaji ja rawil amac, ne' tre. ²¹ Ja c'a maestro e cachbil ja fariseo ja tok chaka maril quic'axaj ja xbij ja Jesús quewa' quemaj rch'obic pa tak canma ri':

—¿Nak ocnak wi' ja jun achi le' chewi' tok nbij jule' tzij ja xa ofensa rc'amonto tre ja Dios? Como mchita nak chi ta ncuyuwi ja il mac, xa ruyon ja Dios ncuyuwi, xeche' kaj pa tak canma. ²² Pro ja Jesús arja' bien rotak ja netajini nquech'ob kaj pa tak canma in xbij chique:

—¿Nak tre tok queri' nech'ob kaj pa tak ewanma? ²³ Camic nwajo' nc'waxaj chewe ¿nak ja más c'ayew tre ja ca'i' ri', la ja' nbij tre ja rachi chi ncuy ja ril rumac o la ja' nbij tre chi nyictaji in nbe? ²⁴ Anin c'oli ja xtinban chewach camic ri' utzc'a chi newotakij chi anin ja rin Alc'walaxel ja xinoc alaxic cuq'uin ja winak yatajnak chwe chi ncuy ja

quil quemac ja winak wawe' chwach'ulew, ne'e ja Jesús chique. C'ac'ari' xbij tre ja siquirnak:

—Anin nbij chawe camic, catyictaji, tac'ama'el ja rawarbal in jat chi awochoch, ne' tre. ²⁵ Chaka maril bitaj queri' rmal c'ac'ari' yictaji ja rachi chiquewach, xumaj rc'olic ja rwarbal in be chi rochoch, janila nuya' ruk'ij ja Dios. ²⁶ Ja c'a winak eje'e' congana c'asc'o'i quetz'at ja bantaji canojelal, quemaj rya'ic ruk'ij ja Dios, congana quixben qui' in quewa' quibij ri': —Ja camic c'oli katz'at ja majutij katz'aton ta, xeche'e.

²⁷ C'ac'ari' xelex ja Jesús tri', be. C'o jun achi xutz'at molol impuesto, Leví rubi'. Ja c'a Leví arja' tz'ubul chipan ja lugar ja bar ntoj can wi' ja rimpuesto pa ruk'a'. Ja Jesús tok xekaj ruq'uin quewa' xbij tre ri': —Jo', cattre' chwij chi natoc ndiscípulo, ne' tre. ²⁸ Ja c'a Leví yictaji, xuya' can nojelal in tre'el trij ja Jesús.

²⁹ Ja c'a Leví c'o jun nimlaj wa'im xchomij pa rochoch rxin ja Jesús. Ja c'a Jesús e rachbil ja rdiscípulo eje'e' etz'ubul pa mesa. Congana e q'uiy ja molol tak impuesto etz'ubul pa mesa cuq'uin in ec'o jule' chic winak chakaja'. ³⁰ Ec'o c'a jule' maestro ja netijon quixin ja winak tre ja ley xin Dios e cachbil jule' fariseo eje'e' c'oli quech'a' chique ja rdiscípulo ja Jesús quewari':

—¿Nak c'a tre tok nixwa' cuq'uin ja jule' molol tak impuesto le' in cuq'uin chakaja' ja jule' chic aj'il ajmaqui' le'? xeche' chique. ³¹ Pro peti ja Jesús, quewa' xbij chique ri':

—Ja ma e yawa'i' ta eje'e' matic'atzin jun doctor chique pro ja yawa'i' jari' ni nc'atzin wi' jun doctor chique. ³² Anin inpenak chi ne'uncanoj ja raj'il ajmaqui' utzc'a chi nqueya' can ja quil quemac, ma eje'e' ta ja ch'ajch'oji' chic ja ne'uncanoj. Queri' xbij ja Jesús chique.

* * * * *

³³ C'ac'ari' quibij chic tre:

—Ja c'a discípulo rxin ja Juan Bautista eje'e' tri' tri' nqueban ja rayuno rachbil oración in queri' nqueban ja discípulo kaxin ajoj chakaja' ja rok fariseo pro ¿nak c'a tre tok ma queri' ta nqueban ja radiscípulo atat? ³⁴ Ja c'a Jesús arja' xbij chique:

—Cani' chique jule' winak ebanon invitar tre jun c'ulbic, ja tok c'a c'o na ja rachi chiquicojol ja nc'ule'e' ¿la c'o ta c'a moda ari' xtebij ta chique chi tebana' ayuno, xquixche' ta chique? ³⁵ Pro nerila' na jun k'ij ja tok eje'e' xtilasax chiquicojol ja rachi ja nc'ule'e', c'a tokoc'ari' tok xtiqueban ja rayuno. Queri' xbij ja Jesús chique. ³⁶ C'ac'ari' c'o jun c'ambal tzij xbij chique quewari':

—Mta jun nak ta xtilasaj ta jun c'ojbal tre jun tziak c'ac'a xtic'ojbej ta jun tzabuklaj tziak como jari' xa ntz'ila' ja c'ac'a tziak in jun chic, xa ma utz ta neli ja c'ac'a c'ojbal ruq'uin ja tzabuklaj tziak. ³⁷ In chakaja' cani' tre vino c'ac'a mta jun nak ta xtuc'ol ta pa tzabuklaj tak c'olbal. Ja wixta queri' nbani ja c'ac'a vino nurak ja c'olbal in ntixi in ntz'iloxi ja c'olbal chakaja'. ³⁸ Pro ja rjawaxic chi nbani, ja c'ac'a vino nc'oli chipan c'ac'a tak c'olbal in nuto' ri' chi ca'i', nixtac'a vino in nixtac'a c'olbal ntz'iloxta. ³⁹ Jun achi wi nutij ja vino ja ma c'ac'a

ta c'ayew chi nel ruc'u'x trij ja c'ac'a vino chanim:
—Más na utz ja ma c'ac'a ta, ne'e. Queri' xbij ja
Jesús chique tre ja c'ac'a tijonem rc'amonto.

6

¹ Xuban jutij ja Jesús pa jun xula'nbal k'ij arja' rmajon binem chipan jule' trigo e rachbil ja rdiscípulo. Kas netajini nek'ax chipan ja trigo ja tok quemaj rk'olic rwach ja trigo ja rdiscípulo, quebak pa quek'a' in quetij. ² Ec'o c'a jule' fariseo, eje'e' quibij chique:

—Ja nixtajini emajon rbanic jala' xajan nbani pa tak xula'nbal k'ij. ¿Nak tre tok neban quela'? xeche' chique. ³ Ja c'a Jesús quewa' xbij chique ri':

—¿La ma esiq'uin ta la'an chipan ja rtzobal Dios ja xuban ja rojer rey David ja tok xuban jutij arja' majtaj rmal rk'ak'anil rupan in ja re rachbil chakaja'? ⁴ Ja c'a xuban, xoc chipan ja rochoch Dios, xuc'am ja caxlanway ja parti'in chwach ja Dios, xutij arja' in xuya' quixin ja rachbil chakaja'. Queri' xuban masqui jari' caxlanway tz'ibtal chipan ja ley xin Dios chi xa queyon sacerdote ja netijowi, ne' chique ja fariseo. ⁵ C'ac'ari' xbij chic chique: —Anin ja rin Alc'walaxel ja xinoc alaxic cuq'uin ja winak, pa nuk'a' anin c'o wi' ja nbani chipan ja xula'nbal tak k'ij. Queri' xbij chique.

⁶ Pa jun chic xula'nbal k'ij xoqui ja Jesús chipan ja jay xin molbal ri'il in xumaj quitijoxic ja winak. C'o c'a jun achi siquirnak jun ruk'a' riquik'a'. ⁷ Ja c'a maestro e cachbil ja fariseo eje'e' quimajon

rc'ambajaxic ja Jesús, ncajo' nquetz'at ja wi ntzur-saj ja rachi pa jun xula'nbal k'ij. Queri' nqueban utzc'a chi nquewil jun ril ja nquichapbej rxin. ⁸ Pro ja Jesús arja' rotak ja quimajon rch'obic in xbij tre ja rachi ja siquirnak ruk'a':

—Catyictaji in catpe'e wawe' chikacojol, ne' tre. Ja c'a rachi yictaji in pe'i chiquicojol. ⁹ C'ac'ari' ja Jesús xbij chique:

—Anin c'oli nwajo' nc'waxaj chewe camic. ¿Nak nuya' lugar chake ja ley chi nkaban pa tak xula'nbal k'ij, la ja' chi nkaban ja rutzil owi itzelal? ¿La ja' nuya' lugar chake chi nekato' ja winak owi nekacamsaj? ne' chique. ¹⁰ Kas xertz'elwachij canojelal c'ac'ari' xbij tre ja rachi: —Tayuku' ja rak'a', ne' tre, in xuyuk ja ruk'a' in tzuri. ¹¹ Ja c'a reje'e' congana xekuluj rmal, quemaj tzij chibil tak qui', quemaj rcanoxic rij rwach ja Jesús nak nqueban tre.

¹² Chipan ari' tiempo be ja Jesús, jote' chwach jun jayu', xuwil jun lugar ja bar nuban wi' oración. Ni jun ak'a' tzijon ruq'uin ja Dios pan oración. ¹³ Ja c'a tok sakari xersiq'uij ja rdiscípulo. Ec'o cablajuj xerucha' chique in xbina'aj chique chi e apóstol. ¹⁴ Eje'e' awa' ja rapóstol ri', Simón ja canox chic jun rubi' rmal ja Jesús bina'ax tre Pedro, Andrés ja rch'alal Simón, Jacobo, Juan, Felipe, Bartolomé, ¹⁵ Mateo, Tomás, Jacobo ja rc'ajol Alfeo, Simón, jun chique ja partido rbina'an Zelote, ¹⁶ Judas ja rc'ajol Jacobo, in Judas Iscariote ja jachowi ja Jesús pa quek'a' ja xetzelan rxin.

¹⁷ C'ac'ari' ja Jesús arja' xule'to chwach ja jayu' e rachbil ja rapóstol. Ja c'a tok kajto chwach ja rwatak'aj tri' pe'e wi' cuq'uin ja rdiscípulo e cachbil jule' chic winak pro congana e q'uiy. Ec'oli ja re aj Jerusalén in ec'oli ja repenak chipan ja jule' chic tinamit ja rec'o pa rcuenta Judea. Ec'oli chakaja' ja repenak chi' tak mar ja c'o pa rcuenta Tiro in pa rcuenta Sidón. Epenak canojel utzc'a chi nquic'axaj ja nbij ja Jesús utzc'a chakaja' chi netzursax tre ja quiyobilal. ¹⁸ Ec'oli xetzursaxi chakaja' ja remajtajnak cumal ja ritzel tak espíritu. ¹⁹ Canojel ja winak quimajon rtijic quek'ij chi nquechapoc jutz'it ja Jesús como arja' c'o poder ruq'uin in ja poder nelto ruq'uin in nertzursaj ja winak pro ni canojelal.

* * * * *

²⁰ C'ac'ari' ja Jesús xertz'elwachij ja rdiscípulo in quewa' xbij ri':

—Ixix ja rix tak meba'i' congana qui'il chewe como ewxin c'ari' ja gobierno xin Dios. ²¹ Ixix ja nk'ak'an epan congana qui'il chewe como xquixnoj na chi utz. Ixix ja nixtajini nixok'i congana qui'il chewe como xquixtzeben na. ²² Congana qui'il chewe ixix ja nixtelax cumal ja winak in maquixc'ul cumal in xa nixtz'uj cumal in nbix chewe cumal chi xa ix itzel tak winak pro congana qui'il chewe ja wi mwal anin tok nban queri' chewe, anin ja rin Alc'walaxel ja xinoc alaxic cuq'uin ja winak. ²³ Ja tok queri' nqueban chewe quixquicoti pro congana quixquicoti como jari' c'o jun nimlaj rtojbilil ja nyataj na chewe chila' chicaj. Como ja cati't quimama' queri'

queban chique chakaja' ja rojer tak profeta ja re xin Dios.

²⁴ Pro ja c'a rixix ja rix biyoma' jari' congana lawulo' chewe como nixquicoti camic pro jari' jun quicotemal ja xa noc'owi. ²⁵ Ixix ja ni c'o wi' nimak tak wa'im neban camic jari' congana lawulo' chewe como xtetij na wa'al. Ixix ja solo tzeb neban camic jari' congana lawulo' chewe como xquixbison na, xquixok' na. ²⁶ Ja tok nya' ek'ij cumal canojel ja winak jari' congana lawulo' chewe como ja cati't quimama' eje'e' queya' quek'ij chakaja' ja rojer tak profeta ja ma e xin Dios ta.

* * * * *

²⁷ Pro ja rixix ja nixtajini neya' ewxquin chwe camic quewa' nbij chewe ri', que'ewajo' ja rec'ulel, ja tok ec'oli ja xa itzel nixquetz'at ja c'a rixix solo utzil tebana' chique, ²⁸ ja tok ec'oli nebin itzel tak tzij chewe ja c'a rixix solo utzlaj tak tzij tebij chique, ja tok ec'oli nixtz'ujuwi nixyok'owi ja c'a rixix tebana' orar pa quicuenta. ²⁹ Ja wi c'o jun xuya' jun k'a' xewey teya'a' lugar tre chi nuya' chic jun chajuparaj. In wi c'o chic jun xumaj chewe ja recamisa ja neban, teya'a' echaqueta tre chakaja'. ³⁰ Ja wi c'o jun c'oli xc'utuj chewe teya'a' tre in wi na c'o jun c'oli ja xuc'amel chewe ma tech'ojij ta tre. ³¹ In jun chic, xa nak ta neyarij chique winak chi nqueban chewe queri' c'a tebana' ixix chique chakaja'.

³² Como ja wi ixix xa queyon lok' ne'ena' ja lok' ixquina'on ixix ¿la c'o ta c'a jun premio xin Dios ari' nyataj chewe nech'ob ixix? Como ja ritzel tak winak eje'e' chakaja' lok' nequena' ja ne'ajo'n

quixin. ³³ In jun chic, wi xa queyon neban utzil chique ja rebanyon utzil chewe ixix ¿la c'o ta c'a jun premio xin Dios ari' nyataj chewe nech'ob ixix? Como ja ritzel tak winak eje'e' chakaja' nqueban utzil chique ja rebanyon utzil chique eje'e'.

³⁴ In jun chic, ja tok c'oli neya' pa kajonem in wi ewotak chi nya' rc'axel ¿la c'o ta c'a jun premio xin Dios ari' nyataj chewe nech'ob ixix? Como ja ritzel tak winak eje'e' chakaja' c'oli nqueya' pa kajonem ja tok cotak chi nya' rc'axel. ³⁵ Pro ja c'a rixix que'ewajo' ja rec'ulel, tebana' ja rutzil, teya'a' kajonem pro maxta quixocla' il tre ja rc'axel. Ja wi queri' neban jari' c'o jun nimlaj rtojbali' nyataj na chewe in tri' nixk'alajin wi' chi ix ralc'wal ja nimlaj Dios como ja Dios arja' nuban utzil chique ja winak masqui eje'e' ni matiquimaltioxij wi' tre, masqui xa e itzel tak winak. ³⁶ Ja cani' nuban ja Dios ja retata' arja' congana npokonaj quewach ja winak queri' ta c'a neban ixix, tepokonaj quewach chakaja'.

* * * * *

³⁷ Maxta quixoc ix cani' k'etol tak tzij chiquij ja winak utzc'a chi ja Dios matuk'et tzij chewij ixix chakaja'. Maxta tec'utuj chiquij ja winak chi nquetoj na ja il mac ja nqueban utzc'a chi ja Dios matibij chewe chi netoj na ja il mac ja neban ixix. Que'ecuyu' ja winak. Ja wi ne'acuy ja c'a Dios arja' nixrucuy ixix chakaja'. ³⁸ Tesipaj chique ja winak ja nc'atzin chique. Ja wi nesipaj chique jari' nya' rjil rc'axel chewe. Pro ja rjil rc'axel ja xtiya' chewe queri' rbanic ja cani' nuban jun c'ayinel ja tz'akat npajoni, bien nuyic, bien nupitz', congana npulsaj

chi utz ja rpajbal. Queri' nbij chewe como ja wi q'uiy ja nesipaj jari' q'uiy ja necochij ixix tre ja Dios owi xa ma q'uiy ta ja nesipaj jari' xa ma q'uiy ta ja necochij ixix tre chakaja'. Queri' xbij ja Jesús chique.

³⁹ C'ac'ari' xbij jun c'ambal tzij chique:

—Jun moy wi nrc'aj chic jun rach moy xa netzakel pa jul chi e ca'i'. ⁴⁰ Mta jun discípulo ja más ta na nrotakij chwach ja cani' rotak ja rmaestro. Pro jun discípulo xa nak ta chi discipulo'al ja tok bien rtijon chic ri' xa queri' rna'oj neli ja cani' rna'oj ja rmaestro.

⁴¹ ¿Nak tre tok neya' cuenta tre jun ti ril nuban ja rewach'alal pro mateya' cuenta tre jun nimlaj ewil neban ixix? Ja tok neban queri' jari' cani' neya' cuenta tre jun ti rc'utal che' ja c'o parwach ja rewach'alal pro mateya' cuenta tre jun nimlaj che' ja c'o panewach ixix. ⁴² In chakaja' ¿nak moda nebij tre ja rewach'alal: —Wach'alal, taya'a' lugar chake chi nkaya' jun consejo chawe tre ja il mac ja c'o pan ac'aslemal, nixche' tre, pro xa mateya' cuenta tre chi más na nim ja il mac c'o pan ec'aslemal ixix? Ja queri' xa caca' epalaj ja neban. Ja wi newajo' neya' consejo tre ja rewach'alal rjawaxic nabey chi neya' can ja ritzelal ja c'o chipan ja rec'aslemal ixix utzc'a chi nixcowini neya' utzlaj tak consejo tre ja rewach'alal.

⁴³ Queri' nbij chewe como mta jun utzlaj che' xtuya' ta itzel rwach nixtac'a ja ritzel che' xtuya' ta rwach utz. ⁴⁴ Como ja che' chijujunal rumac ja rwach nuya' chewi' tok notakixi nak chi che'al. Ta c'a ja q'uix mta moda xtiwachij ta higo nixtac'a rxulquiej xtiwachij ta uva. ⁴⁵ Jun utzlaj achi utzil

ja rc'olon pa ranma in tok ntzijoni utzil rc'amonto ja nbij. Jun itzel achi xa itzelal ja rc'olon pa ranma in tok ntzijoni xa itzelal rc'amonto ja nbij. Queri' nbij chewe como ja nojnak pa ranma jun winak jari' nelto pa ruchi'.

⁴⁶ ¿Nak tre tok quewa' nebij chwe ri': —Kajaw, Kajaw, kas nixche' chwe, pro xa mateban ja nbij chewe chi neban? ⁴⁷ Xa nak ta ja nepi wq'uin ja wi nquic'axaj ja nmajon rbixic in wi nquinimaj ja nbij chique chi nqueban eje'e' quewa' quibanic ri', ⁴⁸ e junan ruq'uin jun achi xuban jun rochoch, xuc'ot na ja bar nutic wi' rsimiento'il in parwi' abaj xtz'uba' wi'. Ja c'a tok xumaj jun nimlaj k'ekaljab q'uiyi ja rkanya', lawulo' ban tre ja jay rmal pro ma xbe ta pa tok'ulew como utz rtiquic banon. ⁴⁹ Pro ja c'a winak ja chaka nquic'axaj ja ntzobal in wi matiqueban ja nbij chique chi nqueban eje'e' e junan ruq'uin jun achi xuban jun rochoch pro mta rsimiento'il, xa parwi' ulew xtz'uba' wi'. Ja c'a tok q'uiyi ja rkanya' lawulo' ban tre ja jay rmal, chanim be pa tok'ulew, xajutij yojtaji ja jay. Queri' xbij ja Jesús chique.

7

¹ Ja Jesús tok tzuri tzij rmal cuq'uin ja winak be pa Capernaum. ² C'o c'a jun capitán quixin soldado, c'o jun rmoso yawa'. Ja c'a moso arja' congana lok' nna' rmal ja capitán in xajalal maja'n ticami. ³ Ja c'a capitán arja' tok xekaj rbixic ja Jesús ruq'uin ec'o jule' anciano e aj Israel xerutakel chi nequic'utuj jun utzil tre ja Jesús chi npeti nurtzursaj ja rmoso. ⁴ Ja c'a tok xe'ekaj ruq'uin ja

Jesús congana quemaj rc'utuxic jun utzil tre: —Ja capitán ni yatal wi' tre chi nabana' ja rutzil tre ja kamajon rc'utuxic chawe. ⁵ Como arja' congana nokrajo' ja rok tinamit Israel. Arja' banyon ja jay xin molbal ri'il ja bar nkamol wi' ki' chi rc'axaxic ja rtzobal Dios, xeche' tre.

⁶ C'ac'ari' xebe, cachbilajel ja Jesús. Ja c'a capitán tok ec'o chic ja Jesús chinakaj ja rochoch arja' xerutakel jule' ramigo chi rc'ulic, quewa' xbijel tre ri':

—Wajaw, ma taban ta molestar awi' mwal, atat janila nim ak'ij, ma yatal ta chwij chi xcatoc ta chipan ja wochoch ⁷ in nixtac'a yatal ta chwij chakaja' ja xinbe ta awq'uin, xar ja nwajo' chawe, tabij chi ntzuri ja nmoso in wotak chi xa ruq'uin ari' ntzuri. ⁸ Queri' nbij chawe como anin bien wotak nak rbanic ja tok natban mandar. Ec'oli ja nebano mandar wxin anin in chakaja' ec'oli soldado pa nuk'a' anin chi nenuban mandar. Ja tok nbij tre jun chi: —Cateli, ninche' tre, jari' ni nel wari'. Ja c'a wi' nbij chi: —Catajo', ninche' tre jun chic, jari' ni npi wari'. Ja c'a wi' nbij tre ja moso ja c'o pa nuk'a' chi: —Tabana' ja wari', ninche' tre, jari' ni nuban wi'. Queri' ja xbijel ja capitán tre ja Jesús. ⁹ Ja c'a Jesús congana c'asc'o'i xc'axaj ja tzij ja bixel tre rmal ja capitán. Ja tok c'axtaj rmal xuya' vuelta in como ec'oli winak ja retran trij quewa' xbij chique ri':

—Anin nbij chewe, ja capitán arja' más chi na k'axnak ja yukulbal ruc'u'x wq'uin chewach ixix ja rix wach tak aj Israel, nixtac'a c'o ta jun chewe nwilon ta ja queri' ta ja yukulbal ruc'u'x wq'uin ja cani' rxin arja', ne' chique. ¹⁰ Ja c'a winak ja

retakonel rmal ja capitán eje'e' xemelojto. Ja tok quetz'at ja moso ma yawa' chi ta, utz chic.

¹¹ Ja c'a pa jun chic k'ij ja Jesús be chipan jun tinamit Naín rubi'. E q'uiy chique ja rdiscípulo xerachbilajel in congana e q'uiy ja winak xetre'el trij. ¹² Ja c'a Jesús tok xekaj chinakaj ja bar natoc wi' chipan ja tinamit ec'o jule' winak xerutz'at, c'o jun camnak nequimuku'. Ja nemuki ral jun ixok ti malca'n in ni xarwari' jun ti ral pro cami. Ja rixok e q'uiy ja rach tak aj tinamit erachbilan tre ja mukuninem. ¹³ Ja c'a kajaw Jesús tok xutz'at ja rixok congana xpokonaj rwach: —Ma catok' ta, ne' tre. ¹⁴ C'ac'ari' xuchap ja ch'atan che' ja bar telen wi' ja camnak. Ja c'a winak ja retelyon rxin ja camnak eje'e' xepapo'i. C'ac'ari' ja Jesús quewa' xbij tre ja camnak ri': —Joven, camic nbij chawe, catyictaji. Queri' xbij tre. ¹⁵ Ja c'a rala' c'astaji, tz'abe' nojoj in xumaj tzij. C'ac'ari' ja Jesús xujach can tre ja rute'.

¹⁶ Ja c'a winak congana quixbej qui' rmal ja bantaji pro canojelal in quemaj rya'ic ruk'ij ja Dios: —Jala' jun nimlaj profeta xin Dios ja winakarnak chikacojol camic. Ja Dios camic rtakonto jun To'onel chikacojol ja rok tinamit rxin, xeche'e. ¹⁷ Ja milagro ja xuban ja Jesús jari' xel rbixic nojel nat nakaj chipan ja departamento Judea in xel rbixic chakaja' nojel tinamit ja c'o chinakaj ja departamento.

¹⁸ Nojel c'awa' ja bantaji ri' xechol chwach ja Juan Bautista rmal ja rdiscípulo arja'. ¹⁹ Ja c'a

Juan Bautista arja' ec'o ca'i' chique ja rdiscípulo xersiq'uij, xerutakel ruq'uin ja Jesús in quewa' xbijel chique ri' chi nequic'axaj tre: —¿La atat ja rat Cristo ja bitajnak can chi natpi na owi nkaybej chi na jun? ne'el chique. ²⁰ Ja c'a tok xe'ekaj ruq'uin ja Jesús quewa' quibij tre ri':

—Ja Juan Bautista arja' okrtakonto awq'uin, quewa' rbinto chawe ri': —¿La atat ja rat Cristo ja bitajnak can chi natpi na owi nkaybej chi na jun? ne'to chawe, xeche' tre. ²¹ Ja c'a Jesús ni jari' hora xumaj quitzursaxic jule' winak ja rec'o tri' pro e q'uij ja winak. Xertzursaj ja yawa'i' masqui emajtajnak rmal c'ayewalaj tak yobil, xeruto' ja rec'o pa quek'a' itzel tak espíritu in e q'uij ja moya' xujak quewach chakaja'. ²² C'ac'ari' xbij chique ja ca'i' discípulo ja re xin Juan Bautista:

—Jix, jebij tre ja Juan nojel ja retz'aton camic in nojel ja rec'waxan. Ja moya' neca'y chic. Ja maquecowini nebin nebin chic. Ja rec'o itzel tak ch'a'c chiquij xetzuri. Ja tacona' nquic'axaj chi tzij. Ja camnaki' xec'astaji. Ja meba'i' majtajnak rbixic chique ja utzlaj tzij xin totajem ja rtakonto ja Dios. ²³ In tebij tre ja Juan chakaja' chi congana qui'il chique ja winak ja ma junwi' ta nquena' rmal ja samaj ja nintajini nban. Queri' tebij tre, ne'el ja Jesús chique ja discípulo rxin ja Juan Bautista.

²⁴ Ja c'a Jesús tok ebenak chic ja ca'i' discípulo c'ac'ari' xumaj tzij cuq'uin ja winak tre ja Juan Bautista:

—Ja Juan ja tok q'ueje' pa tak lugar ja kas talan wi' ¿nak c'a tre tok xixbe ruq'uin chi rtz'atic, la rmal ja Juan chi xa puersa cani' jun aj nsil rmal xcomel? ²⁵ ¿Nak c'a tre tok xixbe ruq'uin chi

rtz'atic, la rmal ja Juan chi congana rwekon ri' tre buen tak tziak ja nimak rjil? Pro ixix bien ewotak chi ja winak ja necojo buen tak tziak ja nimak rjil in nquelok' xa nak ta c'o quigana nquelok' jari' pa nimak tak jay quixin rey neq'ueje' wi'. ²⁶ ¿Nak c'a tre tok xixbe ruq'uin chi rtz'atic, la rmal ja Juan chi arja' jun profeta xin Dios? Jari' ni katzij wi' chi profeta pro ma ruyon ta ja chaka ta profeta ocnak wi'. ²⁷ Queri' nbij chewe como ja Juan arja' chomarsani ja bey rxin ja Cristo ja cani' tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios quewari': —Anin ntakel ja ntajko'm chi nnabeyaj chawach utzc'a chi arja' nerchomarsaj ja rabey. Queri' bitajnak can rmal ja Dios tre ja Cristo. ²⁸ Anin nbij chewe chi mta jun profeta q'uejenak ta wawe' chwach'ulew ja nim ta ruk'ij chwach ja Juan Bautista pro ja chipan ja gobierno xin Dios jun winak masqui xa ti sencillo pro más chi na nim ruk'ij arja' chwach ja Juan, ne'e ja Jesús chique ja winak.

²⁹ E q'uiy ja winak e cachbil ja molol tak impuesto tok quic'axaj ja xbij ja Jesús quemaj rya'ic ruk'ij ja Dios como eje'e' ebanon bautizar rmal ja Juan. ³⁰ Pro ja c'a fariseo e cachbil ja maestro ja netijon quixin ja winak tre ja ley xin Dios eje'e' ma xcajo' ta xeban ta bautizar rmal ja Juan, jari' xa nquech'a' ja rvoluntad Dios pa tak quic'aslemal.

³¹ C'ac'ari' xumaj chic jutij tzij ja kajaw Jesús:

—¿Bar c'a nixnjunsaj wawa' ja rix tinamit Israel? ³² Cuq'uin ca'i' moc ac'ala' nixnjunsaj wi' ja quimajon tz'anem pa tak c'aybal. Jun moc nquerak quechi' chiquij ja jun moc chic: —Ajoj kaban ja música xin quicotemal pro ja rixix mta

xajoj xeban, ma xixquicot ta. In kaban chic jun xin bis in nixtac'a xixbison ta chakaja', ni majun nak ta newajo', neche'e ja rac'ala' chique ja jun chic moc. ³³ Ja c'a rixix nixnjunsaj cuq'uin ja rac'ala' ja ni majun nak ta ncajo' como ja Juan Bautista tok arja' peti ma kas ta wa' je'e cuq'uin ja winak in mta vino xutij in rmalari' tok xebij tre chi c'o jun itzel espíritu ocnak tre. ³⁴ In xinpi chic anin ja rin Alc'walaxel ja xinoc alaxic cuq'uin ja winak, xinwa' cuq'uin ja winak in c'oli vino xintij in rmalari' xebij chwe chi xa in mun in xa in tijol vino in xa e wamigo ja molol tak impuesto e cachbil ja jule' chic ajmaqui'. ³⁵ Pro ja c'a ralc'wal Dios eje'e' bien nch'obtaj cumal canojelal chi ja Juan Bautista rna'oj Dios ja nucoj in queri' chwe anin, rna'oj Dios ncoj chakaja', ne'e ja Jesús chique.

³⁶ C'o c'a jun achi arja' fariseo xuban invitar ja Jesús pa rochoch chi newa' ruq'uin. Ja c'a Jesús be ruq'uin in tok xekaji xe'oc pa mesa. ³⁷ Chipan c'a ri' tinamit tri' c'o wi' jun ixok itzel rc'aslemal. Ja c'a rixok tok xc'axaj chi ja Jesús rmajon wa'im pa jay ruq'uin ja fariseo be ruq'uin, rc'amonel jule' ak'om qui' rxula', rc'amonel chipan jun rc'olibal ja banon rbanic, alabastro ocnak. ³⁸ Ja c'a tok xekaj ruq'uin ja Jesús xuque'e in xumaj ok'ej. Ja c'a riya'l rwach congana kaj chi rkan ja Jesús in ja rsamal rwi' jari' xsubej. Ja tok sutaj rmal c'ac'ari' xtz'ubaj ja rkan in xuya' ja rak'om trij. ³⁹ Ja c'a fariseo ja banyon invitar rxin ja Jesús tok xutz'at ja xuban ja rixok quewa' xuch'ob kaj pa ranma ri': —Ja Jesús wixta katzij chi profeta xin Dios rotak ta c'ari' nak

rbanic ja jun ixok le' ja ntajini nuchap rkan. Como jala' jun ixok le' xa itzel rc'aslemal. Queri' xuch'ob kaj. ⁴⁰ C'ac'ari' bix tre rmal ja Jesús:

—Simón, camic c'o jun tzij nwajo' nbij chawe ri', ne'xi.

—Utz c'ari' Maestro, tabij c'a chwe, ne'e ja Simón.

⁴¹ C'ac'ari' bix chic tre rmal ja Jesús:

—C'o jun achi ec'o ca'i' achi'i' ja c'o quec'as ruq'uin. Jun, jo'o' ciento ja ruc'as, ja c'a jun chic cincuenta. ⁴² Ja c'a tok ma xecowin ta quetoj ja quec'as mta ban chique, xecuyi rmal ja rajaw pwok. Camic Simón, tabij c'a chwe ¿nak chique ja ca'i' achi'i' ja más najo'n chic rxin ja rajaw pwok? ne'xi ja Simón.

⁴³ —Ja nbij anin jari' ja más nim ruc'as, ne' tre.

—Queri', ne'x rmal ja Jesús. ⁴⁴ C'ac'ari' ja Jesús xuya' vuelta, nutz'at ja rixok in quewa' xbij chic tre ja Simón ri':

—Tatz'ata' mpe' ja rixok ri'. Atat tok xinocoto pan awochoch mta ch'ajbal wakan xaya' chwe chi nc'ulic pro jawa' ixok ri' arja' xuch'aj wakan chi riya'l rwach in rsamal rwi' xsubej. ⁴⁵ Atat ma xatz'ubaj ta nuchi' chi nc'ulic pro jawa' ixok ri' arja' chijutij rmajon rtz'ubaxic ja wakan. ⁴⁶ Atat nixtac'a aceite xaya' ta pa nwi' chi nc'ulic pro jawa' ixok ri' arja' xuji' wakan chipan jun ak'om ja congana qui' rxula'. ⁴⁷ Rmalc'ari' ja tok nbij chawe, ja rixok masqui congana il mac rbanon pro bien k'alaj chi cuytajnak chic nojelal como congana ninrajo'. Pro ja wi xa ma q'uuiy ta ja rawil amac ja cuytajnak jari' ma kas ta nwinakari ja rajoben ri'il pan awanma, ne' tre. ⁴⁸ C'ac'ari' xbij tre ja rixok:

—Cuytaji ja rawil amac, ne' tre. ⁴⁹ Ja c'a jule' chic invitado ja rec'o pa mesa ruq'uin ja Jesús eje'e' quemaj tzij chibil tak qui':

—¿Nak c'a ocnak wi' ja Jesús le' chewi' tok nbij chi nucuy ja il mac chakaja'? xeche'e. ⁵⁰ Ja c'a Jesús xbij chic tre ja rixok:

—Ja yukulbal ac'u'x ja c'o wq'uin jari' xatto'owi. Camic utz chic natbe, catquicoti, ne' tre.

8

¹ Xuban jun ca'i' k'ij xumaj chic jutij bey ja Jesús, be pa tak tinamit in pa tak aldea chijujunal, nuya' rbixic ja rtzobal Dios in nuch'ob chiquewach ja winak ja utzlaj tzij ja nuc'ut chikawach nak rbanic ja gobierno xin Dios. Xerachbilajel ja cablajuj apóstol. ² Ec'o jule' ixoki' xerachbilajel chakaja'. Ja c'a rixoki' eje'e' nabey emajtajnak rmal yobil in ec'o pa quek'a' itzel tak espíritu pro etzursan chic rmal ja Jesús. Jun ja rixok María rubi' ja c'o chic jun rubi' Magdalena ne'xi. Ja c'a María Magdalena arja' e wuku' itzel tak espíritu ja xelasax tre rmal ja Jesús. ³ Jun chic, Juana rubi', rxjayil Chuza. Ja c'a Chuza arja' nbano cuenta rxin ja meba'il rxin ja rey Herodes. Jun chic, Susana rubi', in c'a ec'o na más chakaja'. C'oli quimeba'il ja nquitobej ja Jesús chipan nak ja c'o rjawaxic tre.

⁴ Congana e q'uiy ja winak xurquimolo' qui' ruq'uin ja Jesús, nojel tak tinamit epenak wi', tokori' c'o jun c'ambal tzij xbij chique quewari':

⁵ —C'o jun ajticola' be pa ticoj tijco'm pa rchenoj. Ja c'a tok xekaji xumaj rchicaxic ja rija'tz. C'o c'a kaj pa bey jari' pak' can chakan cumal winak in

tij cumal tz'iquin. ⁶ C'o chic jule' kaji ja bar c'o wi' abaj. Ja c'a tok xelto chakiji chanim como mta rch'abakil rpan ja rulew. ⁷ C'o chic jule' kaj pa tak q'uix in tok xelto xumaj q'uiyem rachbil ja q'uix. Ja c'a tok q'uiswani camsaxi ja tijco'm rmal q'uix. ⁸ Pro c'o chic jule' kaj pan utzlaj ulew in wachini chi utz, ja jujun chirwach ija'tz xuya' jujun ciento rwach, ne'e ja Jesús chique. Ja c'a tok bitaj rmal ja tzij ri' cow tzijoni: —Bien c'a tewasaj ena'oj trij ja c'a xinbij kaj chewe ri', ne' chique. ⁹ C'ac'ari' ja rdiscípulo quibij tre:

—Tach'obo' chikawach nak rbanic ja jun c'ambal tzij ja c'a xabij kaj, xeche' tre. ¹⁰ Ja c'a Jesús quewa' xbij chique ri':

—Ja rixix yatajnak chewe chi newotakij nak rbanic ja rawatal je'e tre ja gobierno xin Dios pro ja c'a jule' chic winak pa c'ambal tak tzij nintz-ijon wi' cuq'uin utzc'a masqui c'o quewach pro matiquetz'at ja nc'ut chiquewach in masqui c'o quixquin pro matich'obtaj cumal ja nbix chique.

¹¹ Camic nch'ob c'a chewach nak rbanic ja c'ambal tzij. Ja rija'tz jari' tibij tzij ja rtzobal Dios. ¹² Ja kaj pa bey jari' tibij tzij chi ec'oli winak ja nquic'axaj ja rtzobal Dios pro npeti ja diablo nlasajel ja rtzobal Dios pa tak canma utzc'a matiquinimaj utzc'a matiquewil ja totajem xin Dios. ¹³ Ja kaji ja bar c'o wi' abaj jari' tibij tzij chi ec'oli winak ja nquic'axaj ja rtzobal Dios in nquinimaj, congana nequicot rmal. Pro eje'e' e cani' jule' tijco'm ja mta rc'amal, xa ti jurata nquinimaj. Ja c'a tok xterila' ja c'ayewalaj tiempo xa nqueya' can. ¹⁴ Ja kaj pa tak q'uix jari' tibij tzij chi ec'oli winak ja nquic'axaj ja rtzobal Dios pro tok nq'uiswani xa ja' nquibisoj

chic ja xin rwach'ulew cani' tre meba'il in cani' tre quicotemal, cani' nejik' chipan. Eje'e' xa e cani' jule' tijco'm ja mta rwach nuya'. ¹⁵ Pro ja c'a rija'tz ja kaj pan utzlaj ulew jari' tibij tzij chi ec'oli winak ja nquic'axaj ja rtzobal Dios in nquec'ol pa tak canma pro jun utzlaj anma ja mta engaño rc'an. Eje'e' nquecoch' ja npi chiquij in tok nq'uiswani buena nwachini ja rutzil pa tak quic'aslemal.

* * * * *

¹⁶ Ni majun nak ta nbanowi xtutzij ta jun candil in xtijupba' ta c'a jun bojo'y parwi' nixtac'a xtuya' ta xe' ch'at chakaja'. Pro ja c'a nbani, ja tok ntziytaji jun candil ncanox jun rc'olibal ja bar nya' wi' utzc'a pa sak neq'ueje' wi' ja winak ja ne'oc pa jay. ¹⁷ Queri' nbij chewe como nojel ja rawatal je'e jari' nel na pa sakil in nojel ja ma k'alajinnak ta je'e jari' nerila' na jun k'ij tok xtik'alajini, notakix na. ¹⁸ Rmalc'ari' tok nbij chewe, bien teya'a' ewxquin tre ja remajon rc'axaxic como ja winak ja c'o je'e yatajnak chique eje'e' nyataj na más chique. Ja c'a winak ja mta yatajnak chique pro nquech'ob chi c'oli jari' nlasax chique. Queri' xbij ja Jesús chique ja rdiscípulo.

* * * * *

¹⁹ C'ac'ari' xe'urkaji ja rch'alal ja Jesús cachbil rute' pro maquecowini ne'oqui ja bar c'o wi' arja' como congana e q'uiy ja winak. ²⁰ C'ac'ari' bix tre ja Jesús:

—Pakasa' rate' in ja re awach'alal ec'o chwa jay, natquisiq'uij, ne'xi. ²¹ Ja c'a Jesús quewa' xbij chique ri':

—Ja nec'axani ja rtzobal Dios in nquinimaj ja nbij chique chi nqueban eje'e' c'ari' e'ocnak nute' in e'ocnak wach'alal, ne' chique.

* * * * *

²² Xuban jutij ja Jesús xoc pa lancha e rachbil ja rdiscípulo: —Jo' chajuparaj ya', ne' chique, in xebe.

²³ Kas quimajon binem parwi' ja ya' ja tok kaj chi waram ja Jesús. Chaka c'a jalal ja tok jaktajto jun nimlaj ik' chiquij. Ja c'a lancha ntajini nnoji ja ya' chipan, ec'o chic pa rc'ayewal. ²⁴ Ja c'a discípulo eje'e' quec'as ja Jesús:

—Maestro, Maestro, camic nokcami, nokbe pa ya', xeche' tre. Yictaji ja Jesús, xuk'il ja ik', xuk'il ja ya' chakaja'. C'ac'ari' cami ja ik' in ni sile'e ja ya'.

²⁵ C'ac'ari' xbij chique:

—¿Bar c'a xoc wari' ja yukulbal ec'u'xwq'uin? ne' chique. Ja c'a reje'e' congana quixben qui', congana c'asc'o'i quetz'at ja bantaji in quemaj rbixic chibil tak qui':

—¿Nak rbanic c'ala' ja rachi le'? Como arja' nuban mandar ja ik', nuban mandar ja ya' in nnimax taka'an rmal, xeche'e.

* * * * *

²⁶ Xe'ekaj c'a chipan jun lugar Gadara rubi' ja c'o chajuparaj ya' tre ja departamento Galilea. ²⁷ Ja c'a Jesús tok xeli ja pa lancha c'o jun achi xekaj ruq'uin. Ja c'a rachi c'o chic tiempo e'ocnak jule' itzel tak espíritu tre. Ni mta wi' rtziak nucoj in matiq'ueje' pa rochoch chakaja', xa pa comsanto nq'ueje' wi'. ²⁸ Ja c'a tok xutz'at ja Jesús xumaj rakic ruchi', xuque' chwach in cow tzijoni, quewa' xbij tre ri':

—Jesús, atat ja rat Ralc'wal ja nimlaj Dios ¿nak nawajo' chwe? Tabana' jun utzil, maxta taban pokon chwe, ne' tre. ²⁹ Queri' xbij tre como ja Jesús arja' ntajini nuban mandar ja ritzel espíritu ja rocnak tre ja rachi chi nelel pa ranma. Ja c'a rachi q'uiylaj mul q'uejenak pa ruk'a' ja ritzel espíritu in c'o je'e bac'on ruk'a' rkan pa cadena pro ni ma c'ayew ta nuban tre nq'uiokpij in nc'amarel rmal ja ritzel espíritu chipan ja chakijlaj ulew. ³⁰ Ja c'a Jesús xbij tre:

—¿Nak c'a abi'? ne' tre.

—Anin in Legión,* ne'xi rmal ja rachi. Queri' rubi' xbij como congana e q'uiy jule' itzel tak espíritu e'ocnak tre. ³¹ Ja c'a ritzel tak espíritu eje'e' congana quecoj ja Jesús pa ch'a'oj chi maquerutakel chipan ja nimlaj jul ja c'a c'a nat nekaj wi' xe' ulew chipan ja nimlaj k'ekumal.

³² Ec'o pon c'a jule' ak congana e q'uiy quimajon wa'im pa tak k'ayis. Ja c'a ritzel tak espíritu congana quecoj ja Jesús pa ch'a'oj chi nuya' lugar chique chi ne'oc pa quicuerpo ja ak. Ja c'a Jesús xuya' lugar chique. ³³ In queri' queban, xe'el pa ranma ja rachi, xe'oc pa tak quicuerpo ja ak. Ja c'a ak chaka maril xe'oqui ja ritzel tak espíritu chique, eje'e' quemaj c'amc'oj canim, xebe, xexule' chwach jun jayu' congana tiquitic, xebe c'a pa ya' in tri' xejik' wi' canojelal.

³⁴ Ja c'a chajinel quixin ja ak tok quetz'at ja bantaji xe'anmaji, xebe chipan ja tinamit in pa tak aldea chakaja', xequicholo' nojel ja bantaji. ³⁵ Ja c'a winak tok quic'axaj eje'e' xepeti chi

* **8:30** Legión tibij tzij congana e q'uiy.

nurquitz'ata' ja bantaji. Ja tok xe'urkaji ja bar c'o wi' ja Jesús quetz'at ja rachi ja xelasaxel ja ritzel tak espíritu tre, arja' tri' tz'ubul wi' chwach ja Jesús, c'o chic ja rtziak rcojon, tz'akat chic ja rpensar. Ja c'a winak tok quetz'at congana quixbej qui' rmal. ³⁶ C'ac'ari' ja xetz'atowi ja bantaji eje'e' quemaj rcholic chiquewach ja jule' chic winak nak rbanic ja tok tzuri ja rachi ja rec'o jule' itzel tak espíritu tre nabey. ³⁷ Canojel ja winak ja raj Gadara eje'e' congana quic'utuj tre ja Jesús chi matiq'ueje' chic más chiquicojol como congana quixben qui'. Ja c'a Jesús xoc chic chipan ja lancha chi nmeloji. ³⁸ Ja c'a rachi ja xelasaxel ja ritzel tak espíritu tre xbij tre ja Jesús:

—Tabana' jun utzil, taya'a' lugar chwe chi nintre' chawij chijutij, ne' tre.

³⁹ —Mejor ja naban, jat chi awochoch, jabij chique ja winak chi janila jun nimlaj samaj xuban ja Dios chipan ja rac'aslemal, ne'xi rmal ja Jesús. C'ac'ari' be ja rachi cuq'uin ja rach tak aj tinamit in xumaj rbixic chique canojelal ja nimlaj samaj ja xuban ja Jesús chipan ja rc'aslemal.

* * * * *

⁴⁰ Ja c'a Jesús tok meloj chic jutij ja chajuparaj ya' congana qui'il rc'ulic bani cumal ja winak como ayben cumal canojelal. ⁴¹ C'ac'ari' c'o jun achi peti, Jairo rubi', arja' jun chique ja jefe rxin ja jay xin molbal ri'il ja bar nc'axax wi' ja rtzobal Dios. Ja c'a Jairo tok xurkaj ruq'uin ja Jesús xuque' chwach in congana xc'utuj jun utzil tre chi nbe chi rochoch ⁴² como c'o jun rme'al camíc nuban in ni xarwari' ti jun, c'o la cablajuj rjuna'. Be c'a ja Jesús pro

congana e q'uiy ja winak nquepitz' qui' trij ebenak pa rochoch ja Jairo.

⁴³ C'o c'a jun ixok yawa' ja c'o chiquicojol ja winak, tuban cablajuj juna' ni c'o wi' je'e quic' nel tre. Ja rixok rq'uison chic nojel ja c'o ruq'uin chi rk'omaxic ri' cuq'uin doctori' pro majun nak ta cowin ta tzursan ta rxin. ⁴⁴ Ja c'a xuban ja rixok xa jani' tiloc más trij ja Jesús. Ja c'a tok xekaj ruq'uin xuchapoc jutz'it ruchi' ja rtziak. Chaka maril xuchapoc rtziak ja Jesús ni caje'e ja quic' tre.

⁴⁵ Ja c'a Jesús xbij:

—¿Nak xinchapowi? ne'e.

—Ma anin ta, ma anin ta, xeche'e ja winak canojelal. Ja c'a Pedro in ja re rachbil eje'e' quibij tre ja Jesús:

—Pro Maestro ¿la matatz'at la'an chi congana winak quipitz'on qui' chawij in nquemin qui' chawij chakaja' chewi' nak tre tok nabij: —Nak xinchapowi, taka'an natche'e? xeche' tre.

⁴⁶ —Wotak chi c'o jun xinchapowi como xinna' chi c'oli ja poder xel chwe, ne'e ja Jesús chique.

⁴⁷ Ja c'a rixok tok xutz'at chi maticowin chic nwawaj ja xuban peti, congana nbirboti rumac ja xbeben ri'il, xunque' chwach ja Jesús in xumaj rbixic tre nak tre tok xuchapoc ja rtziak, pro ni chiquewach canojel ja winak xbij wi' tre. In xbij tre chakaja' nak rbanic ja tok ni jari' hora tzuri.

⁴⁸ Bix tre rmal ja Jesús: —Nme'al, ja yukulbal ac'u'x wq'uin jari' xattzursani. Camic utz chic natbe, catquicoti, ne'xi ja rixok.

⁴⁹ Ja Jesús c'a rmajon na tzij ja tok c'o jun xurkaji, elnakto pa rochoch ja jefe rxin ja jay xin molbal ri'il, quewa' xbij tre ja jefe ri':

—Jairo, ja rame'al cami, ma taban chi ta mo-lestar más ja Maestro, ne' tre. ⁵⁰ Ja c'a Jesús tok chaka maril xc'axaj ja bix tre ja Jairo quewa' xbij chic tre ri':

—Ma taxbej ta awi', ja naban, tiyuke' ac'u'x wq'u'in in ja rame'al can nc'astaji, ne' tre.

⁵¹ Ja tok xe'ekaj chi rochoch ja Jairo ja Jesús arja' ma xuya' ta lugar chique ja winak chi xe'oc ta pa jay ruq'u'in. Ja xe'oc chipan xa queyon ja Pedro, ja Jacobo in Juan e cachbil ja rtata' rute' ja xtan.

⁵² Canojel ja winak quimajon ok'e'j in congana síc' nqueban. Ja c'a Jesús xbij chique:

—Ma quixok' ta como ja xtan ma camnak ta, xa waram rbanon, ne' chique. ⁵³ Pro ja reje'e' xa quitzebej como bien cotak chi cami ja xtan. ⁵⁴ C'ac'ari' ja Jesús xuchap chi ruk'a' ja camnak in quewa' xbij tre ri':

—Catyictaji xtan, ne' tre. ⁵⁵ Ja c'a xtan melojto in ni jari' hora yictaji. C'ac'ari' ja Jesús xbij chique chi nqueya' rway. ⁵⁶ Ja c'a rtata' rute' eje'e' congana c'asc'o'i quetz'at ja milagro ja xuban ja Jesús pro arja' xbij chique:

—Ni majun bar ta tebij wi' ja c'a bantaji ri', ne' chique.

9

¹ C'ac'ari' xersiq'uij ja cablajuj discípulo in xuya' chique chi c'o quek'a' chique canojel ja ritzel tak espíritu chi necowini nequiwasajel chique ja winak in xuya' chique chakaja' chi necowini nequitzursaj yawa'i'. ² In xerutakel chi nequiya'a' rbixic ja gobierno xin Dios utzc'a chakaja' chi

ne'equitzursaj ja yawa'i'. ³ Quewa' xbijel chique ri':

—Ni majun nak ta nec'amel ja tok nixbe, nixtac'a nec'amel ta ech'ame'y, nixtac'a emaleta, nixtac'a eway, nixtac'a epwok in ni xa ja wari' ja recamisa nec'amel ja recojon, ma ca'i' ta. ⁴ Xa nak ta chi jayil xquixoc wi' tri' nixq'ueje' wi', c'a tokori' neya' can ja tok nixbe chic cha jun chic tinamit. ⁵ In xa nak ta ja maquec'ulu ewxin, ja c'a tok nixelto chipan ja quitinamit tequiraj can ja pokok ja c'o pan ewakan. Queri' neban jari' retal chi eje'e' nquetij na ja rpokonal rmal ja matiqueya' quixquin tre ja nebij chique. Queri' xbijel chique. ⁶ Ja c'a cablajuj discipulo eje'e' xe'elel, xebe pa tak aldea pro nojel tak aldea, quemaj rbixic ja utzlaj tzij xin Jesucristo in quemaj quitzursaxic ja yawa'i' chakaja'. Queri' queban xa bar ta tri' xe'ekaj wi'.

⁷ Ja Jesús nojel ja ntajini nuban xekaj rbixic ruq'uin ja gobernador Herodes. Ja c'a Herodes arja' kas nk'isaj ri' chi rch'obic nak ja kas mero nbanowi nojel awa' wari' ja nekaj rbixic ruq'uin. Como ec'oli nebini chi Juan Bautista ja nbanowi como eje'e' nquibij chi c'astajnakto chic ja Juan Bautista chiquicojol camnaki'. ⁸ Ec'o chi c'a jule' nebini chi ja camnak Elías ja nbanowi como eje'e' nquibij chi rc'utun chic ri' ja rElías chiquewach ja winak. In ec'o chic jule' nebini chi c'o jun chique ja rojer tak profeta ja c'astajnakto chic in arja' nbanowi, neche'e. ⁹ Pro ja Herodes arja' quewa' xbij ri': —Ja Juan jari' anin wa'an xinyo' orden chi lasax rwi' pro nak la chi achi'al ja nbanowi nojel

awa' wari' ja nurkaj rbixic wq'uin. Queri' xbij in xumaj rch'obic nak nuban utzc'a chi nutz'at ri' quewach ruq'uin ja Jesús.

¹⁰ Ja c'a cablajuj apóstol tok xemelojto quechol chwach ja Jesús nojel ja xequibana'. Ja c'a Jesús xeruc'amel, xequiyonaj qui' pa jun lugar ja kas talani ja bar ma ec'o ta wi' winak. Jari' lugar pa rcuenta ja tinamit Betsaida c'o wi'. ¹¹ Ja c'a winak tok xekaj rbixic cuq'uin chi be ja Jesús xebe eje'e' chakaja', xequiwila'. Ja c'a Jesús tok xe'ekaj ruq'uin arja' xeruc'ul, xuya' rbixic chique nak rbanic ja gobierno xin Dios in xertzursaj ja yawa'i chique.

¹² Ja c'a tok xuban hora xepeti ja cablajuj apóstol in quewa' quibij tre ja Jesús ri':

—Mejor, que'ataka'el ja winak pa tak tinamit in pa tak aldea ja c'o chikanakaj utzc'a chi nequicanoj quiposada in nequiloc'o' queway como ja lugar ja rok'c'o wi' ri' congana talani, xeche' tre.

¹³ —Ixix nixyo' chique ja nquetij, xeche'x rmal.

—Pro mta nak ta kac'amonto xarwari' jo'o' rkan caxlanway in e ca'i' cakan ch'u'. ¿La nokbe ta na c'a ajoj chi rlok'ic queway ala' winak canojel le'?

¹⁴ Queri' quibij tre como ja xa queyon achi'i' ec'o la jo'o' mil.

—Tebij chique ja winak chi quetz'abe'e pro pa tak moc ncuc'aj qui', e cincuenta ja jujun moc, ne' chique ja rapóstol. ¹⁵ Queri' queban, xekaji canojelal chi tz'ubulem. ¹⁶ C'ac'ari' xuc'am ja jo'o' rkan caxlanway e rachbil ja ca'i' cakan ch'u', ca'y

chicaj in xmaltioxij tre ja Dios. Xuwech' ja caxlanway, xujach chique ja rdiscípulo chi eje'e' nqueya' chic chique ja winak. ¹⁷ Xewa'i pro ni canojelal in xenoji chi utz. Ja c'a caxlanway rachbil ch'u' mol ruchi' ja totaji, cablajuj chacach xuban.

¹⁸ Xuban jutij ja Jesús ruyon ryonan ri', ntajini nuban ja roración. Ec'oli ja rdiscípulo ruq'uin in quewa' xbij chique ri':

—Anin ¿nak inocnak wi' ja nquibij chwe ja winak? ne' chique.

¹⁹ —Ec'oli nebin chawe chi atat at Juan Bautista, jule' chic nebini chi at Elías in ec'o chic jule' ja nebini chi at jun chique ja rojer tak profeta in camic atc'astajnakto chic chiquicojol camnaki', neche' chawe, xeche' tre.

²⁰ —Ja c'a rixix ¿nak nebij chwe, nak inocnak wi'? ne'e. Peti ja Pedro, xbij tre:

—Ja ratat at Cristo ja ratcha'on rmal ja Dios, ne' tre.

²¹ Pro ja Jesús quewa' xbij chique ri':

—Ni majun bar ta tri' xtebij wi' chi anin ja rin Cristo. ²² Anin ja rin Alc'walaxel ja xinoc alaxic cuq'uin ja winak q'uiy rwach ja rpokonal ntij na, xa itzel ninquetz'at na ja principali' xin tinamit e cachbil ja jefe quixin sacerdote e cachbil chakaja' ja maestro ja netijon quixin ja winak tre ja ley xin Dios, nincamsax na in chi rox k'ij ninc'astaj na, ne' chique.

²³ C'ac'ari' xumaj chic tzij cuq'uin canojelal, quewa' xbij chique ri':

—Xa nak ta ja c'o rgana nyuke' ruc'u'x wq'uin rjawaxic chi matuya' rgana ja tzabuklaj c'aslemal rc'an. Rjawaxic chakaja' chi k'ij k'ij ni matipokonaj wi' nutij ja rpokonal mwal in ntre'el chwij. Jari' cani' jun cruz nya' trij pro matipokonaj nuc'am ja cruz, nrijkajel in nbe ja bar necamsax wi'. ²⁴ Queri' nbij chewe como xa nak ta ja npokonaj nuya' can ja rc'aslemal jari' matuwil c'ari' ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij. Pro xa nak ta ja matipokonaj nuya' can ja rc'aslemal mwal anin in rmal ja utzlaj tzij ja nc'amonto jari' can nuwil ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij. ²⁵ Como cani' tre jun winak ¿nak c'a nuch'ec trij wi xuch'ec nojel ja meba'il rxin ja rwach'ulew pro wi xa ntz'ila' ja rc'aslemal in wi ma xuwil ta ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij? ²⁶ Queri' nbij chewe como ja winak xa nak ta chi winakil wi xa q'uixbal nquena' nquecoq qui' wq'uin in wi xa q'uixbal nquena' rmal ja ntzobal, anin chakaja' q'uixbal nna' chi xquenucoj ta pa ncuenta. Anin ja rin Alc'walaxel ja xinoc alaxic cuq'uin ja winak xa q'uixbal nna' chi xquenucoj ta pa ncuenta tokori' tok xquinpi chic jutij, congana nim chic nuk'ij tri' in congana nch'a'an chic chwij ja gloria xin Dios in chakaja' ewachbilanto ja santilaj tak ángel xin Dios. ²⁷ Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', ec'oli chewe ja rec'o wawe' camic ri' c'a ec'as na ja tok xtiquetz'at ja gobierno xin Dios. Queri' xbij ja Jesús chique.

²⁸ C'o la waxaki' k'ij rbin awa' jule' tzij ri' ja tok be parwi' jun jayu' chi nerbana' oración e rachbil

ja Pedro, ja Jacobo in Juan. ²⁹ Kas rmajon oración ja tok xuq'uex ri' ja rachbal in ja rtziak kas sak xeli, congana nc'ac'oti. ³⁰ Chaka c'a jalal tok xewinakar e ca'i' achi'i', quemaj tzij ruq'uin, jun Moisés in ja jun chic Elías. ³¹ Ja c'a Moisés in Elías eje'e' congana nch'a'an chic chiquij ja gloria xin Dios, quimajon rtzijoxic ja rcamic ja Jesús como ja Jesús nbe pa Jerusalén in tri' nerjacha' wi' ri' pa camíc. ³² Ja c'a Pedro arja' congana majtajnak ma waram in queri' chique ja rachbil chakaja' pro quecoch'. Quetz'at ja Jesús chi ja gloria xin Dios ntajini nch'a'an trij in xequetz'at ja ca'i' achi'i' chakaja' ja rec'o ruq'uin. ³³ Ja c'a Pedro kas elem nqueban ja ca'i' achi'i' ja tok quewa' xbij tre ja Jesús ri': — Maestro, congana qui'il ja rokc'o wi' ri'. Kabana' oxí tak jay wawe', jun awxin atat, jun rxin Moisés in jun rxin Elías, ne' tre. Pro ja Pedro xa ma xuch'ob ta ja xbij. ³⁴ C'a rmajon na tzij ja Pedro tok c'o jule' sutz' xermujaj in kaj chiquij. Ja c'a roxi' apóstol congana quixbej qui' tok quetz'at chi ec'o chic chipan ja sutz'. ³⁵ C'o c'a jun kulaj tzijonto chipan ja sutz', quewa' xbij chique ri': —Jawa' wari' jawa' chak'laj Walc'wal, teya'a' ewxquin tre nak ja nbij arja' chewe, ne'e. ³⁶ Ja tok tzuri tzij rmal ja kulaj, ja rapóstol tok quetz'at mchita ja rElías, mchita ja Moisés, xa ruyon ja Jesús c'o can chic. Nojel awa' ja quetz'at ri' xa pa tak canma quec'ol wi', q'uiylaj tiempo ja ni majun bar ta tri' quibij wi'.

³⁷ Ja c'a chi rcab k'ij tok xemelojto ja Jesús parwi' jayu' congana e q'uiy ja winak xebe chi rc'ulic.

³⁸ C'o c'a jun achi chiquicojol cow tzijoni, quewa' xbij tre ri':

—Maestro, tabana' jun utzil, anin c'o jun nc'ajol in ni xarari' ti jun, tatz'ata' paki jutz'it. ³⁹ C'o jun itzel espíritu nchapo rxin in chaka jalal tok nuya' síc', c'ol ataque nya' tre in nel rpuluw ruchi'. Congana ncamsax pa tok'ulew, kas maril nsokpix rmal ja ritzel espíritu. ⁴⁰ In xinc'utuj jun utzil chique ja radiscípulo chi nquiwasaj ja ritzel espíritu pro eje'e' ma xecowin ta quiwasaj ta, ne'e ja rachi. ⁴¹ Ja c'a Jesús tok c'axtaj rmal ja bix tre rmal ja rachi quewa' xbij ri':

—Ixix ja rix tinamit Israel, ni taka'an mta wi' yukulbal ec'u'x wq'uin, taka'an yojtajnak ja rena'oj. Taq'ue titzuri ja nsamaj checojol, c'ayew chwe chi ncoch' más ja matiyuke' ec'u'x wq'uin, ne'e. C'ac'ari' xbij tre ja tatixel: —Camic tac'ama'to ja rac'ajol wq'uin, ne' tre. ⁴² Ja c'a rala' xajalal maja'n tekaj chwach ja Jesús ja tok ya' chic jun ataque tre rmal ja ritzel espíritu in ch'akix pa tok'ulew rmal. Ja c'a Jesús arja' xch'olij ja ritzel espíritu, xuto' ja rala' pa ruk'a' in xujach can tre ja rtata'. ⁴³ Ja c'a winak congana c'asc'o'i quetz'at canojelal ja nimlaj poder xin Dios ja c'o pa ruk'a' ja Jesús.

Ja c'a Jesús kas majtajnak rtzijoxic nojel ja nuban cumal canojel ja winak ja tok quewa' xbij chique ja rdiscípulo ri': ⁴⁴ —Kas toc pan ewxquin ja xtinbij chewe ri'. Ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak arja' njach na pa quek'a' ja winak, ne' chique. ⁴⁵ Pro ja reje'e' xa ma xch'obtj

ta cumal ja xbij chique, xa wawan chiquewach utzc'a chi matich'obtaj cumal nak rbanic. Ja reje'e' xa nguixbej qui' xtiquic'axaj ta tre nak rbanic.

⁴⁶ C'ac'ari' quemaj rch'a'ic chibil tak qui' nak ja más nim ruk'ij chique. ⁴⁷ Ja c'a Jesús arja' bien rotak nak ja netajini nquech'ob kaj pa tak canma. C'o c'a jun tac'al xuc'am pon, xuya' pa rxquin ⁴⁸ in quewa' xbij chique ri':

—Jawa' jun tac'al ri' xa nak ta xtic'ulu rxin in wi pa nubi' anin tok nuc'ul tibij c'a tzij ari' chi anin ja ninruc'ul. In xa nak ta xtic'ulu wxin tibij c'a tzij ari' chi nata' Dios ja nuc'ul chakaja' ja takyonpi wxin. Queri' nbij chewe como ja wi c'o jun checojol ja matuya' kaj ruk'ij ruyon jari' ja más nim ruk'ij chewe, ne' chique.

⁴⁹ C'ac'ari' bix tre rmal ja Juan:

—Maestro, ajoj c'o jun achi katz'at ja pan abi' atat ntajini nerlasaj itzel tak espíritu chique winak pro como ma kachbil ta chewi' tok kabij tre chi: —Ma que'awasaj chi ta, xokche' tre, ne'xi ja Jesús.

⁵⁰ —Ma tek'il chi ta ja rachi como jun winak xa nak ta chi winakil wi ma itzel ta nokrutz'at jari' kachbil ari', ne' tre ja Juan.

⁵¹ Ja c'a Jesús tok nakajinto ja k'ij ja xtic'amarel wi' chila' chicaj arja' xujic ja rviaje chi nbe ja pa Jerusalén. ⁵² Ec'o jule' rachbil xerutakel chi nenabeyajel chwach, eje'e' xebe chipan jun aldea quixin ja raj Samaria chi nquichomij pon ja nc'atzin tre. ⁵³ Pro ja c'a winak ja rec'o chipan

ja raldea eje'e' ma xquec'ul ta ja Jesús como pa Jerusalén nbe wi'. ⁵⁴ Ja c'a cai' discípulo Jacobo in Juan tok quetz'at chi ma xc'ul ta cumal ja winak quewa' quibij tre ja Jesús ri':

—Kajaw ¿la maxta c'ol agana nkac'utuj k'ak' chila' chicaj ja cani' xuban ja rojer profeta Elías utzc'a chi ne'urq'uisa' jala' jule' winak le'? xeche' tre. ⁵⁵ Ja c'a Jesús arja' xuya' vuelta in xumaj quich'olixic:

—Ixix xa matich'obtaj emwal jani' rna'oj ja rE-spíritu ja ruc'ayon ewxin. ⁵⁶ Queri' nbij chewe como anin ja rin Alc'walaxel ja xinoc alaxic cuq'uin winak ma inpenak ta chi quicamsaxic winak, inpenak chi quito'ic, ne' chique. C'ac'ari' xebe chic cha jun aldea.

⁵⁷ Kas c'a quimajon chic bey ja tok c'o jun achi peti in quewa' xbij tre ja Jesús ri':

—Wajaw, anin can ninbe chawij xa bar ta tri' natbe wi', ne' tre. ⁵⁸ In bix tre rmal ja Jesús:

—Ja rutiwa' c'o quic'olibal ja bar newar wi' in chakaja' ja tak tz'iquin c'o quesoc pro ja chwe anin ja rin Alc'walaxel ja xinoc alaxic cuq'uin ja winak mta wochoch ja ni ta wxin wi' anin ninwar wi', ne'xi.

⁵⁹ C'o c'a jun chic achi, quewa' bix tre rmal ja Jesús ri':

—Jo', cattre' chwij, catoc ndiscípulo, ne'xi.

—Wajaw, taya'a' lugar chwe chi nenmuku' can paki na ja nata' nabey, ne'e ja rachi tre.

⁶⁰ —Ja camnaki' chwach Dios eje'e' na quemuku quixin ja camnaki'. Ja c'a ratat jat cuq'uin ja winak, jaya'a' rbixic ja gobierno xin Dios chique, ne'xi rmal ja Jesús.

⁶¹ C'o chi na jun ja rachi quewa' xbij tre ja Jesús ri':

—Wajaw, anin in conforme chi nintre'el chawij chi ninoc adiscípulo pro taya'a' lugar chwe chi ne'enk'ijla' can na nabey ja rec'o pa wochoch, ne' tre.

⁶² —Jun ajchonla' ma utz ta neli ja banoj chenoj rmal ja wi xa trij nca'y can wi' in queri' c'a tre jun winak chakaja' xa nak ta chi winakil ja wi xa trij nca'y can wi' jari' ma yatal ta tre chi nsamaj pa rcuenta ja gobierno xin Dios, ne'xi ja rachi rmal ja Jesús.

10

¹ C'ac'ari' ja kajaw Jesús ec'o chic setenta achi'i' ja xerucha', pa caca' xerutakel chi nenabeyaj chwach, nebe chipan nojel tak tinamit in chipan ja jule' chic lugar ja bar xtekaj wi' arja'. ² Quewa' xbijel chique ri':

—Ni katzij wi' nbij chewe, ja winak eje'e' e cani' jun nimlaj tijco'm ja k'en chic ja utz chic nban cosechar pro ja rajsamajela' ja nebano cosechar quixin xa ma e nim ta. Rmalc'ari' nbij chewe, tebana' orar, tec'utuj tre ja Rajaw ja cosecha chi nerutakto ja rajsamajela' chi ne'urquibana' cosechar ja winak. ³ Camic tec'ama'el ja bey, bien tewotakijel chi ixix ix cani' jule' tak carnelo in ja winak ja bar nixnutakel wi' eje'e' e cani' utiwa'. ⁴ Ma tec'amel ta epwok, nixtac'a nec'amel ta emaleta in nixtac'a exajab ta chakaja'. Ja tok emajon awa' ja jun viaje ri' maxta quixpe'e cuq'uin winak chi quik'ilocic ja tok nec'ul ewi' cuq'uin pa bey. ⁵ Ja tok nixoc chipan jun jay, tok ne'ek'ijla'

ja winak quewa' ja kas nebij chique nabey ri': —Ja quicotemal xin Dios tiq'ueje' pan ewochoch, quixche' chique. ⁶ Ja wi c'o jun winak chipan ja jay ja congana qui'il ec'ulic nuban jari' nq'ueje'e ja quicotemal xin Dios chipan ja rochoch nowi ma queri' ta nuban chewe jari' mta quicotemal xin Dios nq'ueje' ta chipan ja rochoch. ⁷ Ja jay ja bar nixc'ul wi' tri' nixq'ueje' wi' jaru' pa tiempo nixq'ueje' chipan ja tinamit. Tetija' ja nquisipaj chewe como yatal chewe chi nixtzuki cani' tre jun ajsamajel yatal tre chi ntoji. Maxta quixeli quixoqui chi tak jay tre ja bar nixq'ueje' wi'. ⁸ Ja tok nixoc chipan ja jun tinamit xa nak ta chi tinamital ja wi qui'il ec'ulic nbani tetija' ja nsipax chewe. ⁹ Que'etzursaj ja yawa'i' ja rec'o chipan ja tinamit in quewa' nebij chique ja winak ri': —Ja gobierno xin Dios xa nnakajinto ewq'uin, quixche' chique. ¹⁰ Ja c'a wi maquixc'uli quixelto c'a pa tak bey in quewa' nebij chique ja winak ri': ¹¹ —Ja pokok rxin ja retinamit ja c'o pa kakan, camic nkaquiraj can jari' retal chi netij na rpokonal rmal ja mta egana xteya' ta ewxquin tre ja nkabij chewe pro tewotakij chi ja gobierno xin Dios xa nnakajinto ewq'uin, quixche' chique. ¹² Camic nbij chewe, ja tok xterila' ja nimlaj k'ij xin juicio congana lawulo' tre ja tinamit ja maquec'ulu ewxin, más na lawulo' ja rpokonal xtiquetij chwach ja xtiquetij ja raj Sodoma, ne'e ja Jesús chique ja setenta discípulo.

¹³ C'ac'ari' xumaj chic jutij tzij, quewa' xbij chique jule' tinamit ri':

—Congana lawulo' chewe ixix ja rix aj Corazín in congana lawulo' chewe ixix chakaja' ja rix aj Bet-saida. Queri' nbij chewe como congana nimak tak

milagro xinban chewach pro ni ma xeq'uex ta wi' ja rena'oj. Ja nimak tak milagro xinban chewach wixta ban chiquewach ja ritzel tak winak ja raj Tiro in ja raj Sidón ojer queq'uex ta c'ari' ja quina'oj in queya' can ta c'ari' ja ritzelal, queban ta c'ari' ja nquic'utbej qui' chi nti'on chique ja ritzelal ja quibanon chipan ja quic'aslemal. ¹⁴ Pro ja tok xterila' ja nimlaj k'ij xin juicio más chi na nim ja rpokonal xtetij ixix chwach ja xtiquetij ja raj Tiro in ja raj Sidón. ¹⁵ In ixix chakaja' ja rix aj Capernaum, ja nech'ob ixix chi nixbe chila' chicaj chi congana nya' ek'ij pro ja neban, xa nixkajsaxi, ja bar ec'o wi' ja camnaki' c'a tri' nixekaj wi'. Queri' xbij chique ja tinamit. ¹⁶ In xumaj chic jutij tzij cuq'uin ja setenta discípulo:

—Ja winak ja neniman rxin ja xtebij chique, anin c'ari' ja ninquinimaj. Ja c'a winak ja maquec'ulu ewxin, anin c'ari' ja maquinaquec'ul in ja winak ja maquec'ulu wxin, Nata' c'ari' ja taky-onto wxin ja matiquec'ul. Queri' xbijel ja Jesús chique ja setenta discípulo in xebe, xequibana' ja bixel chique.

* * * * *

¹⁷ Ja c'a tok xemelojto congana nequicoti, xe'urkaj ruq'uin ja Jesús in quewa' quibij tre ri':

—Kajaw, ja ritzel tak espíritu tok kabij chique chi pan abi' ne'eli eje'e' xokquinimaj chakaja', xeche' tre. ¹⁸ Ja c'a Jesús xbij chique:

—Anin xintz'at ja Satanás kajsaxi, tzakto chicaj cani' nuban k'ak'. ¹⁹ Bien tec'waxaj ja xtinbij chewe ri', camic anin nya' poder chewe in wi

ec'oli ja cumatz xque'epak' owi sina'y jari' mta nak ta xteban ta cumal. In chakaja' nya' chewe chi nixcowini nekajsaj nojel ja poder ja c'o pa ruk'a' ja Satanás. Ni majun nak ta xtibano ta pokon chewe. ²⁰ Camic ja ritzel tak espíritu nixquini-maj pro maxta xa rmalari' quixquicoti. Mejor ja neban, como tz'ibtali ja rebi' chila' chicaj rmal tari' nixquicoti, ne' chique.

²¹ Ni jari' hora congana jun nimlaj quicotemal winakar pa ranma rmal ja rEspíritu Santo in xumaj tzij ruq'uin ja Tatixel ja c'o chila' chicaj, quewa' xbij tre ri':

—Nata', atat at Rajaw caj at Rajaw rwach'ulew, congana nmaltioxij chawe como ja winak ja nquech'ob kaj pa tak canma chi congana cotak in congana quina'oj ma chiquewach ta eje'e' ak'alasan wi' nak rbanic nojel awa' ja nmajon rbanic in nojel ja nmajon rbixic pro ja rak'alasan wi', chiquewach ja winak ja quibanon takno'y chawach. Queri' abanon chique Nata' como queri' ja ravaluntad, ne'e ja Jesús tre ja Tatixel. ²² C'ac'ari' xbij: —Ni majun nak ta ja maquita jachon pa nuk'a' rmal ja Nata'. Ni majun nak ta otakyon ja kas mero rna'oj ja Ralc'walaxel pro ja rotakyon xa ruyon ja Dios ja Tatixel. In chakaja' ni majun nak ta otakyon ja kas mero rna'oj ja Tatixel pro ja rotakyon xa nuyon anin ja rin Alc'walaxel, in ja rencha'on chi nk'alasaj chiquewach, eje'e' cotak chakaja', ne'e.

²³ C'ac'ari' xumaj tzij cuq'uin ja rdiscípulo pro xa queyon:

—Ixix congana qui'il chewe rmal ja nixtajini netz'at ruq'uin ewach. ²⁴ Como anin nbij chewe chi e q'uiy ja rojer tak profeta in e q'uiy ja rojer tak rey eje'e' congana quiyarij quetz'at ta ja cani' nixtajini netz'at ixix camic in congana quiyarij quic'axaj ta chakaja' ja cani' nixtajini nec'waxaj ixix camic, ne'e ja Jesús chique.

²⁵ C'o c'a jun achi peti, arja' jun chique ja maestro ja netijon quixin ja winak tre ja ley xin Dios. Ja c'a rachi c'o rgana nc'ambajaj ja Jesús in xa rmalari' tok quewa' xbij tre ri':

—Maestro ¿nak nban utzc'a chi nyataj chwe ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij? ne' tre ja Jesús.

²⁶ —Tabij chwe ¿nak tz'ibtal can chipan ja ley xin Dios? ¿Nak nawasaj atat trij? ne'xi ja rachi.

²⁷ —Quewa' nbij ri': —Tawajo' ja Dios ja rawa-jaw pro nojel ac'u'x tawajo', in nojel awanma in nojel awachok'ak' in nojel ana'oj tawajo' chakaja'. Ja cani' nawajo' kaj awi' ayon queri' c'a tabana' chique ja raprójimo, que'awajo' chakaja'. Queri' nbij, ne'e ja rachi.

²⁸ —Ni katzij wi' ja nabij le'. Ja c'a wi xtaban cumplir ja ley ja c'a xabij le' jari' nyataj chawe ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij, ne'xi rmal ja Jesús. ²⁹ Ja c'a rachi arja' nrajo' nuto' ri' rmalari' tok xbij chic tre ja Jesús:

—Pro ¿echinatak c'ari' ja nprójimo? ne' tre. ³⁰ Ja c'a Jesús arja' xumaj rbixic jun c'ambal tzij tre, quewa' xbij tre ri':

—C'o jun achi xuban jutij xelex pa Jerusalén, xule' chipan ja tinamit Jericó. Ec'o c'a jule'

alak'oma' quechap ja rachi, quilak'ajel ja c'o ruq'uin pro ni nojelal, quesoc can, quipunba' can pa bey, jutz'it laj quicamsaj. ³¹ C'o c'a jun sacerdote penak pa bey. Ja c'a sacerdote tok xutz'at chi punuli ja rachi pa bey xusol rubey, ma xk'ax ta ruq'uin. ³² Pi chi c'a jun ajsamajel xin Dios ja levita ne'xi. Ja c'a levita tok xurkaj chipan ja lugar xutz'at ja rachi, xusol chic rubey, ma xk'ax ta ruq'uin chakaja'. ³³ Pro c'o c'a jun achi aj Samaria, arja' rmajon rviaje in xurkaj chipan ja lugar. Ja c'a raj Samaria tok xutz'at pon ja rachi congana xpokonaj rwach, ³⁴ be ruq'uin. Ja tok xekaj ruq'uin c'o jule' aceite rachbil vino xuya' chwach ja bar soctajnak wi' jari' xk'ombej. Ja tok k'omtaj rmal c'ac'ari' xubatz'. Como c'o ruquiej rc'amonto xtz'uba'el ja rachi trij, xuc'amel pa jun pensión, bien xuban cuenta. ³⁵ Ja c'a chi rcab k'ij ja raj Samaria benam nuban, c'o ca'i' quetzal pwok xlasaj, xutoj can pa ruk'a' ja rajaw pensión in quewa' xbij tre ri': —Tabana' paki jutz'it cuenta ja rachi, taya'a' tre xa nak ta ja nc'atzin tre. Ja tok xquinmelojto anin wotak chi nuntojo' ja ruc'as awq'uin nojelal, ne' can tre. ³⁶ Ja tok bitaji ja c'ambal tzij rmal ja Jesús quewa' xbij chic tre ja maestro ri': —Camic tabij chwe, ja chawe atat ¿nak chique ja roxi' achi'i' ja xoc rpróximo ja rachi ja chap cumal ja ralak'oma'? ne' tre.

³⁷ —Ja pokonan rwach, ne'xi rmal ja maestro.

—Camic jat, tabana' atat ja cani' xuban ja raj Samaria, ne'e ja Jesús tre.

* * * * *

³⁸ C'ac'ari' xumaj chic jutij rubey, xekaj pa jun aldea. Tri' c'o wi' jun ixok, Marta rubi', arja' c'ulu rxin pa rochoch. ³⁹ Ja c'a Marta c'o jun ruchak', María rubi'. Ja c'a María arja' tz'abe'oc chwach ja Jesús in xumaj rc'axaxic nojel ja tijonem ja ntajini nuya'. ⁴⁰ Pro ja Marta congana nk'isaj ri' chi rbanic ja samaj pa jay rmalc'ari' tok be ruq'uin ja Jesús in quewa' xbij tre ri':

—Wajaw ¿la macatocla' il tre ja nuchak' nuyon inrya'on can chwach ja samaj? Tabij paki jutz'it tre chi ninruto', ne' tre.

⁴¹ —Marta, atat q'uiy rwach ja ramajon rbanic in xa nak'isaj awi' rmal in nti'on chawe chakaja'. ⁴² Pro c'o jun ja más na nc'atzin chawe chi naban ja más na utz jari' ja ntajini nuban ja María camic in majun nak ta xtilasan ta tre ja tijonem ja ntajini nc'axaj, ne'xi ja Marta rmal ja Jesús.

11

¹ Xuban jutij ja Jesús arja' c'o pa jun lugar, rmajon rbanic oración. Ja c'a tok tzuri ja roración rmal pi jun chique ja rdiscípulo in quewa' xbij ja discípulo tre ri':

—Wajaw, ko'atijoj tre ja banoj oración ja cani' xuban ja Juan Bautista xertijoj ja discípulo rxin arja', ne' tre. ² Ja c'a Jesús xbij chique:

—Ja tok neban oración quewa' nebij ri': —Katata' Dios ja ratc'o chila' chicaj, lok' ta xtina'i ja rabi' cumal ja winak. Xtikajpi ta ja ragobierno wawe' chwach'ulew, xtinimax ta ja ravaluntad atat wawe' ja cani' ntajini nban chila' chicaj nni-maxi. ³ K'ij k'ij ni ta naya' wi' ja kaway ja nc'atzin chake. ⁴ Tacuyu' ja kil kamac ja cani' nkaban ajoj

nekacuy ja winak tok c'oli nqueban chake. Atat ta xcatchajin kaxin, maxta kokaji tok nokrtakchi'ij ja diablo, ko'ato'o' pa ruk'a'. Queri' ta rbanic ja roración neban, ne' chique ja rdiscípulo. ⁵ C'ac'ari' xbij chic chique:

—Tac'a c'o ta jun chewe nbe ta ruq'uin jun ramigo pa tak nc'ajak'a' in nerbij ta tre: —Wamigo, maxta c'o caxlanway awq'uin, taya'a' oxi' rkan wxin pro can nya' rc'axel. ⁶ Xa c'o jun wamigo c'a xurkaj wq'uin, penak pa viaje in ni majun nya' tre, ne' ta tre. ⁷ In quewa' ta c'a nc'ulba'to ja ramigo pa jay ri': —Ma quina-ban ta molestar como ntz'apin chic ja chi'jay, ok-cotz'ol chic cuq'uin tak walc'wal. Maquincowini ninyictaji, maquincowini nya' chawe ja nac'utuj chwe, ne'to ta tre, ne'e ja Jesús chique. ⁸ C'ac'ari' xbij chic chique: —Camic nbij chewe, ja rachi wi chijutij numaj rc'utuxic ja caxlanway, wi ni matitanba' wi' rc'utuxic jari' nyictaji ja ramigo in nuya' tre nojel ja nc'atzin tre pro ma rmal ta chi camigo qui' ruq'uin tok nuya' pro rmal ja ni matitanba' wi' chi rc'utuxic chewi' tok nuya'. ⁹ Rmalc'ari' tok nbij chewe, tec'utuj tre ja Dios ja nc'atzin chewe in arja' nuya' chewe, tecanoj ja newajo' in newil, tec'onc'o'oc ja chi'jay in njak chewach. ¹⁰ Queri' nbij chewe como canojel ja nec'utuni nyataj chique in ja necanoni nyataj chique chi nquewil in ja nec'onc'onoc ja chi'jay njak chiquewach. ¹¹ O ¿la c'ol on jun tatixel chewe tok nc'utux jun caxlanway tre rmal jun ti rc'ajol la nuya' jun abaj pa ruk'a'? Owi nc'utux jun ch'u' tre ¿la nuya' jun cumatz tre? ¹² Owi nc'utux jun

sakmolo' tre ¿la nuya' jun sina'y? ¹³ Ixix masqui ix lawulo' pro ewotak neya' utzlaj tak nakun chique ja rewalc'wal pro pior ta c'a ja Tatixel ewxin ja c'o chila' chicaj arja' nuya' ja rEspíritu Santo chique ja nec'utun tre. Queri' xbij ja Jesús chique ja rdiscípulo tre ja banoj oración.

* * * * *

¹⁴ C'o c'a jun achi memirnak rmal jun itzel espíritu. Ja c'a Jesús arja' ntajini nlasaj ja ritzel espíritu tre. Ja tok lastajel rmal ni jari' hora xumaj tzij ja rachi. Ja c'a winak congana c'asc'o'i quetz'at.

¹⁵ Pro ec'o jule' chique quewa' quibij ri':

—Xa poder xin Beelzebú ja jefe quixin ja ritzel tak espíritu xa jari' nucoj chi quilasaxic ja ritzel tak espíritu, xeche'e. ¹⁶ Ec'o chi c'a jule' quemaj rc'ambajaxic:

—Tabana' jun milagro ja nc'utu chikawach chi Dios yoyon chawe ja poder ja c'o pan ak'a', xeche' tre. ¹⁷ Pro ja c'a Jesús arja' bien rotak ja quimajon rch'obic in xbij chique:

—Jun gobierno xa nak ta chi gobierno'il, wi xa división nuban chibil ri' jari' xa nyojtaji. In queri' chique jule' winak chakaja' ec'o pa jun jay, wi xa división nqueban chibil tak qui' jari' xa neq'uisi.

¹⁸ In queri' c'a tre ja Satanás chakaja', ja wi xa división nuban cuq'uin rach tak demonio ¿nak moda ja maquita xtiq'uisi ja rgobierno? Queri' nbij chewe como ixix nebij chwe chi poder xin Beelzebú ncoj chi quilasaxic ja demonio. ¹⁹ Ja c'a ranin wi xa poder xin Beelzebú ncoj ja tok nenasaj ja demonio ¿nak nebij chique ja rediscípulo ixix? Como eje'e' nequibasaj demonio chakaja' ¿la

xc'a poder xin Beelzebú nquecoj nech'ob ixix? Ja rediscípulo ixix eje'e' c'ari' xquek'alasani chi ma katzij ta ja xebij chwe. ²⁰ Ja ranin poder xin Dios ncoj ja tok nenlasaj ja demonio in wi queri' nban tibij c'a tzij ari' chi ja gobierno xin Dios kajnakto chic checojol.

²¹ Ja tok c'o jun achi ja congana rchok'ak' rmajon rchajixic rochoch in tok c'oli ja banbal ch'a'oj ruq'uin jari' c'ayew chi xtilasax ta tre ja c'o ruq'uin. ²² Pro ja c'a tok npi chic jun achi ja más k'axnak chi na rchok'ak' in nuch'ec ja rachi ja rajaw jay jari' numaj tre nojel ja banbal ch'a'oj ja bar yukul wi' ruc'u'x, nlasaj tre ja c'o ruq'uin in numaj rjachic chique ja rachbil.

²³ Ja winak ja matiquecoj qui' wq'uin jari' xa ruq'uin Satanás ja nc'ulel nquecoj wi' qui' in chakaja' ja maqueto'o wxin chi quimolic ja winak jari' xa nequichicaj.

* * * * *

²⁴ Jun itzel espíritu tok nel pa ranma jun achi arja' nbe pa tak lugar ja bar mta wi' ya', nercanoj jun lugar ja bar nxula'n wi' pro matuwil ja lugar in quewa' nbij ri': —Ninmeloj chic jutij chipan ja wochoch ja bar inelnakto wi' nabey, ne'e. ²⁵ Ja c'a tok nekaj chic jutij ruq'uin ja rachi nutz'at ja ranma cani' jun jay josk'in rpan in wekon chi utz. ²⁶ C'ac'ari' nmeloj chic jutij, ne'erc'ama' wuku' rach tak itzel espíritu ja más chi na e itzel chwach arja'. Ja c'a tok ne'urkaj ruq'uin ja rachi ne'oc pa ranma chi e waxaki' in tri' neq'ueje' wi'. Xc'a chewi' tok más chi na lawulo' ja rc'aslemal ja rachi chwach ja nabey.

27 Kas rmajon rbixic ja tzij ri' ja tok c'o jun ixok chiquicojol ja winak quewa' xbij tre ri':

—Congana qui'il tre ja rate' ja q'uittzin awxin, ne' tre ja Jesús. 28 Pro ja c'a Jesús quewa' xbij tre ri':

—Más na qui'il chique ja winak ja nec'axani ja rtzobal Dios in nqueban cumplir ja nbij chique chi nqueban, ne' tre.

29 Ja c'a tok congana e q'uiy ja winak quimolon chic qui' trij xumaj tzij cuq'uin quewari':

—Ja winak trewa' tiempo ja rokc'o wi' ri' xa e itzel tak winak. Eje'e' nquic'utuj chwe chi nban jun milagro utzc'a chi ninquinimaj. Pro ja milagro ja nquic'utuj ni matinban wi' chiquewach xarwari' c'o jun ja milagro nbantaj na chiquewach, jun milagro ja cani' xuban ja rojer profeta Jonás. 30 Como cani' xuban ja Jonás ojer arja' xoc retal chiquewach ja winak ja rec'o chipan ja tinamit Nínive ojer in queri' c'a chwe anin chakaja' ja rin Alc'walaxel ja xinoc alaxic cuq'uin ja winak, ninoc na retal chiquewach ja winak ja rec'o chipan awa' tiempo ja rokc'o wi' ri'. 31 Ja tok xterila' ja nimlaj k'ij xin juicio ja rixok ja reina rxin ja nación ja c'o pa sur arja' xtiyictaji ix rachbil ja rix tinamit Israel in arja' noc k'etol tzij chewij. Queri' nbij chewe como jari' ixok arja' c'a c'a nat pi wi' chi rc'axaxic ja rna'oj Dios ja yatajnak tre ja rojer rey Salomón. In ja camic nbij chewe, anin más chi na nim nuk'ij chwach ja Salomón. 32 Ja tok xterila' ja nimlaj k'ij xin juicio ja rachi'i' ja rec'o chipan ja tinamit Nínive ojer eje'e' xqueyictaji ix cachbil

ja rix tinamit Israel in eje'e' ne'oc e k'etol tak tzij chewij. Queri' nbij chewe como ja raj Nínive eje'e' tok quic'axaj ja rtzobal Dios ja bix chique rmal ja Jonás ojer q'uextaji ja quina'oj in queya' can ja ritzelal. In ja camic nbij chewe, anin más chi na nim nuk'ij chwach ja Jonás.

³³ Ni majun nak ta nbanowi xtutzij ta jun candil xtiwawaj ta c'a pa jun latz'laj lugar nixtac'a xti-jupba' ta jun caxon trij. Pro ja c'a nbani, ja tok ntziytaji jun candil ncanox jun rc'olibal ja bar nya' wi' utzc'a pa sak neq'ueje' wi' ja winak ja ne'oc pa jay. ³⁴ Ja panewach cani' rbanic jun luz ixrya'on pa sak, ja wi mta rbanon wi ma yojtajnak ta jari' pa luz c'a c'o wari' ja recuerpo pro ni chi jun. Pro ja c'a wi yojtajnak jari' pa k'eku'm c'a c'o wari' ja recuerpo. ³⁵ Rmalc'ari' tok nbij chewe, tebana' cuenta, maxta tichupi ja luz ja yatajnak chewe pa takewanma utzc'a chi maquixq'ueje' pa k'ekumal. ³⁶ Ja wi pa luz atc'o wi' pro ni chi at jun, ja wi majun k'ekumal awc'an jari' nnojsaxi ja luz pan awi' pan awanma cani' nuban jun candil natruya' pa sak, ne'e ja Jesús chique ja winak.

³⁷ Ja c'a tok tzuri tzij rmal c'o jun fariseo xubanel invitar chi newa' ruq'uin. Ja c'a Jesús tok xekaj chi rochoch ja fariseo xoc pa jay in tz'abe' pa mesa.

³⁸ Ja c'a fariseo arja' junwi' xutz'at como ja Jesús rmajon chic wa'im pro ma xuban ta ja costumbre xin ch'ajoj k'abaj nabey. ³⁹ Ja c'a kajaw Jesús quewa' xbij tre ri':

—Ixix ja rix fariseo ix cani' jule' plato rachbil jule' vaso ja bien ch'ajch'oj rij pro ja rpan congana

tz'ilornak. Queri' c'a ebanic ixix como ja rewanma nojnak ja ritzelal chipan, congana alak' ebanon.
⁴⁰ Xa ix nacnak tak winak. ¿La ma ewotak ta c'a chi ja Dios arja' winakarsyon ja rewanma chakaja' in ma ruyon ta ecuerpo rwinakarsan? ⁴¹ Pro ja rjawaxic chi neban, ja c'ol ewq'uin jari' que'etobej ja winak ja c'o rjawaxic chique. Ja wi queri' neban jari' ch'ajch'oj nixeli pro ni chi ix jun.

⁴² Congana lawulo' chewe ja rix fariseo como ixix congana nixocla' il chi rya'ic ja reprimisia pro c'oli ja más chi na rjawaxic chi neban pro jari' ni ma ebanon ta. Congana ix conforme chi neya' eprimisia, neya' nojel rwach ja richaj cani' tre menta in cani' tre ruda pro ja banoj utzil jari' ni ma ebanon ta wi' in mta ja rajoben ri'il xin Dios chewe. Pro jari' ni rjawaxic wi' chi neban cumplir in ni rjawaxic wi' chakaja' chi matetanba' rya'ic ja reprimisia.

⁴³ Congana lawulo' chewe ja rix fariseo como ixix tok nixbe pa tak jay xin molbal ri'il ja bar nc'axax wi' ja rtzobal Dios congana nel ec'u'x trij ja tz'ulbal je'e ja más nimak ruk'ij in chakaja' tok nixbin pa tak c'aybal congana nel ec'u'x trij ja nixban saludar.

⁴⁴ Congana lawulo' chewe ja rix maestro xin ley in chewe ja rix fariseo, caca' epalaj como ixix ix junan ruq'uin ja rulew ja bar mukun wi' jun camnak pro jun ulew ja ma k'alaj chi ta chi c'o jun camnak chuxe' in rmalari' ja winak tok nek'ax parwi' ja rulew mta nquinabej chi parwi' jun camnak nek'ax wi'. Queri' xbij ja Jesús chique.

⁴⁵ C'o c'a jun chique ja maestro rxin ja ley xin Dios quewa' xbij tre ja Jesús ri':

—Maestro, ja c'a xabij le' xa nokaban ofender ajoj tre chakaja', ne' tre. ⁴⁶ Ja c'a Jesús quewa' xbij chic ri':

—Congana lawulo' chewe ixix chakaja' ja rix maestro rxin ja ley xin Dios como ja tijonem neya' cani' nimak tak ijka'm neya' chiquij ja winak pro jule' ijka'm ja congana c'ayew chi rijkaxic pro ja rixix nixtac'a nechap ta jutz'it ja rijka'm tre jun rwi' ek'a'.

⁴⁷ Congana lawulo' chewe como neban rbanic quipanteón ja rojer tak profeta xin Dios pro ewati't emama' ixix wa'an ja xecamsan quixin.

⁴⁸ Ja tok queri' neban jari' bien k'alaj chi ix conforme ruq'uin ja queban ja rewati't emama' ojer como eje'e' xecamsan quixin ja profeta in ixix nixbano rbanic ja quipanteón. ⁴⁹ Rmalc'ari' tok ja Dios ojer quewa' rbin can ri': —Ja winak ec'oli profeta nenutakel na cuq'uin e cachbil jule' apóstol. Ja c'a profeta in apóstol jule' chique necamsax na cumal ja winak in jule' chic chique nesalux na cumal. Queri' xbij ja Dios ja rotakyon nojelal.

⁵⁰ Queri' ja nbantaji utzc'a ja winak ja rec'o chipan awa' tiempo ja okc'o wi' ri' chiquij eje'e' nkaj wi' ja rtojbalil ja quicamic canojel ja profeta ja recamsanto chwach ja rwach'ulew. ⁵¹ Ja kas nabey Abel ja camsaxi in ja c'a q'uisbex rcamsaxic Zacarías. Chicojol ja templo in ja raltar ja c'o chwach ja templo tri' camsax wi' ja Zacarías. Rmalc'ari' tok nbij chewe, ja winak ja rec'o chipan awa' tiempo ja rokc'o wi' ri' chiquij eje'e' nkaj wi' ja rtojbalil ja quicamic ja profeta canojelal.

⁵² Congana lawulo' chewe ja rix maestro rxin ja ley xin Dios ja tz'ibtal can rmal ja Moisés como

ixix etz'apin quebey ja winak chiquewach utzc'a chi maticotakij nak ja kas mero rbanic ja rtzobal Dios. Xa ma ewotak ta ixix nak ja kas mero rbanic in nixtac'a neya' ta lugar chique ja winak ja c'o quigana ncotakij, ne'e ja Jesús chique.

⁵³ Ja tok bitaj rmal nojel awa' jule' tzij ri' ja c'a maestro xin ley e cachbil ja fariseo eje'e' congana xeyictaj trij. Congana quemaj rc'otic ruchi' ⁵⁴ jari' nquic'ambajbej rxin como c'o quigana nquicanoj rij rwach nak nqueban tre chi nquechap.

12

¹ Ec'oli ja winak quimolon chic qui' tri' pro congana e q'uiy, quimajon rminic qui' rmal. Ja c'a Jesús arja' xumaj tzij cuq'uin ja rdiscípulo nabey, quewa' xbij chique ri':

—Tebana' cuenta ewi' chwach ja levadura quixin ja fariseo. Jari' tibij tzij chi maxta xa caca' epalaj ixix como cani' eje'e'. ² Queri' nbij chewe como nojel ja ma k'alajinnak ta je'e jari' nerila' na jun k'ij tok xtik'alajini in nojel ja rawatal je'e jari' nel na pa sakil, notakix na. ³ Rmalc'ari' ja tok nbij chewe, xa nak ta chi tzijal ja rebin kaj pa tak k'eku'm nel na rbixic pa sak in chakaja' nojel ja tzij ja rebin kaj pan ekal pa tak ewochoch nel na rbixic chiquewach ja winak.

⁴ Camic nbij chewe ja rix wamigo, ma texbej ta ewi' chiquewach ja winak ja xa ruyon ecuerpo necowini nquicamsaj como ja tok nixcamstaj cumal mchita nak chi ta necowini nqueban chewe. ⁵ Pro anin nbij chewe chok chwach ja nexbej wi' ewi'. Texbej ewi' chwach ja ncowini

nercamsaj winak in ja tok necamstaj rmal c'o ruk'a' chique chi neruya' pa k'ak'. Chwach c'a ri' texbej wi' ewi'.

⁶ Ja tak tz'iquin ja tok nec'ayixi xa ca'i' tak centavo neya' wi' ja re jo'o'. Pro masqui xa e takbarata pro nixtac'a c'o ta jun chique xtimestax ta rmal ja Dios. ⁷ In ja c'a chewe ixix mta moda xquixrmes-taj ta ja Dios, ja rsamal ewí' rajlan chijujunal. Rmalc'ari' nbij chewe, ma texbej ta ewi', más na ix vale chiquewach jun nimlaj moc tz'iquin.

* * * * *

⁸ Ja winak xa nak ta chi winakil wi matiquipokonaj nquibij chi wq'uin anin yukul wi' quec'u'x pro wi' ni chiquewach ja winak nquibij wi', anin chakaja' can nbij na chique chi ec'o pa ncuenta pro ni chiquewach ja ángel xin Dios xtinbij wi', anin ja rin Alc'walaxel ja xinoc alaxic cuq'uin ja winak. ⁹ Pro ja wi' c'o jun npokonaj nbij chiquewach ja winak chi wq'uin yukul wi' ruc'u'x, anin chakaja' nbij na tre chi arja' ma c'o ta pa ncuenta pro ni chiquewach ja ángel xin Dios xtinbij wi'.

¹⁰ Ja wi' c'o jun winak xa nak ta chi winakil masqui arja' nbij jule' tzij tre ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak, jule' tzij ja xa ofensa rc'amonto tre, jari' c'o cuytajic trij pro wi' nbij jule' tzij tre ja rEspíritu Santo ja xa ofensa rc'amonto tre jari' ni mta wi' cuytajic trij.

¹¹ Ja tok xquixchap cumal ja winak, tok nixquec'amel pa tak jay xin molbal ri'il in tok nixquec'amel chiquewach ja k'etol tak tzij maxta quixocla' il tre ja nebij ja netobej ewi' chiquewach

12 como ja rEspíritu Santo arja' ni jari' hora xtuya' chewe nak rjawaxic chi nebij chique, ne'e ja Jesús chique ja rdiscípulo.

13 C'o c'a jun achi chiquicojol ja winak quewa' xbij tre ja Jesús ri':

—Maestro, tabij paki jutz'it tre ja nnimal chi nujach chwe ja herencia ja c'o nuk'a' tre, ne' tre.

14 —Achi ¿la in juez la'an chewi' ja tok anin xquinchomin ewxin tre ja herencia? ne'xi rmal ja Jesús. 15 C'ac'ari' ja Jesús xbij chique ja winak:

—Tebana' cuenta ewi', maxta quixban engañar rmal ja yarin meba'il. Queri' nbij chewe como ni majun winak masqui congana meba'il c'o ruq'uin pro ma ja tari' ja meba'il nyowi rc'aslemal, ne' chique. 16 C'ac'ari' xbij jun c'ambal tzij chique qwewari':

—C'o jun achi biyom, c'oli ja rulew in congana cosecha nuya'. 17 Ja c'a biyom arja' xumaj kaj rch'obic pa ranma: —¿Nak nban c'awa'? como camic mchita bar ta xtinc'ol wi' ja ncosecha, ne' kaj. 18 Ja c'a tok ch'obtaj rmal quewa' xbij chic ri': —Mejor ja nban, can nyoj ja ntroja nojelal in nban chic jule' ja más chi na nimak. Ja c'a tok xtibantaj mwal chipan xtinc'ol wi' nojel ja ncosecha rachbil ja jule' chic meba'il ja c'o wq'uin. 19 Ja tok xtic'oltaj mwal nojelal quewa' xtinbij kaj chic pa wanma ri': —Camic sobre ja nmeba'il, jawa' q'uiylaj juna' nuban wq'uin. Mejor, solo xula'nem chic ja nma-jel rbanic camic, solo wa'im, solo quicotemal. Queri' ja xtinban, ne' kaj ja biyom pa ranma. 20 Pro quewa' bix tre rmal ja Dios ri': —Nacnic achi,

chipan awa' jun ak'a' ri' puersa natcami in nojel ja meba'il ja rac'olon jari' xa nq'ueje' can, ne'xi ja rachi. ²¹ Queri' c'a rbanic jun winak ja tok xa nq'uiyirsaj ja meba'il xin rwach'ulew pro mta ja meba'il xin Dios c'o ruq'uin. Queri' ja c'ambal tzij ja xbij chique ja winak.

²² C'ac'ari' xumaj tzij cuq'uin ja rdiscípulo, quewa' xbij chique ri':

—Rmalc'ari' ja tok nbij chewe, maxta tek'isaj ewi' tre ja rec'aslemal: —¿Nak nkatij c'awa'? maxta quixche'e, in nixtac'a ja nc'atzin tre ja recuerpo chakaja': —¿Nak nkacoj chi c'awa'? maxta quixche'e. ²³ Ja Dios arja' nuya' nojelal ja nc'atzin tre ja rec'aslemal in tre ja recuerpo ¿la matuya' c'ari' chewe chakaja' ja netij in ja necoj? ²⁴ ¿La maque'etz'at c'a ja tak tz'iquin? Eje'e' nixtac'a c'o ta tijco'm nquetic in nixtac'a c'o ta cosecha nquec'ol, mta quitroja pro ja Dios arja' ntzuku quixin. Pro ja rixix más na ix vale chiquewach ja tak tz'iquin. ²⁵ In jun chic, ni majun chewe masqui congana nk'isaj ri' ncowin ta ruyon nuya' ta rq'uiybal nel ta más nim rkan. ²⁶ Como maquix-cowini neban ja wari' ¿nak c'a tre tok nek'isaj ewi' rmal ja jule' chic ja nc'atzin chewe? ²⁷ Tewasaj mpe' ena'oj trij ja cotz'i'j nak nuban tok nq'uiyi pro matisamaji in matik'inoni. Ja c'a ranin nbij chewe camic, ja rojer rey Salomón masqui congana biyom pro mta rtziak xucoj ta ja más buena ta chwach rcoloril jun trewa' jule' cotz'i'j ri'. ²⁸ Ja cotz'i'j masqui xa ncamí, masqui xa nchakiji chanim in nporox pa k'ak' pro ja Dios arja' nuya' rcoloril. Ja wi queri' nuban ¿la matuya' c'ari'

chewe chakaja' ja retziak necoj? Xarwari' nbij chewe, ma kas ta yukul ec'u'x ruq'u'in ja Dios. ²⁹ Rmalc'ari' nbij chewe, ma tek'isaj ta ewi': —¿Nak nkatij c'awa'? maxta quixche'e in: —¿Nak nkacoj c'awa'? maxta quixche'e chakaja'. ³⁰ Queri' nbij chewe como ja winak ja ma cotak ta rwach ja Dios eje'e' ri' ja nebano queri'. Ja c'a chewe ixix, ja retata' Dios arja' bien rotak chi nc'atzin chewe nojel awa' wari'. ³¹ Pro ja kas rjawaxic chi neban, ja gobierno xin Dios ni ta ja wari' nech'ob. Ja wi queri' neban nojel awa' ja nc'atzin chewe nyataj chewe.

³² Ixix ix cani' jun ti moc tak carnelo pro ma texbej ta ewi' como ja retata' Dios arja' rchomin chic chi nixrucoj chipan ja gobierno rxin. ³³ Ja c'o je'e ewq'u'in tec'ayij in tesipaj ja rjil chique tak meba'i'. Ja wi queri' neban jari' c'oli cani' jun c'olbal emeba'il nyataj na chewe pro mta yojtajib trij in c'oli chakaja' ja meba'il ewxin xin chila' chicaj pro jun meba'il ja ni mta wi' q'uisic trij. Ni majun alak'om xtoc ta tri' nixtac'a c'o ta jun chicop ja xtitijo ta ja meba'il. ³⁴ Anin xinbij chewe ja tzij ri' como xa nak ta chi meba'il benak ec'u'x ruq'u'in tri' c'o wi' ja rewanma chakaja'.

³⁵ Quixc'asc'oti in maxta tichupi ja recandil. ³⁶ Tebana' ixix ja cani' nqueban jule' ajsamajela' ja cayben ja quipatrón benak pa jun c'ulbic in chaka jalal tok nmelojto ja quipatrón, nc'onc'o'oc ja chi'jay in eje'e' como ec'asc'otnak nquejakla' chwach chanim. ³⁷ Congana qui'il chique ja rajsamajela' ja rec'asc'otnak chi raybexic ja quipa-

trón ja tok xturkaji. Ni katzij wi' nbij chewe, ja patrón arja' nchomarsla' ri' chanim, nertz'uba' pa mesa in numaj quilixic. ³⁸ Ja c'a wi nmelojto pa tak nc'ajak'a' owi pa rsakaric congana qui'il chique ja wi ec'asc'otnak chi raybexic tri'. ³⁹ Pro bien teya'a' ewxquin tre ja xtinbij chewe ri', jun rajaw jay ja tok nban alak' ruq'uin, ja wixta rotak nak hora chi nekaji ja ralak'om ruq'uin chak'a' nchajij ta c'ari' rochoch, nc'asc'ot ta c'ari' in maquita nuya' lugar tre ja ralak'om chi noc ta pa rochoch. ⁴⁰ Rmalc'ari' nbij chewe, ni rjawaxic wi' chi nixc'asc'ot ixix chakaja' como ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak arja' chaka jalal tok xtipi chic jutij chipan jun hora ja ni ma ech'obon ta, ne'e ja Jesús.

⁴¹ C'ac'ari' ja Pedro xbij tre:

—Wajaw ¿la xa ruyon chake ajoj xabij wi' ja c'ambal tzij o la xabij chique canojelal? ne' tre. Ja c'a Jesús quewa' xbij ri':

⁴² —Tech'obo' c'a chi utz ja xtinbij chewe ri', ja rajsamajela' ¿echinatak ja nebano cumplir ja nbix chique cumal ja quipatrón, echinatak ja buena quina'oj? Cani' tre jun patrón tok c'o jun ajsamajel ruq'uin in nuya' rsamaj chi arja' npe'e chiquij ja jule' chic rach tak ajsamajela' chi neruban cuenta in nuya' queway ja tok nc'atzin chique. ⁴³ Congana qui'il tre ja rajsamajel ja wi ntajini nuban cumplir ja rsamaj ja tok xturkaji ja rpatrón ruq'uin. ⁴⁴ ¿Nak nuban ja patrón? Seguro chi nojel ja meba'il c'o ruq'uin nujach pa ruk'a' jawa' jun ajsamajel ri' chi arja' npe'e trij. ⁴⁵ Pro ja rajsamajel wi xa nbij kaj pa ranma chi: —Nak la k'ij npit ari' ja npatrón, wi ne'

kaj, in wi numaj quich'ayic ja rach tak ajsamajela' e cachbil ja raj'ic'a', wi xa banoj tak wa'im nuban, wi numaj tijoj tak ya' in wi xa nk'abari, ⁴⁶ ja wi xa queri' ntajini nuban nerila' na jun k'ij tok c'a ja' xtuna' xturkaji ja rpatrón, ni majun nak ta rnaben. Ja c'a rajsamajel janila jun nimlaj rpokonal xtutij pa ruk'a' ja rpatrón in ntakel rmal chipan ja lugar ja bar ec'o wi' ja winak ja xa maquenimani.

⁴⁷ Ja rajsamajel ja rotak nak ja najo'x tre rmal ja rpatrón chi nuban in wi c'a matichomarsaj ri' chi rbanic ja samaj in wi matuban rvoluntad ja rpatrón jari' congana jun nimlaj rpokonal nutij na rmal. ⁴⁸ Ja c'a rajsamajel ja ma rotak ta nak ja najo'x tre rmal ja rpatrón chi nuban in wi c'oli nuban in wi yatal trij chi nban castigar rmal jari' ma kas ta nim ja rpokonal nutij. Ja tok q'uiy ja nsipax chawe rmal ja Dios jari' q'uiy ja xtic'utux chawe rmal chakaja' chi naban. Ja tok q'uiy ja njach pan ak'a' jari' más na q'uiy ja xtic'utux chawe.

* * * * *

⁴⁹ Anin c'oli cani' jun k'ak' ntzijel wawe' chwach ja rwach'ulew, xinpeti chi rtzijic jari' k'ak' in ja ta nwajo' rmajonel chi ta c'atem camic ri'. ⁵⁰ Pro nabey c'oli ja nban na chwe cani' ninban bautizar chipan jun nimlaj rpokonal in ja kas ngana anin k'axnak chi ta na chwij ja bautismo ri'. ⁵¹ ¿La xa ruyon quicotemal ja nc'amonto wawe' chwach'ulew nech'ob ixix? Ma queri' ta. Anin nbij chewe chi ec'oli winak ja xa división xtiqueban mwal. ⁵² Queri' nbij chewe como numajel ja banoj división mwal camic. Ja wi e jo'o' winak ja rec'o pa

jun jay xa división xtiq ueban mwal, e ox i' chique neyictaj chiquij ja re ca'i' chic in ja re ca'i' neyictaj chiquij ja re ox i'. ⁵³ Ja tatixel nyictaj trij ja rc'ajol in ja c'ajolaxel nyictaj trij ja rtata'. Ja te'ej nyictaj trij ja ral in ja xtan nyictaj trij ja rute'. Ja rixok nyictaj trij ja rali' in ja ralibotz nyictaj trij ja ralite'. Queri' xbij ja Jesús chique ja rdiscípulo.

* * * * *

⁵⁴ In chakaja' c'oli xbij chique ja winak quewari':

—Ja tok c'oli ja sutz' netz'at ja nwinakari pan oeste chanim nebij chi c'o jab penak in ni katzij wi' chi nkaji ja jab. ⁵⁵ In jun chic, ja tok numaj xcomel nebij chi c'o jun c'atan nuc'amto in ni katzij wi' chi npeti ja c'atan. ⁵⁶ Caca' epalaj, ixix bien nch'obtaj emwal nak rc'amonto ja netz'at je'e chicaj in ja netz'at je'e chwach ja rwach'u lew pro ¿nak c'a tre ja tok matich'obtaj emwal nak rc'amonto ja ntajini nuban ja Dios chewach chipan ja tiempo ja rok'c'o wi' ri'?

* * * * *

⁵⁷ ¿Nak tre tok matech'ob ixix eyon nak ja rubey chi neban? ⁵⁸ Ta c'a c'o ta jun nyo' parte chewij, mejor ja neban, tok emajon bey ixbenak pa k'etbaltzij techomij ewi' ruq'uin, nowi ma queri' ta neban, ja nyo' parte chewij arja' nixrujach pa ruk'a' ja ralcalta, ja c'a ralcalta nixrujach chic pa ruk'a' comisario in nixrucoj pa che'. ⁵⁹ Anin nbij chewe chi ni maquixelto wi' ja pa che', nixelto c'a pro netoj can na nojel ja rec'as, nixtac'a c'o ta jun ti centavo ja maquita xtetoj can. Queri' xbij ja Jesús chique ja winak.

13

¹ Ec'o c'a jule' winak tri' eje'e' quemaj rcholic chwach ja Jesús ja queban jule' achi'i' ja raj Galilea ja xecamsax rmal ja gobernador Pilato. Ja quiquiq'uel ja rachi'i' jari' xeryuju' ri' ruq'uin ja quiquiq'uel jule' chicop ja netajini netzujux chwach ja Dios cumal ja rachi'i' como sacrificio. ² Ja c'a Jesús tok xc'axaj ja tzij ri' quewa' xbij chique ri':

—Ja raj Galilea ja xecamsaxi ¿la más na e aj'il la más na e ajmaqui' chiquewach ja jule' chic cach tak aj Galilea nech'ob ixix ja tok ban queri' chique?

³ Ma queri' ta. Tzuc'a chewe ixix chakaja' wi mateq'uex ja rena'oj, wi mateya' can ja ritzelal jari' camíc nesiq'uij chewij chakaja'. ⁴ In jun chic, turkaj chewe ja re dieciocho winak ja tok tzakto ja torre xin Siloé chiquij in xercamsaj. ¿La más na e aj'il la más na e ajmaqui' chiquewach ja jule' chic winak ja rec'o tri' pa Jerusalén nech'ob ixix?

⁵ Ma queri' ta. Tzuc'a ixix chakaja' wi mateq'uex ja rena'oj, wi mateya' can ja ritzelal jari' camíc nesiq'uij chewij chakaja', ne'e ja Jesús chique.

⁶ C'o jun c'ambal tzij xbij chique chakaja', quewa' xbij chique ri':

—C'o jun achi c'o jun mocaj higo rticon pa rchenoj. Ja c'a rachi arja' be ruq'uin ja che' nertz'ata' ja wi c'o rwach pro ja tok xekaji ni majun rwach ja che'. ⁷ C'o jun ajsamajel ja nchajin rxin ja chenoj quewa' xbij tre ri':

—Jawa' jun mocaj higo ri' juna' juna' ni nuntz'ata' wi' ja wi c'o rwach nuya'. Oxi' juna' nbanon quewa' in nixtac'a c'o ta jun ti rwach

ntz'aton ta. Mejor tachoyo', chaka queri' nuq'uis rchok'ak' ja rulew, ne' tre ja rajsamajel.

⁸—Ch'enchila' ta', tiq'ueje' chi na jun juna'. Anin nchak' na ruxe' in ncoj abono chuxe' chakaja'.

⁹ Matzij xa xtiwachini nowi mani tokoc'ari' xta-choy, ne'xi ja rajaw chenoj. Queri' ja c'ambal tzij ja xbij ja Jesús chique.

* * * * *

¹⁰ Ja c'a pa jun xula'nbal k'ij ja Jesús arja' rmajon quitijoxic ja winak chipan jun jay xin molbal ri'il.

¹¹ C'o c'a jun ixok tri' yawa', tuban dieciocho juna' toqui ja yobil tre rmal jun itzel espíritu. Rmalc'ari' tok luclic rij ja rixok, maticowini jic ta xtipe'i nixtac'a jutz'it ta. ¹² Ja c'a Jesús tok xutz'at ja rixok xsiq'uij pon. Ja tok xurkaj ruq'uin quewa' xbij tre ri': —Camic ixok, ma atc'o chi ta pa ruk'a' ja yobil, ne' tre. ¹³ C'ac'ari' xuya' ruk'a' pa rwi' in ni jari' hora tzuri, ma luclic chi ta rij, congana xumaj rya'ic ruk'ij ja Dios rmal. ¹⁴ Pro peti ja jefe rxin ja jay xin molbal ri'il, arja' congana penak ryewal como ja Jesús pa jun xula'nbal k'ij xtzursaj wi' ja rixok in quewa' xbij chique ja winak ri':

—Ja chipan jun semana waki' k'ij ja yatal chake chi noksamaji. Tre ja waki' k'ij jari' utz nixpeti xa nak ta chi k'ijal chi nixtzuri pro ma quixpi ta jutz'it pa tak xula'nbal k'ij, ne'e ja jefe chique. ¹⁵ Ja c'a kajaw Jesús tok xc'axaj ja xbij ja jefe quewa' xbij tre ri':

—Ca'i' apalaj. Ixix ja pa tak xula'nbal k'ij ¿la mta c'a jun chewe ja maquita nuquirel ja rwacax owi ruquiej in maquita nuc'amel nerya'a' ruya'?

¹⁶ Ja c'awa' jun ixok ri' arja' riy rumam can ja

rAbraham. Ja camic tuban dieciocho juna' ximtal chipan ja yobil rmal ja Satanás. ¿La ma yatal ta c'a tre chi nel libre pa ruk'a' ja yobil camic masqui xula'nbal k'ij nach'ob atat? ne' tre ja jefe. ¹⁷ Ja c'a winak ja xetzelan rxin tok quic'axaj ja tzij ri' congana q'uixbal quena' rmal. Ja c'a jule' chic winak eje'e' congana xequicot rmal ja nimak tak samaj xin Dios ja rbanon.

¹⁸ C'ac'ari' xumaj chic jutij tzij ja Jesús, quewa' xbij chic ri':

—¿Nak c'a rbanic ja gobierno xin Dios, bar c'a njunsaj wi'? ¹⁹ Ja gobierno xin Dios queri' rbanic cani' rbanic jun ti chirwach mostaza c'amarel rmal jun achi, xutic pa rchenoj. Xumaj q'uiyem ja mostaza, xoqui cani' jun mocaj che'. Xepeti ja tak tz'iquin, xurquibana' quesoc pa tak ruk'a'. Queri' xbij ja Jesús.

²⁰ C'ac'ari' xbij chic jutij:

—¿Bar c'a njunsaj chi wi' ja gobierno xin Dios?

²¹ Queri' rbanic cani' nuban jule' levadura ja nsapoji caxlanway rmal in c'o jun ixok xuc'am, xuya' chipan jule' k'or, oxi' pajbal harina ocnak. Ja c'a tok q'uiswani ja levadura mta ja maquita xekaj wi' tre ja k'or, congana samaj chipan, ne'e ja Jesús.

²² C'ac'ari' xumajel chic rubey, benak pa Jerusalén. Ja tok nekaj pa jun tinamit owi pa jun aldea numaj quitijoxic ja winak ja rec'o chipan.

²³ C'o c'a jun chique ja winak c'oli xc'axaj tre ja Jesús quewari':

—Wajaw ¿la xa ma e nim ta ja newilowi ja totajem xin Dios? Ja c'a Jesús arja' xumaj tzij cuq'uin ja winak, quewa' xbij chique ri':

²⁴ —C'oli cani' jun pa rchi'jay ja congana ti latz' ja bar natoc wi' chi rilic ja totajem xin Dios. Tetija' c'a ek'ij utzc'a chi tri' xquixoc wi' ixix. Pro tecojó' ewachok'ak' como e q'uiy ja winak ja ma xque'oc ta masqui c'o quigana ne'oqui. ²⁵ Como ja rajaw jay arja' xtiyictaji in ntz'apij ruchi' ja jay. Ja c'a rixix wi' maja'n quixoqui tri' jari' xtemaj rc'onc'oxic ja puerta in quewa' xtebijoc ri':

—Kajaw, Kajaw, tajaka' chi'jay chikawach, xquixche'oc tre. Ja c'a rajaw jay quewa' xtibijto chewe ri':

—Anin ma wotak ta ba la ixpenak wi' ixix, xtiche'to chewe.

²⁶ —Pro ajoj okwa'nak wa'an awq'uin in xe'atijoj wa'an ja winak pa tak bey chipan ja katinamit, xquixche'oc chic tre.

²⁷ —Anin nbij chewe chi ma wotak ta ba la ixpenak wi'. Camic quixel chinwach ewanojel ja rix banol tak itzelal, xtiche'to chic chewe. ²⁸ Tokoc'ari' tok xtetz'at ja rAbraham chi arja' c'o chipan ja gobierno xin Dios e rachbil ja rIsaac in Jacob e rachbil chakaja' canojel ja rojer tak profeta xin Dios pro ja c'a rixix ma xtiyataj ta chewe chi nixoc ta chiquicojol. Rmalc'ari' ja tok xtemaj jun nimlaj bis ok'ej in xtecach'ach'ej ewak' rmal. ²⁹ In chakaja' ec'oli winak ja ma e aj Israel ta eje'e nepi na nojel nat nakaj tre ja rwach'ulew, ne'oc na chipan ja gobierno xin Dios in netz'abe' chi mesa. ³⁰ Pro bien tewotakij chi ec'oli winak ja rec'amol tak bey nabey ja xquecanaj can pa rq'uisbal in

ec'oli ja re tak q'uisbal ja nec'amo chic bey. Queri' xbij ja Jesús chique ja winak.

³¹ Jari' mismo k'ij ec'o jule' fariseo xe'ekaj ruq'uin in quewa' quibij tre ri':

—Jat, catanmajel como ja gobernador Herodes arja' c'o rgana natrcamsaj, xeche' tre. ³²Ja c'a Jesús quewa' xbij chique ri':

—Ja Herodes arja' xa banol engaño. Camic jix ruq'uin in quewa' nebij tre ri': —Ja Jesús nbij chi c'a ec'o na ja winak ja nerlasaj na itzel tak espíritu chique in c'a ec'o na ja yawa'i' ja nertzursaj na chakaja'. Queri' nuban camic in chwak in c'a chi rox k'ij xtuq'uis wi' ja rsamaj, ne'e, queri' ja nebij tre. ³³Pro camic puersa nmajel chic jutij nubey. Ninbini camic, chwak in cabij, puersa ninbe pa Jerusalén in tri' nincamsax wi' como jun profeta xin Dios mta moda ja maquita pa Jerusalén xti-camsax wi'.

³⁴Ixix ja rix aj Jerusalén, anin congana ninbison emwal. Ja profeta xin Dios xa ne'ecamsaj. Ja c'a jule' chic ajsamajela' rxin Dios ja netak ewq'uin xa ne'eq'uiak tza'n abaj. Anin q'uiylaj mul xinwajo' ta xixnuto' ta ja cani' nuban jun ac' nermutzej ja tak ral xe' rupan pro ja rixix ma xewajo' ta. ³⁵Camic bien tec'waxaj ja xtinbij chewe ri', ja retinamit rachbil ja templo c'o chipan jari' ya'on can chic rmal ja Dios, lawulo' xtiban na tre in xa ntale' can. Queri' nbij chewe como camic matutz'at chic ri' kawach ewq'uin, c'a tokori' nutz'at chic jutij ri' kawach ewq'uin ja tok xterila' ja k'ij tok quewa' nebij chic chwe ri': —Bendecido ja Cristo ja penak

pa rubi' ja kajaw Dios, xquixche' chwe. Queri' xbij ja Jesús chique.

14

¹ Ja c'a pa jun xula'nbal k'ij be ja Jesús chi rochoch jun fariseo ja nim ruk'ij chi newa' ruq'uin. Ja c'a tok xekaji majtaj rc'ambajaxic cumal ja winak ja quimolon qui' tri'. ² C'o c'a jun achi yawa' majtajnak rmal sapoj. ³ Ja c'a Jesús arja' xumaj tzij cuq'uin ja maestro ja netijon quixin ja winak tre ja ley xin Dios e cachbil ja fariseo: —Tebij chwe, nak nbij ja ley ¿la nuya' lugar chwe chi nentzursaj ja yawa'i' pa tak xula'nbal k'ij? ne' chique. ⁴ Pro ja c'a reje'e' ni majun quibij tre. C'ac'ari' xuchap ja yawa' in xtzursaj: —Utz chic natbe, ne' tre, in be ja yawa'. ⁵ Ja c'a Jesús arja' xumaj chic jutij tzij cuq'uin ja maestro e cachbil ja fariseo, quewa' xbij chic chique ri': —¿La c'o c'a jun chewe c'o ta jun ruquiej owi rwacax ntzakel ta pa jul pa jun xula'nbal k'ij in matilasajto c'a chanim chipan ja jul? ne' chique. ⁶ Pro ja reje'e' ni ma xcanoy ta wi' cumal nak ta nquibij tre.

⁷ Ja c'a Jesús xerutz'at ja winak ja rebanon invitar pa wa'im chi eje'e' netajini nquecha' ja tz'ulbal ja más nimak ruk'ij rmalc'ari' tok c'o jun c'ambal tzij xbij chique quewari':

⁸ —Ja tok natban invitar pa jun wa'im xin c'ulbic maxta tacanoj jun tz'ulbal ja más nim ruk'ij matzij turkaj chic jun ja rinvitado ja más chi na nim ruk'ij chawach atat ⁹ in chaka jalal tok xtibix chawe

rmal ja rachi ja banyon invitar ewxin chi ix ca'i': — Taya'a' can ja tz'ulbal ri', c'o jun achi ja nc'amonto ri' arja' ntz'abe' chwach, xtiche' chawe. Ja wi queri' xtibix chawe jari' congana q'uixbal xtana' in puersa natetz'abe' chwach ja q'uisbal tz'ulbal. ¹⁰ Mejor ja naban, ja tok natban invitar cattz'abe' chwach ja q'uisbal tz'ulbal. Ja c'a rachi ja xatbano invitar tok xturkaj awq'uin quewa' xtibij chawe ri': —Jo' amigo, catetz'abe' chwach jun tz'ulbal ja más chi na nim ruk'ij, xtiche' chawe. Ja wi queri' xtibix chawe jari' canojel ja rinvitado ja retz'ubul awq'uin pa mesa eje'e' natquetz'at chi nim ak'ij. ¹¹ Queri' c'a rbanic como xa nak ta chi winakil ja xtuya' kaj ruk'ij ruyon jari' xtikajsax na. Ja c'a wi naban tino'y jari' xtiya' na ak'ij, ne'e ja Jesús chique.

¹² C'oli chakaja' ja xbij tre ja rachi ja banyon invitar rxin, quewa' xbij tre ri':

—Ja tok ec'oli winak ja ne'aban invitar chi nurquibana' jun almuerzo awq'uin owi jun cena maxta xa queyon awamigo que'aban invitar owi e animal owi e achak' owi ja jule' chic awach'alal owi ja ravecino ja re biyoma'. Ja wi eje'e' ri' ja ne'aban invitar jari' xa natqueban chic invitar atat pa jun chic wa'im, xa nqueya' rc'axel chawe.

¹³ Pro ja naban, tok ec'oli winak ja ne'aban invitar chi nurquibana' jun wa'im awq'uin que'abana' invitar ja tak meba'i' e cachbil ja winak ja ma tz'akat ta je'e quek'a' e cachbil chakaja' ja tak cojo in tak moya'. ¹⁴ Ja wi queri' naban jari' c'o jun quicotemal xin Dios xtiyataj na chawe como ja winak ja c'a xennataj ri' eje'e' maquecowini xtiqueya' ta rc'axel chawe. Natquicoti como c'o

jun rtojbalil ja xtiyataj na chawe, tokori' xtiyataji ja tok xquec'astaji ja winak ja utz netz'at rmal ja Dios.

¹⁵ C'o c'a jun ja tz'ubul pa mesa tok xc'axaj ja xbij ja Jesús quewa' xbij tre ri':

—Congana qui'il chique ja winak ja xquebano wa'im chipan ja gobierno xin Dios, ne' tre. ¹⁶ Ja c'a Jesús c'o jun c'ambal tzij xbij tre quewari':

—C'o jun achi c'o jun nimlaj wa'im xuban in e q'uij ja winak ja xeruban invitar. ¹⁷ Ja c'a tok xuban hora xin wa'im c'o jun rmoso xutakel chi quisiq'uixic ja rinvitado. Ja c'a moso tok xe'ekaj cuq'uin ja rinvitado quewa' xbij chique ri': — Jo', chomtajak chic ja wa'im nojelal, ne' chique.

¹⁸ Ja c'a rinvitado eje'e' xa junan queban, quemaj rbixic tre ja moso nak tre tok maquecowini nebe ja pa wa'im. Ja nabey quewa' xbij tre ri': — Anin xa c'o jun ulew xinlok' in puersa nentz'ata' na. Chanumac, maquincowini ninbe, catche' tre ja rapatrón, ne' tre ja moso. ¹⁹ C'o chic jun ja rinvitado quewa' xbij tre ja moso ri': —Anin xa ec'o jo'o' c'ulaj wacax xin careta xenulok'. Ja camic ninbe cuq'uin chi ne'enc'ambajaj na. Chanumac, maquincowini ninbe, catche' tre ja rapatrón, ne'e ja rucab. ²⁰ In c'o chi c'a jun quewa' xbij tre ri': —

Anin c'a xinc'ule'e' chewi' tok maquincowini ninbe ja pa wa'im, ne' tre ja moso. ²¹ Ja c'a moso arja' melojto. Ja tok xurkaj ruq'uin ja rpatrón xuchol chwach nojel ja bixto tre. Ja c'a rajaw jay arja' pi ryewal chiquij ja rinvitado in quewa' xbij chic tre ja rmoso ri': —Catmeloj chic jutij chanim ri',

jat pa tak bey rxin ja tinamit in jat pa tak solbal bey chakaja', que'acanoj ja tak meba'i' e cachbil ja winak ja ma tz'akat ta je'e quek'a' e cachbil chakaja' ja tak cojo in tak moya', que'ac'ama'to wawe'. ²² Queri' c'a xuban ja moso ja cani' bixel tre. Ja c'a tok melojto chic quewa' xbij tre ja rpatrón ri': —Ta', xenbana' ja cani' xabij chwe pro ja tz'ulbal c'a c'o na ja mta rajaw, ne' tre. ²³ Ja c'a patrón quewa' xbij chic tre ja moso ri': —Catmeloj chic jutij pro ja camic natel chipan ja tinamit chi quicanoxic ja winak, ne'acanoj pa tak bey chi nimak tak bey chi co'cojlaj tak bey in ne'acoj pa ch'a'oj chi puersa nepeti utzc'a chi xquenoji ja winak pa wochoch, ne'e. ²⁴ Como camic nbij chewe chi ja winak ja xeban invitar nabey ni majun nak ta chique xtiyataj ta tre xtuban ta ja wa'im ja xtinchomij anin. Queri' xbij ja Jesús chique.

²⁵ Xumaj chi c'a jutij rubey, congana jun winak etran trij. Arja' xuya' vuelta in quewa' xbij chique ri':

²⁶ —Xa nak ta ja c'o rgana noc ndiscípulo rjawaxic chi más na ninrajo' anin chwach ja rtata' owi rute' owi rxjayil owi chiquewach tak ralc'wal owi rñimal owi tak ruchak' owi tak rana'. Rjawaxic chi más na ninrajo' anin chwach ja nrajo' kaj ri' arja' ruyon. Ja wi más na nerajo' eje'e' chinwach anin jari' mta moda xtoc ta ndiscípulo.

²⁷ Xa nak ta ja npokonaj ntre'el chwij in npokonaj nutij rpokonal ja cani' nutij rpokonal jun achi rmajon rijkaxic jun cruz jari' mta moda xtoc ta ndiscípulo chakaja'. ²⁸ Queri' nbij chewe como çla c'o ta c'a jun chewe xtuban ta jun nimlaj jay in maquita ntz'abe'e nabey in numaj rch'obic

pan ekal jani' ja pwok nrajo' utzc'a chi nrotakij ja wi ntzur rmal chi nuq'uis rbanic ja jay owi mani? ²⁹ Ja c'a wi matuch'ob chi utz matzij xa ma xticowin ta xtug'uis rbanic ja jay in xa ruyon ja rsimiento'il ja xtutic can. Ja c'a winak tok xtiquetz'at xtiquemaj ryok'ic canojelal, ³⁰ quewa' xtiquibij ri': —Jala' jun achi le' xumaj rbanic ja jay pro ma xcowin ta xuq'uis ta rbanic, xqueche'e. ³¹ In jun chic, tac'a jun rey e rachbil ta lajuj mil soldado in c'o chi ta c'a jun ja rey ja nurbana' ch'a'oj ruq'uin pro e veinte mil soldado ec'o ruq'uin. Ja rey ja xa e lajuj mil soldado ec'o ruq'uin ¿la nuban ta c'a ch'a'oj ruq'uin ari' ja jun chic rey in maquita c'a ntz'abe' ari' nabey in numaj rch'obic ja wi ncowin trij? ³² Ja wi nuch'ob chi maticowin trij quewa' nuban ri'. Ja tok c'a c'a nat c'opi wi' ja jun chic rey nerutakel jule' tajko'm ruq'uin chi nerchomij ruq'uin utzc'a chi matiqueban ja ch'a'oj. ³³ Queri' c'a rbanic, xa nak ta chewe ja npokonaj nuya' can nojelal ja c'o ruq'uin jari' mta moda xtoc ta ndiscípulo.

³⁴ Ja ratz'am buena samaj nuban pro ja wi xtiy-ojtaji wi mchita rtzayil ¿nak c'a nchomarsbex chic rxin ari'? ³⁵ Ja wi queri' nuban jari' mchita noc wi', mta rsamaj xtacoj ta pan ulew nixtac'a xtayuj ta ruq'uin k'ayis como abono pro ja nban chic tre xa nch'akixel. Bien c'a tewasaj ena'oj trij ja c'a xinbij chewe ri'. Queri' xbij ja Jesús chique ja winak.

15

¹ Ja c'a molol tak impuesto e cachbil ja jule' chic winak ja raj'il ajmaqui' neche'xi eje'e' xetiloc más ruq'uin ja Jesús canojelal utzc'a chi nquic'axaj nak

ja ntajini nbij. ² Ec'o c'a jule' fariseo e cachbil ja maestro ja netijon quixin ja winak tre ja ley xin Dios eje'e' quemaj rtzijoxic ja Jesús: —Jala' jun achi le' xa ma utz ta ja nuban, taka'an neruc'ul ja raj'il ajmaqui' in nwa' taka'an cuq'uin chakaja', xeche'e. ³ Ja c'a Jesús arja' xumaj rbixic jun c'ambal tzij chique quewari':

⁴ —¿La c'o ta c'a jun chewe ec'o ta jun ciento tak rcarnelo in ntzak ta c'a jun chique in maquita neruya' can ja noventinueve pa tak k'ayis in maquita nercanoj chi puersa ja tzaki? ⁵ Ja tok ncanoy rmal nch'elejto, congana nquicot rmal. ⁶ Ja tok nekaj chi rochoch nutak quisiq'uixic ja ramigo e cachbil ja rvecino in quewa' nbij chique ri': —Camic quixquicot wq'uin como canoy mwal ja ti ncarnelo ja tzaki. Queri' nbij chique. ⁷ In queri' c'a nbij anin chewe chakaja', jun aj'il ajmac tok nuq'uex rna'oj in nuya' can ja ritzelal jari' más chi na nequicoti ja rec'o chila' chicaj chwach ja tok ec'o noventinueve ja re utzlaj tak winak neche'xi ja mta rjawaxic chique chi nqueq'uex quina'oj.

⁸ In jun chic ¿la c'o ta c'a jun ixok c'o ta lajuj tak pwok ruq'uin in ntzak ta c'a jun tre in maquita nutzij jun candil in maquita nuban mes pa jay in maquita ncanoy chi puersa? ⁹ Ja tok ncanoy rmal nutak quisiq'uixic ja ramigo e cachbil ja rvecino in quewa' nbij chique ri': —Camic quixquicot wq'uin como canoy mwal ja npwok ja ntzakon, ne' chique. ¹⁰ In queri' c'a nbij anin chewe chakaja', jun aj'il ajmac tok nuq'uex rna'oj in nuya' can ja ritzelal jari' congana nequicoti ja ángel trij xin Dios. Queri' xbij ja Jesús chique. ¹¹ C'ac'ari' c'o chic

jun ja c'ambal tzij xbij chique quewari':

—C'o jun achi ec'o ca'i' rc'ajol. ¹² Peti ja rcabal, quewa' xbij tre ja rtata' ri': —Ta', camic tajacha' ja herencia, taya'a' chwe ja wxin anin, ne' tre. In queri' xuban ja tatixel, xujach ja herencia chique chi e ca'i'. ¹³ Ja tok xuban jun ca'i' k'ij xchomarsaj ri' ja rcabal, xumol ruch'i' nojel ja jachon tre. Ja tok moltaj rmal c'ac'ari' xumajel rubey be pa jun nat-laj tinamit. Ja tok xekaj chipan ja tinamit xumaj rsachic ja rpwok, xuban xa nak ta ja c'o rgana chi nuban, xa ma ch'obol ta xuban tre rsachic. ¹⁴ Ja tok sachtaj rmal ja rpwok nojelal pi c'a jun nimlaj wa'al ja bar c'o wi' in rmalari' ja tok majtaj rmal jun nimlaj wa'al. ¹⁵ C'ac'ari' be xercanoj rsamaj ruq'u'in jun achi ja c'o chila' chipan ja tinamit. Ja c'a rachi arja' c'o jun rulew pa tak k'ayis ja bar erya'on wi' jule' ak, tri' xutakel wi' ja rala' chi quiyuk'uxic ja ak. ¹⁶ Ja c'a rala' congana majtajnak rmal wa'al hasta c'o rgana nutij queway ja ak. Ni majun winak nyo' ta rway. ¹⁷ Ja tok ch'obtaj rmal ja rbanon quewa' xbij kaj pa ranma ri': —Ja moso ja nesamaj ruq'u'in ja nata' e jaru' la ja sobre queway pro ja ranin inmajtajnak rmal wa'al. ¹⁸ Camic ninmeloj ruq'u'in ja nata' in quewa' nenbij tre ri': —Nata', ja xinban, xinmacun chwach ja Dios in xinmakun chawach atat chakaja'. ¹⁹ Ja camic ma yatal chi ta chwe chi xtabij chi ta chwe chi in ac'ajol, quinacojo' como jun amoso, nineche' na tre, ne' kaj ja rala'. ²⁰ C'ac'ari' xumajto rubey, melojto ruq'u'in ja rtata'. Ja c'a tatixel xutz'at pon ja rc'ajol penak pro c'a c'a nat c'opi wi'. Congana xpokonaj rwach, c'amc'oj ranim be xerc'ulu',

xk'etej in xtz'ubaj ruchi'. ²¹ Ja c'a rala' xbij tre ja rtata': —Nata', ja xinban, xinmacun chwach ja Dios in xinmacun chawach atat chakaja'. Ja camic ma yatal chi ta chwe chi xtabij chi ta chwe chi in ac'ajol, ne' tre. ²² Pro ja c'a tatixel arja' xersiq'uij ja rmoso in quewa' xbij chique ri': —Tewasajto ja tziak ja más na buena jari' newekbej ja nc'ajol. In jun chic, tecojó' jun nopk'a' chwiruk'a' in tecojó' rxajab chakaja'. ²³ In jun chic, tec'ama'to ja wacax ja más na chak' chic in tepoch'o'. Kabana' jun wa'im, kabana' jun nmak'ij. ²⁴ Queri' ta c'a nkaban como camic xurkaji ja nc'ajol ja rojer titzaki. Ja xinch'ob anin camnak chic pro c'a c'as na ek, ne'e ja tatixel. C'ac'ari' quemaj rbanic ja nmak'ij.

²⁵ Ja c'a nabey winak arja' benak pa chenoj. Ja tok melojto xajalal maja'n turkaji ja chi rochoch ja tok xc'axaj pon chi c'o jun nimlaj quicotemal majtajnak rbanic. ²⁶ Xsiq'uij pon jun moso: — ¿Nak c'a rbanic ala' ja nc'waxaj le'? ne' tre. ²⁷ — Camic melojto ja rachak'. Ja c'a ratata' arja' xutak rpoch'ic ja wacax ja más na chak' chic. Queri' xuban como c'a c'as na ja rachak', ti utz rwach xurkaji, ne'xi rmal ja moso. ²⁸ Ja tok xc'axaj ja tzij ri' congana yictaj ryewal rmal, ni mchita wi' rgana noc pa jay. Rmalc'ari' tok xelto na ja rtata' in xumaj rbochi'ixic utzc'a chi noc pa jay. ²⁹ Pro quewa' xbij tre ja rtata' ri': —Bien turkaj chawe chi anin q'uiylaj juna' insamajnak awq'uin in chakaja' mta ari' ja maquita xinnimaj ja xabij chwe chi nban. Pro atat ni mta wi' ja raya'on ta chwe ja nbanben ta jun nmak'ij cuq'uin wamigo nixtac'a jun ti q'uisic' ta. ³⁰ Pro jala' jun ac'ajol le'

ja tok xurkaj wawe' rmal arja' xatakla' rpoch'ic ja wacax ja más na chak' chic pro makana' maquita xerq'uisa' can ja rameba'il cuq'uin itzel tak ixoki'. Queri' xbij ja nabey winak tre ja rtata'. ³¹ Ja c'a tatixel quewa' xbij chic tre ri': —Nc'ajol, atat nij atc'o wi' wq'uin, awxin atat ja c'o wq'uin pro ni nojelal. ³² Pro ja camic mta moda ja maquita nka-ban jun nmak'ij, mta moda ja maquita nokquicoti como camic xurkaji ja rachak' le' ja rojer titzaki. Ja xinch'ob anin camnak chic pro c'a c'as na ek, ne'e ja tatixel tre ja nabey winak. Queri' ja c'ambal tzij ja xbij ja Jesús chique ja fariseo e cachbil ja maestro.

16

¹ C'ac'ari' c'o jun c'ambal tzij xbij chique ja rdiscípulo quewari':

—C'o jun achi biyom c'o jun ajsamajel ruq'uin ja nchajin rxin ja rmeba'il. Xebix tre ja biyom chi ja rajsamajel xa ntajini nuq'uis ja rmeba'il, xa ma ch'obol ta nuban tre, ne'xi. ² Ja c'a biyom arja' xutak rsiq'uixic ja rajsamajel in tok xekaji quewa' xbij tre ri': —Anin xurkaj rbixic wq'uin chi xa nattajini naq'uis ja nmeba'il. ¿Nak tre ja tok xaban queri'? Camic tajacha' ja racuenta nak abanon tre ja nmeba'il como matinya' chic lugar chawe chi xcatsamaj chi ta más wq'uin, ne' tre. ³ Ja c'a rajsamajel quewa' xbij kaj pa ranma ri': —¿Nak nban c'awa' camic como ja npatrón xa nwasaj chwe ja nsamaj? Como anin matincoch' chic ja xtinban ta samaj ja nrajo' awachok'ak', in jun chic, xa q'uixbal nna' ja xtinmaj ta rc'utuxic limosna. ⁴ Camic ch'obtaj mwal nak ja nban

utzc'a chi ec'oli ja nec'ulu wxin pa tak cochoch ja tok mchita nsamaj, ne' kaj. ⁵ C'ac'ari' xutak quisiq'uixic ja winak chiquijujunal ja c'o quec'as ruq'uin ja rpatrón. Ja tok xe'ekaji quewa' xbij tre jun ri': —¿Jarú' ac'as ruq'uin ja npatrón? ne' tre. ⁶ — Anin jun ciento tonel aceite ja nuc'as, ne'xi rmal ja rajc'as. Ja c'a rajsamajel xbij tre: —Ji', rwujal ja rac'as ri', tac'ama'. Camic catz'abe'e, tabanla' chic jun ja wuj chanim ri' pro xa cincuenta tonel aceite ac'as natz'ibaj chic chipan, ne' tre. ⁷ C'ac'ari' xbij tre jun chic ja rajc'as: —¿Jarú' ac'as atat? ne' tre. —Anin jun ciento quintal trigo ja nuc'as, ne'xi. In xbij chic tre: —Tac'ama' rwujal ja rac'as ri'. Tabana' chic jun pro xa ochenta quintal natz'ibaj chic chipan, ne'e ja rajsamajel tre. ⁸ Ja c'a patrón tok xuya' cuenta tre ja rajsamajel ja ma utz ta xuban quewa' xbij ri': —Ja rajsamajel le' congana listo ja xuban chwe, congana rna'oj. Queri' xbij ja patrón in c'o razón ja tok xbij queri' como ja winak ja xa ruq'uin ja rwach'ulew yukul wi' quec'u'x eje'e' congana e listo tre ja banoj negocio cuq'uin ja cach banol tak negocio. Más chi na e listo chiquewach ja ralc'wal Dios ja sakirsan chic quebey. ⁹ Ja meba'il xin rwach'ulew congana itzelal nqueban ja winak rmal. Pro camic nbij chewe, quixoc listo ixix chakaja', tecoyo' ja meba'il xin rwach'ulew pro ja ta neban ixix tre ne'etobej ta ja c'o rjawaxic chique. Quirtari' neban utzc'a tok xtiq'uisi ja meba'il xin rwach'ulew c'ac'ari' ja rewamigo ja xe'eto' eje'e' nec'ulu ewxin chila' chicaj pa tak cochoch ja ni mta wi' q'uisic trij.

¹⁰ Ja meba'il xin rwach'ulew wi' utz rcojic neban jari' utz rcojic xteban tre ja meba'il xin Dios

chakaja' ja wi nyataj chewe. Ja c'a wi xa ma utz ta rcojic neban ja meba'il xin rwach'ulew jari' xa ma utz ta xteban tre ja meba'il xin Dios chakaja' ja wi nyataj chewe. ¹¹ Rmalc'ari' tok nbij chewe, ja wi xa ma utz ta rcojic ebanon ja meba'il xin rwach'ulew jari' mta jun c'o ta rconfianza ewq'uin xtujach ta pan ek'a' ja meba'il xin Dios. ¹² In jun chic, ja wi c'oli ja meba'il xin rwach'ulew jachon pan ek'a' chi nechajij pro wi xa ma utz ta rcojic neban jari' mta jun xtiyo' ta chewe ja herencia xin Dios ja ni katzij wi' chi ewxin. ¹³ Jun winak xa nak ta chi winakil ni majun moda xqueq'ueje' ta ca'i' rpatrón, ja queri' jun nrajo' in jun xa itzel nutz'at owi jun nnimaj in jun matinimaj. In queri' c'a tre chakaja' mta moda xtiyuke' ta ec'u'x ruq'uin ja Dios in xtiyuke' chi ta ec'u'x ruq'uin ja meba'il xin rwach'ulew. Queri' xbij ja Jesús chique ja rdiscípulo.

¹⁴ Ja c'a fariseo eje'e' quic'axaj chakaja' nojel ja xbij ja Jesús tre ja meba'il. Rmalc'ari' tok quemaj ryok'ic como eje'e' chaka benak chi nquiyarij ja meba'il xin rwach'ulew. ¹⁵ Ja c'a Jesús quewa' xbij chique ri':

—Ixix quewa' ebanic ri', nek'alasaj ewi' chiquewach ja winak chi congana ix utzlaj tak winak pro ja Dios arja' bien rotak nak ja c'o pa tak ewanma. Ec'oli winak ja xa itzel netz'at rmal ja Dios masqui congana utz netz'at cumal winak.

* * * * *

¹⁶ Ja ley xin Dios rachbil ja tz'ibtal can cumal ja rojer tak profeta xin Dios jari' ocnak chipan ja tiempo ja tok Juan Bautista maja'n tumaj ja rsamaj. Pro ja tok xurwila' ja rtiempo ja Juan

Bautista tri' xumajto wi' rbixic ja gobierno xin Dios in canojel ja winak netajini nquetij quichok'ak' utzc'a chi ne'oc chipan ari' gobierno. ¹⁷ Pro mta moda ja maquita xtibantaj cumplir ja ley xin Dios nojelal. Ni ma c'ayew ta xtichup rwach ja caj in rwach'ulew chwach ja maquita xtibantaj cumplir jun ti punto tre ja ley. ¹⁸ Jun achi xa nak ta chi achi'al wi nujach can chijutij ja rxjayil in wi nuc'am chic jun chic ixok jari' adulterio ja nuban. In wi c'o jun achi nuc'am jun ixok jachon can rmal ja rchajil jari' achi adulterio ja nuban, ne'e ja Jesús chique.

* * * * *

¹⁹ C'ac'ari' xbij chic chique:

—C'o jun achi biyom, congana buen tak tziak nucoj ja nimak rjil. K'ij k'ij ni c'o wi' nimak tak wa'im nuban. ²⁰ In c'o jun ti meba' c'utul limosna, Lázaro rubi'. Ja c'a Lázaro arja' xeyá' can chuchi' ja xoral rxin ja biyom. Ja rcuerpo c'o jule' itzel tak ch'a'c trij pro ni chi jun. ²¹ Kas nyarij nutij ja rc'utal tak way ja ntzakel xe' tak mesa ruq'uin ja biyom. In c'uluto ec'oli tz'i' ja nebe ruq'uin, nquerak' ja ch'a'c ja c'o trij. ²² Ja c'a tok q'uiswani cami ja ti meba' ja c'utul limosna, ruq'uin ja rAbraham c'amarel wi' cumal ángel ja bar ec'o wi' ja camnaki' ja quimajon quicotemal. Cami ja biyom chakaja' in xemuki. ²³ Ja c'a tok xuna' nojoj congana majtajnak rmal ja rpokonaj chipan ja lugar ja bar ec'o wi' ja camnaki' ja quimajon bis ok'ej. Ja tok ca'y chicaj xutz'at pon ja rAbraham pro c'a c'a nat c'o wi', c'oloc ja Lázaro pa rxquin. ²⁴ C'ac'ari' xumaj rakic ruchi': — Tapokonaj nwach nata' Abraham. Tataka'to paki

jutz'it ja Lázaro wq'uin, timu'u'to jun ti rwiruk'a' pa ya' chi nurxuc'ursaj ja wak' como anin c'o jun k'ak' wawe' in congana nmajon rtijic pokon chipan, ne' tre ja rAbraham. ²⁵ Ja c'a rAbraham quewa' xbij tre ri': —Turkaj chawe nc'ajol, ja tok xatq'ueje' chwach'ulew atat xattijowi ayon ja rameba'il pro ja c'a Lázaro arja' xa rpokonal xutij. Pro ja c'a camic congana qui' chi ruc'u'x ja Lázaro wawe' pro atat amajon chic rtijic ja rpokonal. ²⁶ In c'uluto c'o jun nimlaj siwan ya'on chikacojol utzc'a ja wi c'o jun wawe' ja c'o rgana nk'ax ewq'uin pro maticowini nk'axi owi c'o jun chewe ixix ja c'o rgana nk'axto kuq'uin pro maticowini nk'axto chakaja', ne'xi rmal ja rAbraham. ²⁷ C'ac'ari' xbij chic tre: —Ja wi queri' rbanic nata', tabana' jun utzil, tataka'el paki c'a jutz'it ja Lázaro cuq'uin wach'alal ja rec'o pa rochoch nata'. ²⁸ Como e jo'o' ja wach'alal ja rec'o tri' in nwajo' nbe ta jutz'it ja Lázaro cuq'uin chi nerch'obo' chiquewach nak rbanic ja wawe' utzc'a chi maquepit eje'e' wawe' chakaja' chipan awa' jun lugar xin tijoj rpokonal ri', ne' tre ja rAbraham. ²⁹ In bix chic tre rmal ja rAbraham: —Pro c'o wa'an cuq'uin ja rtzobal Dios ja tz'ibtal can rmal ja Moisés in cumal ja jule' chic profeta, tiquiya'a' c'a quixquin tre ja quitz'iban can eje'e', ne'xi. ³⁰ —Mni nata' Abraham, pro wi c'o jun camnak nelel chiquicojol ja camnaki' in nekaj cuq'uin jari' nqueq'uex quina'oj, ne' tre. ³¹ Ja c'a rAbraham quewa' xbij chic tre ri': —Ja wi matiqueya' quixquin tre ja rtzobal Dios ja tz'ibtal can rmal ja Moisés in cumal ja jule' chic profeta jari' ni maqueniman wi' chakaja' masqui c'o jun

camnak xtic'astaj chiquicojol ja camnaki', ne' tre. Queri' ja c'ambal tzij ja xbij ja Jesús chique.

17

¹ C'ac'ari' xumaj tzij cuq'uin ja rdiscípulo, quewa' xbij chique ri':

—Ja winak mta moda ja maquita netakchi'ixi chi rbanic ja il mac pro congana nutij na rpokonal xa nak ta ja ntakchi'in quixin. ² Más na mejor nxim jun ca' chi rukul chanim in neq'uiak pa ya' in njik'i chwach ja ntakchi'ij jun chique wa' ja yukul quec'u'x wq'uin. ³ Ja c'a rixix tebana' cuenta. Ja wi c'o jun ewach'alal xuban jun itzel chewe, ja neban, tech'a'a' tre, in wi nc'utuj sachbal rumac chewe tecuyu'. ⁴ Masqui wuku' mul nuban itzel chewe ja jun k'ij pro wi wuku' mul nunc'utuj sachbal rumac chewe jari' ni necuy wi'. ⁵ Ja c'a rapóstol quewa' quibij tre ja kajaw Jesús ri':

—Camic naya' ta más ja yukulbal kac'u'x awq'uin, xeché' tre. ⁶ Ja c'a kajaw Jesús xbij chique:

—Ja wi c'o yukulbal ec'u'x wq'uin, wi nsamaji ja yukulbal ec'u'x ja cani' nuban jun ti chirwach mostaza nixcowin c'ari' neban jun nimlaj samaj. Cani' trewa' ja jun mocaj che' ri', nixcowini nebij tre chi nboktajel rachbil rc'amal utzc'a chi netique'e pa mar in nixrnimaj.

⁷ Ja wi c'o jun emoso c'a melojto pa chenoj owi pa yuk'un tak carnelo ¿la quewa' nebij tre ri': —Catocto, cattz'abe' pa mesa in catwa'i, la nixche' tre? ⁸ Ma queri' ta nebij tre pro ja nebij tre quewari': —Tachomarsaj ja nti' kaj camic, tacojo'

ja ratziak ja xin ilinem in ninawilij pa mesa. Ja c'a tok xtincolbej wa'im c'a tokori' xcatwa' atat, nixche' tre. ⁹ Ja rilinel wi xuban cumplir nojel ja xebij tre chi nuban ¿la nemaltioxij tre? Ja nch'ob anin matemaltioxij tre. ¹⁰ Ja cani' rbanic ja rilinel queri' c'a ebanic ixix chakaja'. Ja tok xtibantaj cumplir emwal nojel ja nbij ja Dios chewe chi neban quewa' tebij ri': —Ajoj ok tak moso. Ja samaj kabanon jari' ma favor ta kaban ta tre ja Dios, ni chi kakul wi' c'o wi' chi kaban, mta kak'a' tre ja xtimaltioxij ta chake, quixche'e, ne'e ja Jesús chique ja rdiscípulo.

* * * * *

¹¹ C'ac'ari' xumaj chic jutij rubey, benak pa Jerusalén. Ja bey xuc'am jari' ja nk'ax pa mojon rxin ja ca'i' departamento Samaria in Galilea. ¹² Ja tok xoc chipan jun tinamit ec'o lajuj achi'i' quec'ul qui' ruq'uin. Ja c'a rachi'i' eje'e' emajtajnak rmal ja ritzel tak ch'a'c chewi' tok c'a c'a nat xepe'eto wi' ruq'uin ja Jesús. ¹³ Quemaj rakic quechi' trij:

—Tapokonaj kawach Maestro Jesús, xeche' tre.

¹⁴ Ja c'a Jesús tok xerutz'at quewa' xbij chique ri':

—Jix, jec'utu' ewi' chiquewach ja sacerdote, ne' chique. Xebe, kas c'a quimajon bey ja tok xetzuri, mchita ja ritzel tak ch'a'c chiquij. ¹⁵ C'o c'a jun chique ja tok xutz'at chi tzuri meloji, congana nuban xumaj rya'ic ruk'ij ja Dios. ¹⁶ Ja tok xekaj ruq'uin ja Jesús xuque' chwach, tique'e in congana xmaltioxij tre. Aj Samaria ja rachi. ¹⁷ Ja c'a Jesús xbij:

—¿La ma e lajuj ta c'a ja xetzuri? ¿Bar c'a ec'o wi' ja beleje' chic? ¹⁸ ¿La xa ruyon awa' ja rachi ri' ja

melojto chi nurya'a' ruk'ij ja Dios? Makana' kach aj Israel ta c'a, ne'e. ¹⁹ C'ac'ari' xbij tre ja rachi:

—Camic catyictaji, utz chic natbe. Ja yukulbal ac'u'x wq'uin jari' xattzursani, ne' tre.

* * * * *

²⁰ Ja c'a fariseo eje'e' c'oli quic'axaj tre quewari':

—¿Nak k'ij xtoqui ja gobierno xin Dios? xeche' tre. Ja c'a Jesús quewa' xbij chique ri':

—Ja gobierno xin Dios jari' matatz'at ruq'uin awach. ²¹ Ja winak mta moda xtiquibij ta chi: —Tetz'ata' mpe', wawe' c'o wi' ja gobierno xin Dios ri', xqueche' ta, owi —Tetz'ata' mpe', quela' c'o wi' ja gobierno xin Dios le', xqueche' ta chakaja'. Queri' nbij chewe como kas mpe' bien tech'obo', ja gobierno xin Dios jari' c'o chic checojol camic, ne'e ja Jesús chique ja fariseo. ²² Ja c'a chique ja rdiscípulo quewa' xbij ri':

—Ja c'a rixix nerila' na jun k'ij ja tok congana egana xtutz'at chic jutij jurata ewach ruq'uin ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak pro jari' matetz'at chic. ²³ Ec'oli winak ja quewa' xtiquibij chewe ri': —Tetz'ata' mpe', wawe' c'o wi' ja Cristo ri', xqueche' na chewe, owi —Tetz'ata' mpe', quela' c'o wi' ja Cristo le', xqueche' na chewe chakaja'. Pro ja tok queri' xtiquibij chewe maxta quixbe cuq'uin, maxta quixtre'el chiquij. ²⁴ Queri' nbij chewe como cani' nuban ja cayipa' tok nuq'uiak ri' chicaj chaka bar ta tri' ntz'at wi' in queri' c'a tre chakaja' ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak, ja tok xtipi chic jutij wawe' chwach'ulew jari' mta bar ta tri' ja maquita ntz'at wi'. ²⁵ Pro ja Ralc'walaxel rjawaxic chi congana

nutij na ja rpokonal nabey, rjawaxic chi ntzelax na nabey cumal ja winak ja rec'o chipan awa' tiempo ja rokc'o wi' ri'. ²⁶ Ja cani' bantaji ja pa rtiempo ja Noé ojer queri' c'a xtibantaj chic chakaja' ja tok xtipi chic jutij wawe' chwach'ulew ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak. ²⁷ Como ja winak ja pa rtiempo ja Noé xa banoj tak wa'im ne'ocla' wi' il in banoj tak c'ulbic in nijawari' quimajon rbanic ja tok xoqui ja Noé chipan ja nimlaj lancha. Chaka c'a jalal tok peti ja nimlaj k'ekaljab chiquij, congana lawulo' ban chique rmal ja ya' in xejik'i canojelal. ²⁸ In queri' bantaji chakaja' ja pa rtiempo ja Lot. Ja winak xa banoj tak wa'im ne'ocla' wi' il, xa lok'oninem in c'ayinem nqueban, xa ticoj tak tijco'm owi banoj tak jay xa nijawari' ja benak quec'u'x trij chi rbanic. ²⁹ Pro ja tok xelto ja Lot chipan ja tinamit Sodoma jari' mismo k'ij c'oli kajto chicaj cani' k'ol rmajon c'atem, xercamsaj ja winak ja rec'o can chipan ja tinamit pro ni canojelal. ³⁰ Ja cani' queban ja winak ja pa rtiempo ja Lot queri' c'a quimajon rbanic ja winak chakaja' ja tok xtipi chic jutij wawe' chwach'ulew ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak. ³¹ Ja c'a tok xterila' ja k'ij ja xtipi chi wi' ja Ralc'walaxel ja wi ec'oli chewe ja rec'o parwi' terraza tri' in wi c'oli ja quimeba'il pa jay mejor que'anmaji, ma quekajpi chi ta pa tak cochoch chi rlasaxic ja quimeba'il. Ja wi ec'oli chewe ja rec'o pa tak chenoj tri' mejor que'anmaji chakaja', ma quemelojpi chi ta pa tak cochoch. ³² Bien turkaj chewe ja xuban ja rxjayil ja Lot. ³³ Xa nak ta ja npokonaj nuya' can ja rc'aslemal

jari' matuwil c'ari' ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij. Pro xa nak ta ja matipokonaj nuya' can ja rc'aslemal jari' nuwil ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij. ³⁴ Anin nbij chewe, ja tok xtipi chic jutij wawe' chwach'ulew ja Ralc'walaxel ec'o ca'i' ja rewarnak chwa ch'at tri' chak'a', jun xtic'amarel rmal in jun xticanaj can. ³⁵ Ec'o ca'i' ixoki' ja xa jun ec'o wi' quimajon que'em tri', jun xtic'amarel in jun xticanaj can. ³⁶ Ec'o ca'i' achi'i' ja xa jun ec'o wi' pa chenoj tri', jun xtic'amarel in jun xticanaj can, ne' chique.

³⁷ —¿Bar c'a tri' nbantaj wala' ja nabij le'? xeché tre. Ja c'a Jesús xbij chique:

—Ja juicio puersa nkajto na ja cani' nqueban ja c'uch, xa bar ta tri' c'o wi' ja camnak tak cuerpo tri' nekajto wi'. Queri' xbij ja Jesús chique ja rdiscípulo.

18

¹ C'ac'ari' c'o jun c'ambal tzij xbij chique ja nc'utbej chiquewach chi c'o rjawaxic chique chi ni matiquitanba' wi' rbanic ja roración, rjawaxic chi maticapuj quec'u'x. ² Quewa' ja c'ambal tzij ja xbij chique ri':

—C'o jun juez c'o pa jun tinamit, arja' matixbej ri' chwach ja Dios in nixtac'a nxbej ta ri' chiquewach winak chakaja'. ³ C'o c'a jun ixok chipan ja tinamit ti malca'n, arja' c'o jun ja rmajon rbanic ch'a'oj ruq'uin. Ja c'a ti malca'n tri' tri' ni nekaj wi' ruq'uin ja juez nerc'utuj ja rto'ic tre chi ntó' pa ruk'a' ja nbano ch'a'oj ruq'uin. ⁴ Ja c'a juez c'o jun tiempo ja ni ma xuto' ta wi' ja ti malca'n pro ja tok q'uiswani quewa' xbij kaj pa ranma ri': —Masqui

matinxbej wi' chwach ja Dios in nixtac'a nxbej ta wi' chiquewach winak chakaja' ⁵ pro como ni matel wi' wq'u'in ala' jun ixok le' mejor nto' na pa ruk'a' ja nbano ch'a'oj ruq'u'in. Ja c'a wi matinto' maxla ni maquinruya' can wi' in xa noc'o nuc'u'x pa ruk'a', ne' kaj ja juez. Queri' nbij ja c'ambal tzij. ⁶ Bien teya'a' cuenta tre ja xbij ja juez. Arja' ma utzlaj juez ta pro xbij chi nuto' na ja ti malca'n. ⁷ Pior c'a ja Dios ¿la maqueruto' c'ari' ja tinamit ja rercha'on ja netajini nguic'utuj quito'ic tre chi pa k'ij chi chak'a'? ¿La nuya' tiempo tre ja quito'ic? ⁸ Anin nbij chewe chi neruto' chanim. Pro ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'u'in ja winak, ja tok xtipi chic jutij wawe' chwach'ulew ¿la c'a ec'o na c'a winak tri' ja c'o yukulbal quec'u'x ruq'u'in? Queri' xbij ja Jesús chique ja rdiscípulo.

* * * * *

⁹ Ec'o c'a jule' winak ja xa cuq'u'in eje'e' mismo yukul kaj wi' quec'u'x queyon, congana e utzlaj tak winak ja nquech'ob kaj in xa itzel nequetz'at ja jule' chic winak. Ja c'a Jesús c'o jun c'ambal tzij xbij chique quewari':

¹⁰ —Ec'o ca'i' achi'i' queban jutij xebe chipan ja nimlaj templo xin Dios chi rbanic ja roración. Jun, fariseo ocnak wi', ja c'a jun chic arja' molol impuesto. ¹¹ Ja c'a tok xe'ekaj chipan ja templo ja fariseo arja' pe'i in xumaj rbanic jun oración pro xa ya'bal ruk'ij arja' xuban kaj ruyon, quewa' ja roración ja xuban ri': —Anin nmaltioxij chawe Dios ja ma in junan ta cuq'u'in ja jule' chic achi'i' cani' chique alak'oma' in chique ja matiquinimaj

ja ley in chique ja nebano rij tak quewi' ja quixjay-ilal. Nmaltioxij chawe chakaja' ja ma in junan ta ruq'uin ala' jun achi ja molol impuesto le'. ¹² Anin ca'mul ayuno nban ja jujun semana, in jun chic, nojel ja meba'il ja noc pa nuk'a' nlasan ja ndiezmo tre in nya'on chawe. Queri' xbij ja fariseo. ¹³ Ja c'a molol impuesto arja' c'a c'a nat q'ueje' pon wi', tique'e, nixtac'a ca'y ta chicaj. Xumaj c'a jun nimlaj bis, quewa' ja roración ja xuban ri': — Tapokonaj nwach Dios como anin xa in jun aj'il xa in jun ajmac. Queri' xbij ja molol impuesto. ¹⁴ Ja camic nbij chewe, ja molol impuesto arja' meloj chi rochoch, utz chic ntz'at rmal ja Dios, ma ja ta ja fariseo ja utz tz'ati. Queri' c'a rbanic como xa nak ta chi winakil ja xtuya' kaj ruk'ij ruyon jari' xtikajsax na. Ja c'a wi naban tino'y jari' xtiya' na ak'ij, ne'e ja Jesús chique ja winak ja xa ya'bal quek'ij eje'e' nqueban kaj queyon.

¹⁵ Ec'o c'a jule' tak yaqui'a' xec'amarel ruq'uin utzc'a chi nuya' ruk'a' pa quewi'. Pro ja rdiscípulo eje'e' xequich'olij ja rec'amyonel quixin. ¹⁶ Ja c'a Jesús arja' xeruc'ul ja tak yaqui'a', quewa' xbij ri':

—Teya'a' lugar chique ja tak ac'ala' quepi na wq'uin, maxta ma teya' ta lugar chique como ja winak ja re'ocnak e cani' tak ac'ala' quixin c'a eje'e' ari' ja gobierno xin Dios. ¹⁷ Anin ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', xa nak ta ja matuban tino'y chi rnimaxic ja gobierno xin Dios ja cani' nuban jun ac'al jari' nixtac'a xtoc ta chipan ja gobierno xin Dios, ne'e.

¹⁸ C'o c'a jun achi nim ruk'ij, quewa' xbij tre ja Jesús ri':

—Maestro, atat congana at utzlaj achi. ¿Nak nban utzc'a chi nyataj chwe ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij? ne' tre.

¹⁹ —¿Nak tre tok nabij chwe chi in utzlaj achi? Xa jun ja utz, jari' Dios. ²⁰ Atat awotak ja mandamiento xin Dios ja tz'ibtal can quewari': —Ma taban ta rij rwi' awixjayil owi awachajil, ma taban ta camíc, ma taban ta alak', ma taya' ta testigo'il ja ma katzij ta in que'animaj atata' ate' chakaja'. Queri' nbij ja rtzobal Dios, ne'xi ja rachi rmal ja Jesús.

²¹ —Jala' ja nabij le' ni nmajonto wi' rnimaxic tok c'a in tino'y na, ne' chic ja rachi. ²² Ja c'a Jesús tok xc'axaj ja xbij ja rachi quewa' xbij chic tre ri':

—Pro c'a c'o na ja ma abanon ta. Tac'ayij can nojel ja c'ol awq'uin, ja c'a rjil taya'a' can chique ja tak meba'i'. Ja wi queri' naban jari' c'oli ja meba'il ja nyataj na chawe chila' chicaj. Ja tok xtibantaj amwal ja c'a xinbij chawe ri' catmelojto c'a wq'uin in cattre'el chwij, ne' tre. ²³ Ja c'a rachi tok xc'axaj ja bix tre rmal ja Jesús xumaj jun nimlaj bis como congana jun nimlaj meba'il ja c'o ruq'uin. ²⁴ Ja c'a Jesús tok xutz'at chi congana nbisoni quewa' xbij ri':

—Ja biyoma' congana c'ayew chique chi ne'oc chipan ja gobierno xin Dios. ²⁵ Tzuc'a tre jun nimlaj chicop cani' tre jun camello, arja' congana c'ayew chi noc'o pa rchak jun bak diso'mbal pro jari' ma c'ayew ta chwach ja noqui jun biyom chipan ja gobierno xin Dios, ne'e ja Jesús. ²⁶ Ja c'a xec'axan rxin quewa' quibij tre ri':

—Jun biyom wi c'ayew chi noc chipan ja go-bierno xin Dios ¿echinatak c'ari' ja newilowi ja totajem xin Dios? xeche' tre. ²⁷ Ja c'a Jesús xbij chique:

—C'o je'e ja c'ayew rbanic chiquewach ja winak pro ja chwach Dios ma c'ayew ta, ne' chique. ²⁸ Ja c'a Pedro arja' xbij tre:

—Ja c'a chake ajoj, nojel ja c'o kuq'uin kaya'on can, okocnak adiscípulo, nij oktran wi' chawij, ne' tre. ²⁹ Ja c'a Jesús quewa' xbij chique ri':

—Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', ja winak xa nak ta chi winakil ja wi c'oli quiya'on can cani' tre cochoch owi cani' chique quitata' quete' owi cani' chique quinalmal owi quechak' owi cana' owi cani' chique quixjayilal owi calc'wal, ja c'a wi rmal ja gobierno xin Dios ja tok quiya'on can ³⁰ jari' más chi na q'uiy ja xtiyataj na chique wawe' chwach'ulew chwach ja cani' quiya'on can. In chakaja' ja tok xterila' ja jun chic tiempo ja xtipi na c'o jun utzlaj c'aslemal ja xtiyataj na chique ja mta q'uisic trij. Queri' xbij ja Jesús chique.

³¹ C'ac'ari' xeryonaj ri' cuq'uin ja cablajuj apóstol in quewa' xbij chique ri':

—Bien tec'waxaj ja xtinbij chewe ri', camic ok-benak pa Jerusalén. Tri' nbantaj wi' cumplir nojel ja tz'ibtal can cumal ja rojer profeta xin Dios tre ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak. ³² Como ja Ralc'walaxel arja' njach na pa quek'a' ja winak ja ma e aj Israel ta, nyok' na, ntz'uj na, nchubax na rpalaj. ³³ C'ac'ari' xtiquirapaj. Ja tok xtiraptaj cumal nquicamsaj, in chi rox k'ij nc'astaj

rwach, ne' chique. ³⁴ Ja c'a rapóstol eje'e' nixtac'a ch'obtaj ta jutz'it cumal ja jule' tzij ri', xa wawan chiquewach, ma xoc ta pa tak quixquin.

³⁵ Xajalal maja'n que'ekaji ja Jesús chipan ja tinamit Jericó ja tok c'o jun achi ti moy xuwil, tz'ubul chi' bey, rmajon rc'utuxic limosna chique winak. ³⁶ Ja c'a ti moy tok xc'axaj chi congana jun winak nek'axi pa bey quewa' xbij ri':

—¿Nak c'a nbani? ne' chique.

³⁷ —Peti ja Jesús ja raj Nazaret, ne'xi cumal ja winak. ³⁸ C'ac'ari' xumaj rakic ruchi':

—Jesús, atat ja rat Ralc'wal can ja rojer rey David, tapokonaj jutz'it nwach, ne'e. ³⁹ Ja c'a winak ja renabeyali pa bey eje'e' quemaj rch'olixic:

—Xa jun catq'ue wi', ma tarak ta achi', ne'xi ja ti moy. Pro arja' xa más chi na xurak ruchi' trij ja Jesús:

—Atat ja rat Ralc'wal can ja rojer rey David, tapokonaj jutz'it nwach, ne' chic jutij tre. ⁴⁰ Ja c'a Jesús arja' pe'i, xutak rsiq'uixic ja ti moy. Ja tok xekaji ja ti moy ruq'uin quewa' xbij tre ri':

⁴¹ —¿Nak nawajo' chwe chi nban chawe? ne' tre.

—Wajaw, ja nwajo' chawe chi njaktaj ta nwach, ne'xi rmal ja ti moy.

⁴² —Camic catca'yi. Ja yukulbal ac'u'x wq'uin jari' xattzursani, ne'e ja Jesús tre. ⁴³ Chaka maril tok bitaj queri' tre ni jaktaji chanim ja rwach, tre'el trij ja Jesús, congana nuya' ruk'ij ja Dios. Ja c'a winak tok quetz'at ja milagro ja bantaji eje'e' quemaj rya'ic ruk'ij ja Dios chakaja'.

19

¹ C'ac'ari' xe'oqui ja Jesús chipan ja tinamit Jericó in quemaj k'axem chipan. ² C'o c'a jun achi biyom, Zaqueo rubi', arja' jefe quixin ja rach tak molol impuesto. ³ Ja c'a Zaqueo arja' congana xutij ruk'ij nak nuban utzc'a chi nutz'at rwach ja Jesús pro maticowini como xa ti co'l rkan in c'uluto congana e q'uiy ja winak. ⁴ Ja xuban, c'amc'ol ranim be, nabeyaji, xejote' parwi' jun che' utzc'a chi nutz'at rwach ja Jesús como ja Jesús c'o rjawaxic tre chi tri' nk'ax wi'. ⁵ Ja c'a Jesús tok xekaj tri', xutz'at nojoj ja Zaqueo parwi' ja che' in quewa' xbij tre ri':

—Catkajto alnak Zaqueo como anin puersa nineq'ueje' awq'uin pan awochoch chipan awa' jun k'ij ja rokc'o wi' ri', ne' tre. ⁶ Ja c'a Zaqueo kajto alnak, xuc'ul ja Jesús pa rochoch pro congana nquicoti. ⁷ Ja c'a winak tok quetz'at chi xoqui ja Jesús pa rochoch jun molol impuesto c'ac'ari' quemaj rtzijoxic canojel:

—Xa pa rochoch jun aj'il ajmac nq'ueje' wi', xeche'e. ⁸ Ja c'a Zaqueo arja' pe'i in xbij tre ja kajaw Jesús:

—Ja camic Wajaw, c'a xinch'ob chi ca'i' nban tre ja nmeba'il in nsipaj nic'aj chique ja tak meba'i'. In jun chic, c'o je'e ja xoc'o rwi' ja rimpuesto ja xinc'utuj chique ja winak pro ja camic can nmeloj quiji' chiquitakari' ja cani' nwalak'an chique, ne'e ja Zaqueo. ⁹ Ja c'a Jesús quewa' xbij tre ri':

—Ja camic xawil ja totajem xin Dios e awachbil ja rec'o pan awochoch como atat at ralc'wal can ja rAbraham chakaja'. ¹⁰ Xattotaji como ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak

arja' penak chi quicanoxic ja winak ja retzaknak chipan ja il mac utzc'a chi nquewil ja totajem xin Dios.

* * * * *

¹¹ Ja c'a winak eje'e' quimajon rc'axaxic nak ja ntajini nbij ja Jesús. Ja c'a Jesús como xa chinakaj ja tinamit Jerusalén c'o chi wi' in como ja winak nquech'ob chi xajalal maja'n toqui ja gobierno xin Dios rmalc'ari' ja tok xbij jun c'ambal tzij chique quewari':

¹² —C'o jun achi nim ruk'ij arja' be chipan jun chic nación ja nat c'o wi' utzc'a chi njachto pa ruk'a' ja gobierno, nocto rey. Ja tok xtijachtaji ja gobierno pa ruk'a' c'ac'ari' nmelojpi chic jutij.

¹³ Ja tok maja'n tibe ec'o lajuy chique ja rmoso xersiq'uij, xujach can jalal pwok pa quek'a', jujun ja pwok xuya' chique chiquijujunal in quewa' xbij chique ri': —Temajel rsamajixic ja npwok in ni ta emajon wi' rsamajixic ja tok xquinpi chic jutij, ne' chique. ¹⁴ Pro ja rachi arja' xa itzel ntz'at cumal ja rach aj tinamit rmalc'ari' tok eje'e' quetakel rbixic chipan ja nación ja bar xtijachto wi' pa ruk'a' ja gobierno: —Ajoj ni majun kagana ruq'uin ala' ja jun achi le' chi xtoc ta rey pa kaw'i, xeche'el. ¹⁵ Ja tok q'uiswani melojto ja rachi, ocnakpi chic rey. Xutak quisiq'uixic ja moso ja rjachon can pwok pa quek'a' como c'o rgana nrotakij jani' quich'econ chic trij ja pwok chiquijujunal. ¹⁶ Pi jun ja moso: —Wajaw, ja pwok ja xajach can pa nuk'a' lajuy chiquitakari' xinch'ec can trij ja cani' xajach can chwe, ne' tre ja rey. ¹⁷ Ja c'a rey quewa' xbij tre ri': —Utz xaban tre ja samaj, atat at jun utzlaj

moso, janila naban cumplir ruq'uin ja rasamaj. Xa ti ma nim ta ja xinya' can chawe pro xaban cumplir. Rmalc'ari' tok lajuj tinamit ja ncoj chic pan ak'a' camic chi natoc k'etol tzij parwi', ne' tre. ¹⁸ Pi chi c'a jun ja moso: —Wajaw, ja pwok ja xajach can pa nuk'a' jo'o' chiquitakari' xinch'ec can trij ja cani' xajach can chwe, ne' tre ja rey. ¹⁹ —Atat chakaja', jo'o' tinamit ja ncoj chic pan ak'a' camic chi natoc k'etol tzij parwi', ne'e ja rey tre. ²⁰ C'o c'a jun ja moso peti in quewa' xbij tre ja rey ri': —Ji' apwok ri' wajaw. Ja tok xajach can chwe xinxim chipan jun ti su't in ni chipan wi' nc'olon wi' camic. ²¹ Queri' xinban tre como anin xa nxbej wi' chawach como at jun achi at c'a'n. Atat xa ch'ecoj natocla' wi' il pro ni majun samaj naban, ne' tre. ²² Ja c'a rey xbij tre: —Atat xa at jun itzel moso. Ja tzij ja c'a xabij kaj le' jala' nk'etbej tzij chawij camic. Ja wi awotak chi in c'a'n, wi awotak chi xa ch'ecoj ninocla' wi' il in majun samaj nban ²³ ¿nak c'a tre tok ma xaya' ta ja npwok pa banco? Ja wixta queri' xaban, ja c'a tok xinpeti jach ta c'ari' ja npwok chwe rachbil ta ral, ne' tre ja moso. ²⁴ Ec'o c'a jule' ajsamajela' ja repa'loc pa rxquin, quewa' xbij chique ri': —Camic temaja' tre ja pwok, teya'a' chic tre ja c'ayon lajuj, ne' chique. ²⁵ —Pro kajaw, jari' c'o chic lajuj ruq'uin, ne'x cumal. ²⁶ —Ja c'a camic nbij chewe chi canojel ja winak ja c'o je'e yatajnak chique, eje'e' nyataj na más chique. Pro ja c'a winak ja mta yatajnak chique pro nquech'ob chi c'oli jari' nlasax chique. ²⁷ Ja c'a winak ja xa itzel ninquetz'at ja mta quigana chi xinoc rey pa quewi' que'ec'ama'to

camic, ni chinwach que'ecamsaj wi', ne'e ja rey chique ja rajsamajela'. Queri' ja c'ambal tzij ja xbij ja Jesús chique ja winak.

²⁸ Ja c'a tok bitaj rmal c'ac'ari' xumajel chic jutij rubey be pa Jerusalén, arja' nabeyaj chiquewach ja winak. ²⁹ Ja tok xe'ekaj chinakaj ja ca'i tinamit Betfagé in Betania ja bar c'o wi' ja jayu' rbina'an Rjaju'al Olivo ec'o ca'i' chique ja rdiscípulo xerutak ³⁰ in quewa' xbijel chique ri':

—Jix ja pa tinamit le', chila' newil wi' jun ti bur ximili ja ni mta wi' jutij tz'ulben ta cumal winak. Tequira'to in tec'ama'to. ³¹ Ja wi' c'oli nak xtibin chewe: —¿Nak tre tok nequir ja ti bur? wi' xtiche' chewe, quewa' xtebij tre ri': —Ja kajaw nc'atzin tre, quixche' tre. Queri' xbijel ja Jesús chique.

³² Ja c'a ca'i' discípulo ja xetakel eje'e' xebe in tok xe'ekaji ni queri' xeli ja cani' bixel chique rmal ja Jesús. ³³ Kas c'a quimajon rquiric ja ti bur ja tok xek'iloX cumal ja rajaw:

—¿Nak tre tok nequir ja ti bur le'? xeche'x cumal.

³⁴ —Ja kajaw nc'atzin tre, xeche' chique. ³⁵ C'ac'ari' quec'amto ja ti bur. Ja quitziak jari' quiwekbej, quitz'uba' ja Jesús trij ³⁶ in xumaj binem. Ja c'a winak eje'e' quisocla' ja quitziak pa rubey ja Jesús. ³⁷ Ja c'a tok xa nakaj ec'o chi wi' tre ja tinamit Jerusalén ja bar nxule' wi' ja bey chwach ja Rjaju'al Olivo canojel ja discípulo quemaj rakis quechi' rumac ja quicotemal, congana quemaj rya'ic ruk'ij ja Dios rmal nojel ja nimak tak milagro ja quitz'aton, ³⁸ quewa' nquibij ri':

—Bendecido ja Rey ja penak pa rubi' ja kajaw Dios. Ja camic congana quicotemal c'o chila' chicaj, janila ntajini nya' ruk'ij ja nimlaj Dios, queri' nquibij.

³⁹ Ec'o c'a jule' fariseo chiquicojol ja winak quewa' quibij tre ja Jesús ri':

—Maestro, tabij chique ja radiscípulo chi nquicajba', xeche' tre.

⁴⁰ —Camic nbij chewe, ja wi eje'e' nquitanba' rya'ic nuk'ij ja c'a rabaj jari' puersa xtumaj rya'ic nuk'ij, ne'e ja Jesús chique ja fariseo.

⁴¹ Xc'a jani' xenakajin más tre ja Jerusalén. Ja c'a Jesús tok xutz'at pon ja tinamit xumaj ok'ej rmal,

⁴² quewa' xbij ri':

—Ja rix aj Jerusalén, congana ta qui'il ja wixta nch'obtaj emwal ixix chakaja' bar newil wi' ja quicotemal xin Dios ja ntzujuj chewe chipan awa' jun k'ij ja rokc'o wi' ri'. Pro ja camic matich'obtaj emwal como xa wawan chewach. ⁴³ Congana ninbison emwal como nerila' na jun tiempo ja tok xquepi chewij ja rec'ulel. Ja c'a tok xque'urkaji nqueyic na jun nimlaj tabia trij ja tinamit xin banbal ch'a'oj, nquisutij qui' chewij, nquitz'apij ja bey nojelal utzc'a chi maquixcowini nixanmajel.

⁴⁴ Nquikajsaj na pa tok'ulew ja tinamit pro ni chi jun, congana lawulo' nqueban chewe ja rixc'o chipan, nixtac'a c'o ta jun jay ja maquita nqueyoj. Queri' c'a ja xtiban chewe como xa matich'obtaj emwal chi ja Dios xurq'ueje' ewq'uin chi eto'ic. Queri' xbij ja Jesús.

⁴⁵ Ja c'a tok xekaj chipan ja tinamit Jerusalén xoc chipan ja nimlaj templo xin Dios in xumajto quilasaxic ja winak ja rec'o chipan ja quimajon c'ayinem e cachbil chakaja' ja quimajon lok'oj tak nakun. ⁴⁶ In xbij chique:

—Ja rtzobal Dios quewa' tz'ibtal chipan ri': —Ja wochoch anin jari' banbal oración, ne'e ja Dios tre ja rtemplo pro ja rebanon ixix tre xa jun lugar ja bar neq'ueje' wi' alak'oma', ne'e ja Jesús chique.

⁴⁷ K'ij k'ij ni nertijoj wi' ja winak chipan ja templo. Pro ja c'a maestro ja netijon quixin ja winak tre ja ley xin Dios e cachbil ja jefe quixin sacerdote eje'e' quemaj rcanoxic rij rwach nak nqueban tre chi nquicamsaj. ⁴⁸ Pro ni maticanoy wi' cumal nak nqueban tre como ja winak congana nqueya' quixquin tre pro ni canojelal.

20

¹ Kas c'a rmajon quitijoxic ja winak tre ja utzlaj tzij ja rc'amonto totajem xin Dios ja tok xe'urkaji ja jefe quixin sacerdote e cachbil ja maestro ja netijon quixin ja winak tre ja ley xin Dios e cachbil chakaja' ja principali' xin tinamit. ² Quewa' quibij tre ri':

—Tabij c'a chake ¿nak atocnak wi' chewi' tok amajon rbanic nojel awa' ja kamajon rtz'atic in nak yoyon chawe chi naban? xeche' tre.

³ —Anin chakaja' c'oli ja nc'waxaj chewe. Camic tebij chwe, ⁴ ja Juan Bautista ¿nak yo' tre ja rsamaj chi neruban bautizar ja winak, la ja' Dios ja c'o chila' chicaj ja yo' tre owi xa winak? xeche'xi rmal ja Jesús. ⁵ Ja c'a reje'e' quemaj tzij chibil tak qui':

—Ja wi xtikabij tre chi Dios yo' tre, arja' nbij chake: —Ja wi queri' ¿nak c'a tre tok ma xenimaj ta? ne' ala' chake. ⁶ In wi xtikabij tre chi xa winak xeyo' tre jari' xa nokquicamsaj tz'an abaj ja winak como ja chiquewach eje'e' ja Juan arja' jun profeta xin Dios, xeche'e. ⁷ In quibij tre ja Jesús:

—Ma kotak ta nak yo' tre, xeche' tre.

⁸ —In nixtac'a anin ta chakaja' xtinbij ta chewe nak inocnak wi' chi nmajon rbanic nojel awa' ja remajon rtz'atic, ne'e ja Jesús chique.

⁹ C'ac'ari' xumaj rbixic jun c'ambal tzij chique ja winak quewari':

—C'o jun achi c'o jun rchenoj, uva rticon chwach, xuya' pa kajonem chique jule' ajchonla'i' in be chipan jun tinamit congana nat in tri' q'ueje' wi' jun tiempo. ¹⁰ Ja tok xerila' ja tiempo ja nwachin wi' ja rtijco'm, arja' c'o jun rmoso xutakel cuq'uin ja rajchonla'i' chi nerc'ama' ja renta. Ja rajchonla'i' tok xekaji ja moso cuq'uin quesoc in tok melojto ni majun nak ta queya'pi tre. ¹¹ Ja c'a rajaw chenoj c'o chi na jun rmoso xutakel cuq'uin in tok xekaj chic ari' jun cuq'uin quesoc chakaja', ni lawulo' quebanpi tre in tok melojto ni majun nak ta queya'pi tre. ¹² Ja c'a rajaw chenoj xutakel chi na jun in tok xekaj cuq'uin congana pokon queban chic ari' tre chakaja' in queminto. ¹³ Ja tok q'uiswani quewa' xbij ja rajaw chenoj ri': —¿Nak nban c'awa' camic? Como c'o jun nc'ajol ja congana nwajo' jari' ntakel chic cuq'uin. Ja tok xtiquetz'at chi nc'ajol matzij xtiqueban respetar, ne'e. ¹⁴ Pro ja rajchonla'i' ja

tok xekaji ja ralc'walaxel cuq'uin quewa' quibij chibil tak qui' ri': —Jala' jun achi le' noc na pa ruk'a' ja rulew ri' como herencia. Camic kacamsaj utzc'a chi pa kak'a' ajoj noc wi' ja herencia rxin, xeche'e. ¹⁵ C'ac'ari' quiwasajto chipan ja chenoj in quicamsaj. Queri' nbij ja c'ambal tzij, ne'e ja Jesús chique. C'ac'ari' xbij chic chique: —Camic tebij c'a chwe, ja rajaw chenoj ¿nak nuban c'ari'? ¹⁶ Ja nuban, arja' npeti ne'urcamsaj ja rajchonla'i', ja c'a rchenoj nuya' chic jutij pa kajonem chique jule' chic ajchonla'i', ne' chique. Ja c'a winak tok quic'axaj ja xbij ja Jesús quewa' quibij tre ri':

—Ja c'a xabij kaj le' congana c'ayew, maquita xtibantaj cumplir, xeche' tre. ¹⁷ Ja c'a Jesús kas xertz'elwachij in quewa' xbij chique ri':

—¿Nak moda ja maquita xtibantaj cumplir como quewa' tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios ri': — Ja banol jay c'o jun abaj ja mta quigana ruq'uin in quech'a' pro jari' abaj cojon chic chi rbanic ja jay, arja' ja más nim ruk'ij como arja' nchapowi ja resquina'il, queri' nbij ja rtzobal Dios. ¹⁸ Xa nak ta ja xa junwi' nutz'at ja rabaj ja xinbij chewe in xa nuban ofender ri' rmal jari' cani' nuban jun achi nucho' rkan chwach jun abaj in nk'aji. In xa nak ta ja nk'et tzij trij rmal ja rabaj ja xinbij chewe jari' cani' nuban jun achi ntzacto jun abaj trij in nchictaj rmal, ne'e ja Jesús chique ja winak.

* * * * *

¹⁹ Ja c'a jefe quixin sacerdote e cachbil ja maestro xin ley tok quic'axaj ja c'ambal tzij bien ch'obtaj cumal chi eje'e' ja xebixi. Rmalc'ari' tok ni jari' hora laj quechap ja Jesús quecoj ta preso pro

xa nquixbej qui' chiquewach ja winak. ²⁰ Quemaj rcanoxic rij rwach nak nqueban tre. Ec'o jule' winak xequetakel ruq'uin chi rc'ambajaxic pro jule' winak nquik'alasaj qui' chwach chi e utzlaj tak winak utzc'a chi c'o jun tzij nelto pa ruchi' in jari' tzij nquichapbej rxin como c'o quigana nquejach pa ruk'a' ja gobernador utzc'a chi nk'et tzij trij. ²¹ Ja c'a tok xe'ekaj ruq'uin quewa' quibij tre ri':

—Maestro, ajoj kotak chi ni rubey wi' ja nattajini nabij, ni rubey wi' ja tijonem ja ramajon rya'ic. Ajoj kotak chi atat mta jun utz in mta jun itzel natz'at pro ja rbey Dios amajon rc'utic chikawach ni utz wi' naban chi rbixic. ²² Camic tabij chake, ja rimpuesto ja nc'utux chake rmal ja César ja nimlaj rey aj Roma ¿la rubey c'ari' chi nkatoj owi ma rubey ta? xeche' tre. ²³ Pro ja Jesús arja' bien rotak chi xa banoj engaño ja nqueban in quewa' xbij chique ri':

—¿Nak tre tok newajo' ninec'ambajaj? ²⁴ Tec'utu' jun ja pwok chinwach, ne' chique. Ja c'a tok quec'ut ja pwok chwach quewa' xbij chic chique ri': —¿Chok xin ja wi'aj c'o chwach ja pwok ri' in nak chok xin ja bi'aj tz'ibtal chwach chakaja'? ne' chic chique.

—Rxin César, xeche' tre.

²⁵ —Ja rxin César tre César teya'a' wi', ja c'a rxin Dios tre Dios teya'a' wi', xeche'xi rmal ja Jesús. ²⁶ Ni majun tzij xelpi ta pa ruchi' ja nquichapbej ta rxin chiquewach ja winak. Congana c'asc'o'i quic'axaj ja bix chique rmal, mchita nak chi ta quibij ta tre.

* * * * *

²⁷ C'ac'ari' ec'o jule' saduceo xebe ruq'uin. Ja saduceo eje'e' matiquinimaj chi nec'astaji ja camnaki'. Ja c'a tok xe'ekaj ruq'uin quewa' quibij tre ri':

²⁸ —Maestro, ja Moisés arja' rbin can chake chipan ja rtzobal Dios, ja wi c'o jun achi ncam jun ruchak' owi rnimal in mta jun ti ralc'wal nq'ueje' can jari' achi rjawaxic chi nc'ule' ruq'uin ja rixok ja cam rchajil. Ja c'a reje'e' tok nq'ueje' jun ti calc'wal nquibij tre chi ja tac'al ralc'wal ja camnak. ²⁹ Queban c'a jutij ec'o wuku' alaxic, ja nabey winak c'ule'e' pro cami in majun ti ralc'wal q'ueje' can. ³⁰ Ja cani' xuban ja nabey winak queri' chic xuban ja rucab, cam chic chwach ja rixok, ni majun calc'wal q'ueje' can. ³¹ In queri' xuban ja rox chakaja'. Queri' queban chi e wuku', xec'ule' ruq'uin ja rixok in xecam chwach, ni majun ti calc'wal q'ueje' can. ³² Ja c'a tok q'uiswani cami ja rixok chakaja'. ³³ Camic ¿nak c'a nabij atat tre? Ja re wuku' alaxic tok xterila' ja k'ij chi nec'astaj chipan ja camíc ¿nak c'a rchajil ari' ja rixok chique como xec'ule' ruq'uin chi e wuku'? xeche' tre. ³⁴ Ja c'a Jesús xbij chique:

—Ja wawe' chwach'ulew ja winak nec'ule'e. ³⁵ Pro ja winak ja xtiyataj na chique chi nec'astaj chiquicojol camnaki' ja xtiyataj na chique chi nebe chila' chicaj jari' mchita c'ulbic xtiqueban ta tri'. ³⁶ Maquec'ule' chic como mchita camíc chiquij tri'. Mchita camíc chiquij como e cani' chic ángel tri'. E ralc'wal Dios como ec'astajnak chic tri'. ³⁷ In jun chic nbij chewe, c'oli ja tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios rmal ja Moisés chakaja' tre ja quic'astajic ja winak. Jari' tok xutz'at jule'

rxulquiej ja Moisés in ntzijonto ja Dios chipan, quewa' bix tre rmal ja kajaw Dios ri': —Anin in Dios rxin Abraham, in Dios rxin Isaac, in Dios rxin Jacob, ne'xi ja Moisés. ³⁸ Ja tok queri' nbij jari' nc'utbej chewach chi eje'e' masqui ecamnak chic pro ja chwach Dios ec'asli. Ja chwach Dios ec'asli canojelal, ne'e ja Jesús chique ja saduceo. ³⁹ Ec'o c'a jule' maestro xin ley quewa' quibij tre ri':

—Maestro, ja c'a xabij kaj le' jala' ni rubey wi', xeche' tre. ⁴⁰ Ja c'a Jesús mta nak chi ta c'axax chi ta tre cumal como xa nquixbej chic qui' ja c'o ta nquic'axaj chic tre.

⁴¹ C'ac'ari' xbij chique:

—¿Nak tre tok nbix tre ja Cristo chi arja' ralc'wal can ja rojer rey David? ⁴² Queri' nbij chewe como ja David c'o jun salmo rbin can chipan ja rtzobal Dios quewari': —Ja kajaw Dios quewa' xbij tre ja Wajaw ri': —Cattz'abe'e wawe' pa wiquik'a, wawe' natq'ueje' wi' ⁴³ in nenucoj na pan awakan ja netzelan awxin, ne' tre. Queri' rbin can ja David. ⁴⁴ Ja c'a David: —Wajaw, ne' tre ja Cristo, tebij c'a chwe camic ¿nak tre tok nbix tre ja Cristo chi ralc'wal can ja David? Queri' xbij ja Jesús chique.

⁴⁵ C'ac'ari' xumaj tzij cuq'uin ja rdiscípulo pro ni chiquewach ja winak tzijon wi':

⁴⁶ —Tebana' cuenta chique ja maestro ja netijon quixin ja winak tre ja ley xin Dios. Eje'e' congana nel quec'u'x trij ja nec'astan chiquewach winak, quicojon nimak tak tziak ja nc'utu quixin chi e nimak tak maestro. In c'a c'o na más ja congana nel quec'u'x trij cani' tre ja neban saludar pa tak

c'aybal in cani' tre tok nebe pa tak jay xin mol-bal ri'il ja bar nc'axax wi' ja rtzobal Dios, eje'e' nquicanoj ja nabey tak tz'ulbal ja nimak ruk'ij in queri' nqueban chakaja' tok neban invitar pa nimak tak wa'im. ⁴⁷ Eje'e' kas k'alawachili nquemaj cochoch tak malcani' ja e camnak chic cachajilal. C'o nimak tak oración nqueban pro xa chi quechi' c'o wi'. Pro ja tok xtik'et tzij chiquij rmal ja Dios más chi na jun nimlaj rpokonal nquetij na. Queri' xbij ja Jesús chique ja rdiscípulo.

21

¹ C'ac'ari' ec'o jule' biyoma' xerutz'at pon, eje'e' quimajon rya'ic ja cofrenda chipan ja rc'olbal tak ofrenda. ² C'o c'a jun ixok ti malca'n xutz'at in ti meba', arja' c'o ca'i' tak pwok rc'an in xuya' chipan ja rc'olbal ofrenda. ³ Ja c'a Jesús xbij:

—Tetz'ata' mpe' ja ti malca'n ixok le', arja' más na nim ruk'ij chwach Dios ja xuya' chipan ja rc'olbal ofrenda chwach ja queya' canojelal ja jule' chic. ⁴ Queri' nbij chewe como ja jule' chic xa jari' queya' tre ja Dios ja totajnak pro arja' masqui xa ti meba' pro xuya' nojel ja c'o ruq'uin ja ntzukbej ti ri', ne'e ja Jesús.

⁵ Ec'o c'a jule' ja quimajon rtz'atic ja nimlaj templo xin Dios, quewa' netajini nquibij ri':

—Congana banon rbanic ja templo le', congana buen tak abaj ocnak in c'oli buen tak nakun rc'an chakaja' ja sipan cumal ja winak, neche'e. Ja c'a Jesús quewa' xbij chique ri':

⁶ —Ja remajon rtz'atic le' nerila' na jun k'ij ja tok xtiyojtaji nojelal, ni majun abaj xtirikla' chi ta ri', ne' chique.

⁷ —Pro tabij chake Maestro ¿nak k'ij xtibantaji jala' ja c'a xabij kaj chake le'? In chakaja' ¿nak chi retalil nwinakari ja nc'utu rxin chi xajalal maja'n tibantaj cumplir nojelal ja c'a xabij chake? xeche' tre. ⁸ In xbij chic chique:

—Kas tebana' jutz'it cuenta ewi', maxta c'o jun quixbano engañar. Queri' nbij chewe como e q'uiy ja winak nepi na je'e in xa queyon nquecoj qui' chi e Cristo, quewa' nquibij chique ja winak ri': —Anin in Cristo, neche' na chique, owi: —Xurwila' ja tiempo chi npeti ja Cristo, xqueche'e. Pro ixix maxta tenimaj ja nquibij. ⁹ C'o nimak tak ch'a'oj xtiban na in chakaja' e q'uiy ja winak xqueyictaj na trij ja quigobierno je'e pro ja tok xtekaj rbixic ewq'uin maxta texbej ewi' rmal como ni rjawaxic wi' chi nbantaj cumplir nojel awa' wari' nabey pro jari' ma q'uisbal rwach'ulew ta como c'a después na ja q'uisbal rwach'ulew. ¹⁰ C'o je'e tinamit xtiyictaj na trij jule' chic tinamit in chakaja' ja gobierno je'e nyictaj trij jule' chic gobierno. ¹¹ C'o nimak tak cubarkan xtibantaj na in chakaja' c'o nimak tak rc'ayewal xtiwinakar na pa tak lugar je'e cani' tre nimak tak wa'al in nimak tak yobil. C'o nimak tak retal ja xtiwinakar na chicaj ja congana nquixbej qui' ja winak rmal.

¹² Pro ja tok maja'n tibantaj cumplir nojel awa' ja c'a xinbij chewe ri' c'o je'e rpokonal netij na pa quek'a' ja winak. Nixquechap na, nixquec'amel pa tak jay xin molbal ri'il, nixquecoj pa tak che', nixquec'amel chiquewach rey,

nixquec'amel chiquewach gobernador pro mwal anin tok xtiban queri' chewe. ¹³ Pro ma chaka ta queri' ja tok nixc'amarel chiquewach rey in chiquewach gobernador como tokori' nix-cowini nemaj ntzijoxic anin chiquewach. ¹⁴ Pro bien tech'obo' kaj pa tak ewanma camic chi ma rjawaxic ta chewe chi xtech'ob pon ta nak chi tzijal ja xtetobej ewi' chiquewach ¹⁵ como anin xquinyo' chewe nak chi tzijal ja xtebij chique, anin xquinyo' chewe ja rena'oj tri'. Rmalc'ari' tok ja rec'ulel ma xticanoy chi ta cumal nak ja xtiquibij chic chewe, xtetz'apij quechi'. ¹⁶ Nixjach na pa quek'a' ja rec'ulel cumal etata' ete', cumal ewach'alal in cumal ewamigo chakaja'. Ec'oli necamsax na chewe. ¹⁷ Xa itzel nixtz'at na cumal canojel ja winak pro mwal anin ja tok xtiban queri' chewe. ¹⁸ Pro jari' nixtac'a c'o ta jun ti rsamal ewi' xtitzak ta chwach ja Dios. ¹⁹ Ja c'a wi necoch' ja npi chewij jari' newil ja utzlaj c'aslemal ja mta q'uisic trij.

²⁰ Ja c'a tinamit Jerusalén tok xtetz'at chi sutin chic rij cumal jule' soldado ja nurquibana' ja ch'a'oj, tri' tewotakij wi' chi xa nnakajinto ja tiempo ja nyojtaj wi' ja tinamit. ²¹ Ja c'a neban tri', ja rixc'o chipan ja departamento Judea mejor quixanmaji, tewawaj ewi' pa tak c'achelaj. Ja c'a rixc'o chipan ja tinamit Jerusalén tri' mejor quixelel chipan. Ja c'a rixc'o pa tak k'ayis tri' mejor ma quixmelojpi chi ta chipan ja tinamit Jerusalén. ²² Queri' nbij chewe como ja tok xterila' ari' tiempo ja c'a xinbij chewe ri' tokoc'ari' c'o jun nimlaj juicio nkajto na parwi' ja tinamit Jerusalén utzc'a chi nbantaj cumplir nojel ja tz'ibtal can tre

chipan ja rtzobal Dios. ²³ Anin congana npokonaj quewach ja rixoki' ja xajalal maja'n queq'ueje' tak cal tri' in chakaja' ja rec'o chic tak yaqui'a' chwaquek'a'. Npokonaj quewach como ja raj Israel tri' congana npi ryewal ja Dios chiquij, congana jun nimlaj tijoj rpokonal nkajto parwi' ja quitinamit. ²⁴ Ec'oli chique necamsax na tza'n tak espada in jule' chic chique ne'oquel preso in nec'amarel chipan nojel tak nación. Ja c'a tinamit Jerusalén jari' noc na pa quek'a' ja nación je'e ja ma e aj Israel ta, c'a tokori' xtel pa quek'a' ja tok xtoc'owi ja tiempo je'e ja xtiyataj tre ja nación rmal ja Dios.

²⁵ C'o je'e retal ja xtiwinakar chicaj chipan ja k'ij, chipan ja ic' in chique ch'umil chakaja'. Ja c'a chwach'ulew ja winak ja rec'o pa tak nación ma xticanoy chi ta cumal nak la nqueban, xa nsach quina'oj rmal ja nimak tak baloj pa mar congana nteneni. ²⁶ Ja tok xtiquemaj rch'obic ja nimak tak rc'ayewal ja penak chwach ja rwach'ulew xa ncapuj na quec'u'x in congana nquixbej na qui' rmal. Queri' xtiqueban como ja nimak tak poder rxin ja caj nusil na ri'. ²⁷ C'ac'ari' nquetz'at na ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'u'in ja winak, arja' c'amonto rmal jule' sutz', janila jun nimlaj poder c'o chic pa ruk'a' in congana nim chic ruk'ij. ²⁸ Ja tok xtimajtaj rbanic cumplir nojel awa' ja c'a xinbij kaj chewe ri' quixca'y chicaj in quixquicoti como tri' nnakajinto wi' ja tiempo ja tok xquixwasaxel libre chijutij chipan ja tijoj rpokonal. Queri' xbij ja Jesús chique.

²⁹ C'ac'ari' c'o jun c'ambal tzij xbij chique quewari': —Bien tewasaj ena'oj trij ja jun che' higuera owi xa nak ta chi che'al, ³⁰ ja tok npulani jari' bien nch'obtaj emwal eyon chi xa nnakajinto ja rtiempo c'atan. ³¹ In queri' c'a tre chakaja' ja tok xtemaj rtz'atic chi majtajnak rbanic cumplir nojel awa' ja c'a xinbij chewe ri' jari' retal nuc'ut chewach chi xa nnakajinto ja gobierno xin Dios. ³² Ni katzij wi' ja xtinbij chewe ri', ja tinamit Israel eje'e' c'a ec'o na ja tok nbantaj cumplir nojel awa' wari', ma chupnak ta quewach. ³³ Ja caj in rwach'ulew jari' xa nchup na rwach pro ja ntzobal anin jari' ni matichup wi' rwach, mta ari' ja maquita nbantaj cumplir.

³⁴ Tebana' jutz'it cuenta ewi', maxta xa ja' tibe ec'u'x trij nimak tak wa'im in tijo' tak ya', maxta xa ja' tebisoj ja xin rwach'ulew. Maxta c'a ja' tena' ja tok xterila' ja k'ij ja tok xtipi chic jutij ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak. ³⁵ Queri' nbij chewe como ja k'ij ja c'a xinbij chewe ri' njunsaj ruq'uin jun trampa chapbal chicop como ja tok xterila' ja k'ij nechap na ja winak rmal pro canojel ja winak ja rec'o nojel nat nakaj chwach ja rwach'ulew. ³⁶ Quixc'asc'ot c'a, xajutij temaja' rbanic ja roración utzc'a chi Dios nuya' chewe chi neto' ewi' chwach nojel awa' ja xinbij kaj chewe ri' ja penak chwach ja rwach'ulew utzc'a chakaja' chi nixc'uli ja tok nixekaj chwach ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak. Queri' xbij ja Jesús chique.

³⁷ Ja pa k'ij nertijoj ja winak chipan ja nimlaj templo xin Dios. Ja c'a chak'a' nbe chipan ja lugar

ja bar c'o wi' ja jayu' rbina'an Rjayu'al Olivo in tri' nq'ueje' wi'. ³⁸ Ja pa tak ak'abil chanim ne'ekaji canojel ja winak ruq'uin chipan ja templo chi rc'axaxic ja tijonem nuya'.

22

¹ Xc'a nnakajinto ja nmak'ij ja tok ntiji ja caxlanway ja mta levadura ruq'uin jari' nmak'ij pascua ne'xi. ² Ja c'a jefe quixin sacerdote e cachbil ja maestro ja netijon quixin ja winak tre ja ley xin Dios eje'e' quimajon rcanoxic rij rwach nak nqueban tre ja Jesús chi nquicamsaj. Queri' queban como xa nquixbej qui' chiquewach ja winak.

³ C'ac'ari' xoqui ja Satanás pa ranma ja Judas ja bina'an tre Iscariote. Ja c'a Judas arja' jun chique ja cablajuj discípulo rxin ja Jesús. ⁴ Be cuq'uin ja jefe quixin sacerdote in cuq'uin ja jefe quixin ja nechajin rxin ja nimlaj templo xin Dios. Ja c'a tok xekaj cuq'uin xumaj tzij cuq'uin nak nuban chi nujach ja Jesús pa quek'a'. ⁵ Ja c'a reje'e' congana xequicot rmal ja bix chique in queya' quechi' chi nqueya' pwok tre. ⁶ —Utz c'ari', ne'e ja Judas chique. C'ac'ari' xumaj rcanoxic nak nuban tre chi nujach ja Jesús pa quek'a' pro xcanoj na jun hora ja tok mta nquinabej ja winak.

⁷ Xerila' c'a ja k'ij rxin ja nmak'ij ja tok ntiji ja caxlanway ja mta levadura ruq'uin in tok necamsaxi ja tak carnelo xin pascua ja netzujux tre ja Dios como sacrificio. ⁸ Ja c'a Jesús arja' xerutakel ja Pedro in Juan, quewa' xbijel chique ri':

—Camic nixbe, nechomij ja xtikati' chipan ja nmak'ij pascua ri', ne'el chique.

⁹ —Tabij chake bar tri' xtikachomij wi', xeche' tre. ¹⁰ Ja c'a Jesús quewa' xbijel chic chique ri':

—Ja tok xquixoc chipan ja tinamit Jerusalén c'o jun achi nec'ul, arja' rc'an jun cura' ya'. Ja c'a neban, quixoc chipan ja jay ja bar xtoc wi' arja' ¹¹ in quewa' nebij tre ja rajaw jay ri': —Ja Maestro okrtakonto awq'uin chi nurkac'axaj chawe: — ¿Nak chi cuarto'il ja nkaban wi' ja wa'im xin pascua e wachbil ja ndiscípulo? Queri' ja binto chake, quixche' tre ja rajaw jay. ¹² Ja c'a rarja' nuc'ut chewach jun nimlaj cuarto chomin chic, chicaj c'o wi' pa ca'i' piso. Tri' nechomij wi' ja nkati' ja xin nmak'ij pascua ri'. Queri' xbijel ja Jesús chique. ¹³ Ja c'a Pedro rachbil Juan eje'e' xebe in tok xe'ekaji ni queri' bantaji ja cani' bixel chique rmal ja Jesús. C'ac'ari' quemaj rchomarsaxic ja nqueti' xin nmak'ij pascua.

¹⁴ Ja c'a tok xerila' ja hora xin wa'im tz'abe'e ja Jesús pa mesa e rachbil ja cablajuj apóstol ¹⁵ in xumaj tzij cuq'uin, quewa' xbij chique ri':

—Anin congana nyarinto chi xa junan nkaban ewq'uin jawa' jun wa'im xin pascua ri'. Nincamsax na pro congana ngana nkaban ja wa'im xin pascua ewq'uin nabey. ¹⁶ Queri' nbij chewe como anin matinban chic ja wa'im xin pascua wawe', c'a tokori' xtinban chic ja tok xtibantaj cumplir chipan ja gobierno xin Dios, ne' chique.

¹⁷ C'ac'ari' xuc'am jun vaso vino, xmaltioxij tre ja Dios in xbij chic chique: —Tec'ama' ja vino ri', tetija' chejunal. ¹⁸ Ja camic nbij chewe chi ja riya'l uva ni matintij chi wi' wawe', c'a tokori'

xtintij chic ja tok xtipeti ja gobierno xin Dios, ne' chique.

¹⁹ C'ac'ari' xuc'am ja caxlanway, xmaltioxij tre ja Dios, xuwech' in xujach chique, quewa' xbij chic chique ri': —Jawa' wari' ncuervo ja njach na pa camíc pan ecuenta, tetija'. Ja c'a tok netij jari' nenatbej wxin, ne' chique. ²⁰ In queri' xuban chic tre jun chic vaso vino chakaja', ja tok colbetaji ja wa'im cumal xbij chic chique: —Jawa' vino ri' jawa' nquiq'uel ocnak rseguro ja c'ac'a chominem ja rchomin ja Dios. Ja nquiq'uel jari' ntix na pan ecuenta.

²¹ Pro bien tec'waxaj camic, c'o jun achi ja xti-jacho wxin pa quek'a' ja winak ja netzelan wxin in ja rachi arja' tz'ubul wq'uin pa mesa camic.

²² Ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak ni katzij wi' chi ncamsax na ja cani' chominto rmal ja Dios pro congana lawulo' tre ja xtijacho rxin pa quek'a' ja necamsan rxin, ne' chique. ²³ Ja c'a rapóstol eje'e' quemaj rc'axaxic chibil tak qui' nak chique ja xtijacho rxin.

* * * * *

²⁴ In chakaja' c'o jun ch'a'oj winakar chiquicojol, nak ja más nim ruk'ij chique jari' nquich'ojij. ²⁵ Ja c'a Jesús quewa' xbij chic chique ri':

—Ja rey ja rec'o pa tak nación je'e' congana e nimak nquena' in nqueban chique ja winak xa e cani' quimoso. Ja nebano mandar quixin ja winak congana quigana chi nbix chique chi e banol tak utzil. ²⁶ Pro maxta teban ixix ja cani' nqueban eje'e'. Ja c'a neban, ja más nim ruk'ij chewe mejor tibana' kaj chi más ti co'li chiquewach ja rachbil. In chakaja' ja nbano mandar chewe mejor querilij

ja rachbil. ²⁷ Ja tok c'o jun achi rmajon wa'im in tok c'o jun moso ja nilin rxin ¿nak ja más nim ruk'ij chique nech'ob ixix? ¿La ma ja ta c'a ja rachi ja nilix rmal ja rmoso ja más nim ruk'ij? Pro bien turkaj chewe nak ja nbanon anin checojol, nbanon ja samaj ja cani' nuban jun ilinel.

²⁸ Ja c'a rixix nij inewachbilanto wi' chipan ja rpokonal ja ntijonto. ²⁹ Ja camic anin nya' chewe chi c'o k'etbaltzij pan ek'a' ja cani' yatajnak anin chwe rmal ja nata' Dios. ³⁰ Queri' nban chewe utzc'a chi nyataj chewe chi xa junan xkowa' wi' ewq'uin pa mesa chipan ja ngobierno utzc'a chakaja' chi nyataj chewe chi nixoqui ix k'etol tak tzij pa quewi' ja cablajuj tribu rxin ja tinamit Israel, ne'e ja Jesús chique ja rapóstol.

³¹ C'ac'ari' xumaj tzij ja kajaw Jesucristo ruq'uin ja Simón Pedro, quewa' xbij tre ri':

—Simón, bien tac'waxaj ja xtinbij chawe ri', ja Satanás arja' ixrc'utun tre ja Dios in ya' lugar tre chi nixq'ueje' na jurata pa ruk'a' in nixrkajsaj na chipan jun nimlaj prueba. ³² Pro anin nbanon orar pan acuenta utzc'a chi matiq'uisi chijutij ja yukulbal ac'u'x wq'uin. Atat ja tok xcatmelojpi chic jutij pa nuk'a' tacowirsaj chic quec'u'x ja rawach'alal, ne' tre. ³³ Ja c'a Simón Pedro xbij tre:

—Mni Wajaw, ni ninbe wi' chawij masqui anin jun nincoj pa che' awq'uin owi nincamsax awq'uin chakaja', ne' tre. ³⁴ Ja c'a Jesús xbij chic tre:

—Camic nbij chawe Pedro, ja chipan awa' jun tucwak'abil ri' maja'n tok'i ja ac' ja tok oxmul

xtabij chwe chi: —Anin ma wotak ta rwach ja Jesús, natche' na chwe, ne' tre.

³⁵ C'ac'ari' xumaj tzij cuq'uin canojel ja rapóstol, quewa' xbij chique ri':

—Ja tok xixnutakel chipan ja viaje, tok mta epwok xec'amel in nixtac'a xec'amel ta emaleta in nixtac'a exajab ta chakaja' ¿la c'oli ja ma xtz'akat ta chewe tri'? ne' chique.

—Ni majun xuban ta falta chake, xeche' tre.

³⁶ C'ac'ari' xbij chic chique:

—Pro ja camic chic nbij chewe, ja c'o rpwok mejor tic'ama'el in tic'ama'el rmaleta chakaja'. Ja c'a mta jun espada ruq'uin mejor tic'ayij ja rchaqueta in tilok'o' jun espada. ³⁷ Queri' nbij chewe como anin puersa nink'ax na chipan ja tz'ibtal can chwe chipan ja rtzobal Dios, quewa' tz'ibtal can chwe ri': —Arja' xa junan ban tre ja cani' nban chique ja ritzel tak winak. Queri' ja tz'ibtal can chwe in puersa nbantaj na cumplir como nojel ja tz'ibtal can chwe jari' ntajini nbantaj cumplir, ne'e ja Jesús chique. ³⁸ Ja c'a reje'e' quibij tre:

—Tetz'ata' mpe' Kajaw, c'o ca'i' espada kuc'an ri', xeche' tre.

—Mejor ch'enchila', ne'e ja Jesús chique.

³⁹ C'ac'ari' xel chipan ja tinamit, be pa jun lugar rbina'an Rjayu'al Olivo como nijawari' lugar neq'ueje' wi'. Ja c'a rdiscípulo eje'e' etran trij. ⁴⁰ Ja c'a tok xe'ekaj chipan ja lugar quewa' xbij chique ri': —Tebana' orar utzc'a ja Satanás tok xquixrtakchi'ij maquita xquixruch'ec,

ne' chique. ⁴¹ C'ac'ari' junwi' xyonaj pon wi' ri', ruyon q'ueje' pon chiquinakaj, xuque'e in xumaj rbanic oración, quewa' ja roración xuban ri':

⁴² —Nata', anin nwajo' nabij ta chwe chi maquita nink'ax chipan awa' rpokonal ja penak chinwach ri' xarwari' ni ta c'a xquink'ax wi' chipan ja wi queri' nawajo' chwe chi nban, ne' tre ja Tatixel.

⁴³ C'ac'ari' c'o jun ángel winakar chwach penak chila' chicaj, xurya'a' kaj más rchok'ak'. ⁴⁴ Como majtajnak rmal jun nimlaj rpokonal xa chewi' tok más chi na xuban ja roración. C'oli ja ya' nel chi rpalaj cani' nimak tak jutz'uj quic' nkaj pa tok'ulew. ⁴⁵ Ja c'a tok tzuri ja roración rmal yictaji in be cuq'uin ja rdiscípulo. Ja tok xekaj cuq'uin ekajnak chi waram como congana ecosnak rmal bis. ⁴⁶ —¿Nak tre tok xa waram neban? Camic quixyictaji in tebana' oración utzc'a ja Satanás tok xquixrtakchi'ij maquita xquixruch'ec, ne'e ja Jesús chique ja rdiscípulo.

⁴⁷ Kas c'a rmajon na tzij cuq'uin ja rdiscípulo ja tok congana e q'uiy ja winak xe'urkaj ruq'uin. C'o jun achi rc'amonto quebey, Judas rubi', arja' jun chique ja cablajuj apóstol. Ja c'a Judas arja' tiloc ruq'uin ja Jesús utzc'a chi ntz'ubaj ruchi'. ⁴⁸ Pro ja c'a Jesús quewa' xbij tre ri': —¿La ninatz'ubaj Judas? ¿La ruq'uin jun tz'uban chi'ij najachbej ja Ralc'walaxel pa quek'a' ja netzelan rxin? ¿La queri' naban tre ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak? ne' tre.

⁴⁹ Ja c'a rachbil ja Jesús eje'e' tok ch'obtaj cumal chi c'o rc'ayewal penak trij quewa' quibij tre ri':

—¿Nak nabij tre Kajaw, la utz nkacoj ja respada chiquij? xeche' tre. ⁵⁰ Pi c'a jun chique, xlasaj ja respada in c'o jun moso rxin ja lok'laj sacerdote xusoc tre, xkupijel jun rxquin ja c'o pa riquik'a'. ⁵¹ Ja c'a Jesús xbij chique ja rachbil: —Ma teban ta más ja ch'a'oj, ne' chique. C'ac'ari' xuchap ja rxquin ja moso in xtzursaj.

⁵² Ec'o c'a ja jefe quixin sacerdote e cachbil ja jefe quixin ja nechajin rxin ja nimlaj templo xin Dios e cachbil chic ja principali' xin tinamit, eje'e' epenak chi rchapic ja Jesús. Ja c'a Jesús quewa' xbij chique ri':

—¿La in alak'om la'an chewi' tok ec'amonto espada ec'amonto che' chwij chi nchapic? ⁵³ Pro anin k'ij k'ij xinq'ueje' checojol chipan ja nimlaj templo xin Dios pro ma xinechap ta wa'an tri'. Pro jawa' hora ja rokc'o wi' ri' jawa' yatajnak chewe chi nixban mandar rmal ja diablo ja nbano mandar chipan ja k'ekumal, ne'e ja Jesús chique.

* * * * *

⁵⁴ C'ac'ari' quechap, quec'amel chi rochoch ja lok'laj sacerdote. Ja c'a Pedro arja' rtrarben ja Jesús pro c'a c'a nat nutzu' pon chic wi'. ⁵⁵ Ja tok xe'ekaji quebox jun k'ak' chwa jay in xetz'abe' chuchi'. Ja c'a Pedro arja' tz'abe' cuq'uin chi k'ak'. ⁵⁶ Kas tz'ubul chi k'ak' ja tok pi jun aj'ic', congana xtz'elwachij in quewa' xbij ri':

—Jawa' jun achi ri' arja' rachbilaj ja Jesús chakaja', ne'e ja raj'ic'. ⁵⁷ Pro ja Pedro arja' ma xuya' ta trij ja bix tre, quewa' xbij tre ja raj'ic' ri':

—Nbij chawe ixok chi anin ma wotak ta rwach ja Jesús, ne' tre. ⁵⁸ C'a co'l ari' ja tok c'o chic jun tz'ato rxin ja Pedro in quewa' xbij tre ri':

—Atat at cachbil chakaja' ja rachi'i' ja xe'acachbilan rxin ja Jesús, ne' tre.

—Nbij chawe achi chi ma in cachbil ta, ne'e ja Pedro tre. ⁵⁹ C'o la jun hora ari' ja tok pi chic jun ja bano asegurar chi ni katzij wi' chi ja Pedro rachbilaj ja Jesús, quewa' xbij ri':

—Bien k'alaj chi jawa' jun achi ri' rachbilaj ja Jesús chakaja' como arja' aj Galilea, ne'e. ⁶⁰ Pro ja Pedro xbij tre:

—Nbij chawe achi chi anin ni ma wotak ta ja nabij le', ne' tre. Kas c'a rmajon na tzij ja Pedro ja tok xok'i ja ac'. ⁶¹ Ja c'a kajaw Jesucristo arja' xuya' vuelta in xtz'elwachij ja Pedro. Ja c'a Pedro xurkaj tre ja bin tre rmal ja Jesús, quewa' bin tre ri': —Ja tok maja'n tok'i ja ac', oxmul xtabij na chwe chi: —Anin ma wotak ta rwach ja Jesús, natche' na chwe. Queri' ja bin tre rmal ja Jesús. ⁶² C'ac'ari' xelto, congana jun nimlaj bis ok'ej nuban.

⁶³ Ja c'a rachi'i' ja rechapyon rxin ja Jesús eje'e' quemaj ryok'ic in quemaj rch'ayic chakaja'. ⁶⁴ Quitz'apij rwach chi su't in tok tz'aptaj cumal queya' k'a' chi rpalaj in quewa' quibij tre ri': —Tabij c'a chake camic ¿nak yowi k'a' chi apalaj? xeche' tre. ⁶⁵ In c'a c'o na más ja pokonlaj tak tzij quibij tre ja nquiyok'bej rxin.

* * * * *

⁶⁶ Ja c'a tok sakari quemol qui' ja principali' xin tinamit e cachbil ja jefe quixin sacerdote e cachbil chic ja maestro ja netijon quixin ja winak tre ja ley

xin Dios. Quec'amel ja Jesús chipan ja k'etbaltzij quixin. Ja tok xe'ekaji quewa' quibij tre ri':

⁶⁷ —Camic tabij chake ¿la atat ja rat Cristo ja ratcha'on rmal ja Dios? xeche' tre. Ja c'a Jesús quewa' xbij chique ri':

—Pro ixix xa matenimaj masqui nbij chewe.
⁶⁸ In chakaja' wi c'oli nc'waxaj anin chewe wotak chi matec'ulba' in wotak chakaja' chi maquine-sokpijel. ⁶⁹Pro camic nbij chewe, chipan ja tiempo ja penak chikawach nbe ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak netz'abe'e pa riquik'a' ja Dios ja bar c'o wi' ja nimlaj poder xin Dios, ne' chique.

⁷⁰ —¿La atat c'a ja rat Ralc'wal Dios? xeche' tre.

—Queri' ja cani' nebij le', ne'e ja Jesús chique.

⁷¹ Ja c'a reje'e' quibij:

—Camic mchita ne'oc wi' más ja testigo como ajoj mismo kac'axaj ja xbij le', xeche'e.

23

¹ C'ac'ari' xeyictaji canojelal, quec'amel ja Jesús chwach ja gobernador Pilato. ² Ja c'a tok xe'ekaji quemaj rbixic jule' ril ja Jesús:

—Ajoj katz'aton ja nuban ala' jun achi le', xa ntajini nuyoj quina'oj ja kach tak aj Israel. Arja' nbij chique ja winak chi ma rubey ta ja nquetoj ja rimpuesto pa ruk'a' ja César ja nimlaj rey. In jun chic, nucoj ri' como Cristo, tibij c'a tzij ari' chi nucoj ri' como jun rey, xeche' tre ja Pilato. ³ Ja c'a Pilato quewa' xbij tre ja Jesús ri':

—¿La atat ja rat rey quixin ja tinamit Israel? ne' tre.

—Queri' ja cani' nabij le', ne'xi rmal ja Jesús. ⁴ Ja c'a Pilato arja' tzijon chic cuq'uin ja jefe quixin sacerdote in cuq'uin ja jule' chic winak, quewa' xbij chique ri':

—Ja ntz'at anin ni majun ril ja rachi, ne' chique. ⁵ Pro más chi na xeyictaj trij ja Jesús, quewa' quibij chic tre ja Pilato ri':

—Pro ja rachi arja' xa ntajini nuyoj quina'oj ja winak, ntajini nertijoj nojel nat nakaj chipan ja departamento Judea, xumajto rya'ic ja tijonem chipan ja departamento Galilea in camic rmajon rya'ic chique ja winak wawe' chakaja', xeche' tre.

* * * * *

⁶ Ja c'a Pilato tok xc'axaj chi pa Galilea rya'on wi' ja tijonem ja Jesús rmalc'ari' tok quewa' xbij chic chique ri': —¿La maxta aj Galilea ja rachi ri'? ne' chique. ⁷ Ja c'a tok bix tre chi aj Galilea ja Jesús c'ac'ari' xutakel ruq'uin ja Herodes ja gobernador xin Galilea como ja Herodes arja' c'o pa Jerusalén tri' chakaja'. ⁸ Ja c'a Herodes tok xekaji ja Jesús ruq'uin congana quicoti como arja' c'o chic tiempo ja congana rgana nutz'at ri' quewach ruq'uin como ekajnak chic rbixic ruq'uin nojel ja ntajini nuban ja Jesús in c'o rgana nutz'at ja tok nuban jun milagro. ⁹ Congana pregunta xuban tre pro nixtac'a c'o ta jun ti tzij bix ta tre rmal ja Jesús. ¹⁰ Ec'o c'a ja jefe quixin sacerdote e cachbil ja maestro ja netijon quixin ja winak tre ja ley xin Dios, eje'e' congana nqueban, quemaj rbixic ril ja Jesús chwach ja Herodes. ¹¹ Ja c'a Herodes e rachbil ja rsoldado eje'e' ni ma vale ta chiquewach ja Jesús, quemaj ryok'ic, quecoj jun tziak tre ja

cani' nquecoj rey pro jari' xa nquiyok'bej rxin. C'ac'ari' ja Herodes xutakel chic jutij ruq'uin ja Pilato. ¹² Jari' mismo k'ij xetzuri ja Pilato ruq'uin ja Herodes, xe'oc chic amigo como ja nabey xa quic'ulel qui'.

¹³ Ja c'a Pilato arja' xerumol ja jefe quixin sacerdote e cachbil ja k'etol tak tzij quixin ja tinamit Israel e cachbil chic ja jule' chic winak. ¹⁴ Ja tok xemoltaj rmal quewa' xbij chique ri':

—Camic ec'amonto ja rachi chinwach ri', ja ril nebij chi xa neruyoj ja tinamit. Pro bien tech'obo', chewach ixix xinc'ot ruchi' in ja ntz'at anin ni majun ril ja cani' nebij tre. ¹⁵ Ja Herodes chakaja' ni majun ril xuwil como xutakpi chic jutij pa kak'a' ajoj. Mta rbanon ja rachi ja yatal ta trij chi xtikacamsaj ta. ¹⁶ Rmalc'ari' mejor ja nban tre, xa nya' jun orden chi nrapaxi in tok xtiraptaji c'ac'ari' nsokpijel, ne'e ja Pilato chique. ¹⁷ Queri' xbij chique como ja pa tak nmak'ij pascua arja' puersa nsokpijel jun cach aj tinamit ja rocnak preso. ¹⁸ Ja c'a reje'e' xa junan queban, quemaj rakic quechi' canojelal:

—Tacamsaj ja rachi le'. Ja c'a Barrabás jari' tasokpijel, xeche' tre. ¹⁹ Ja Barrabás arja' jun achi xuban jutij yictaj trij ja gobierno chipan ja tinamit in ec'oli ja winak xercamsaj xa chewi' ja tok ocnak preso. ²⁰ Ja c'a Pilato como c'o rgana nsokpijel ja Jesús rmalc'ari' tok tzijon chic jutij cuq'uin. ²¹ Pro ja reje'e' xa más chi na quemaj rakic quechi':

—Tacamsaj chwach cruz, tacamsaj chwach cruz, xeché tre. ²² Ja c'a Pilato pa roxmúl xbij chique:

—Pro ¿nak c'a tre tok nec'utuj rcamic, nak rbanon chewi'? Ja ntz'at anin ni majun rbanon ja yatal ta trij chi xtikacamsaj ta. Rmalc'ari' mejor nya' jun orden chi nrapaxi in tok xtiraptaji c'ac'ari' nsokpijel, ne' chic chique. ²³ Pro ja c'a winak e cachbil ja jefe quixin sacerdote xajutij quimajon rakic quechi', congana nquecoj ja Pilato pa ch'a'oj chi ncamsaxi ja Jesús chwach cruz in tok q'uiswani eje'e' xech'ocmaji. ²⁴ Ja c'a Pilato xuya' jun orden chi queri' nban tre ja Jesús ja cani' ncajo' eje'e'. ²⁵ Xsokpijel ja rachi ja rocnak pa che' ja yictaj trij ja gobierno ja rec'o jule' winak xercamsaj. Jari' ja rachi ja quic'utuj tre. Ja c'a Jesús jari' xujach pa quek'a' jule' soldado utzc'a chi queri' nban tre ja cani' ncajo' ja winak chi nban tre.

²⁶ Ja c'a soldado eje'e' kas quic'amonel ja Jesús pa bey ja tok c'o jun achi quewil, Simón rubi', aj Cirene. Ja c'a Simón arja c'a melojto pa tak k'ayis in trij arja' queya'el chi wi' ja cruz, puersa queban tre chi ntre'el trij ja Jesús in nrijkajel ja cruz.

²⁷ Ja c'a Jesús congana e q'uiy ja winak etran trij in chakaja' ec'o jule' ixoki', eje'e' congana ncok'ej rwach, congana nquibisoj. ²⁸ Pro ja Jesús arja' xuya' vuelta in quewa' xbij chique ri':

—Ma quinewok'ej ta ixoki' ja rix aj Jerusalén. Mejor ja neban, tewok'ej ewi' ixix in tewok'ej quewach ja tak ewal chakaja'. ²⁹ Queri' nbij chewe como nerila' na jun c'ayewalaj tiempo ja

tok quewa' xtiquibij ja winak ri': —Ja camic congana qui'il chique ja rixoki' ja ni mta wi' alanem chiquij, congana qui'il chique ja rixoki' ja ni mta wi' tak cal eq'uejenak ta, xqueche'e. ³⁰ Ja tok xterila' ja c'ayewalaj tiempo quewa' xtiquemaj rbixic ja winak ri': —Mejor ta titzakto chakij ja nimak tak jayu', ta korumuk ja cocojlaj tak jayu' chakaja', xqueche'e. ³¹ Queri' nbij chewe como anin wi quewa' nqueban chwe ja tok in cani' jun che' rax ja ma yatal ta tre chi nc'ati in janila jun nimlaj rpokonal ja xtiban chique ja winak ja re cani' jule' chakijlaj tak che'. Queri' xbij ja Jesús chique ja rixoki'.

³² Ec'o chi c'a ca'i' achi'i', eje'e' c'oli ja quil quibanon in junan xec'amarel ruq'uin ja Jesús chi ne'ecamsaxi. ³³ Ja c'a tok xe'ekaj chipan ja lugar rbina'an Rwi'camnak tri' querip wi' ja Jesús chwach cruz in queri' queban chique ja re ca'i' achi'i' ja c'o quil chakaja', jun pa riquik'a' in jun pa rxcon. ³⁴ Ja c'a Jesús arja' c'o jun oración xuban quewari': —Nata', que'acuyu' como eje'e' ma cotak ta ja netajini nqueban, ne' tre ja Tatixel. C'ac'ari' quemaj rbanic suerte trij ja rtziak nak xtich'eco chique in quejach chiquewach. ³⁵ Ja c'a winak ja quimajon rtz'atic ja nbantaji e cachbil ja k'etol tak tzij eje'e' quemaj rtz'ujic ja Jesús, quewa' quibij ri': —Arja' To'onel quixin winak ne'xi, ja c'a wi ni katzij wi' chi arja' ja Cristo ja cha'on rmal ja Dios tito'o' c'a ri' ruyon camic, xeche'e. ³⁶ Ja c'a soldado eje'e' quemaj ryok'ic chakaja', xetiloc más ruq'uin ja Jesús, c'o jule' ch'amlaj vino quitzujuj tre ³⁷ in quewa' quibij tre ri': —Atat wi ni katzij wi' chi at

Rey quixin ja tinamit Israel tato'o' c'a awi' ayon, xeche' tre. ³⁸ C'o jule' tz'ibanem bani in parwi' ja Jesús ya'on wi' chwach ja cruz, oxi' rwach ja tzobal ja tz'ibax wi', jun pa griego, jun pa latín, in jun chic pan hebreo, quewa' nbij ri': —Jawa' rachi ri' arja' rey quixin ja tinamit Israel, ne'e.

³⁹ C'o c'a jun chique ja re ca'i' achi'i' ja c'o quil quibanon ja reripon chwach cruz arja' xumaj rbixic jule' itzel tak tzij tre ja Jesús, quewa' xbij tre ri':

—Ja wi ni katzij wi' chi atat ja rat Cristo tato'o' c'a awi' camic in ko'ato'o' ajoj chakaja', ne' tre. ⁴⁰ Pro ja c'a jun chic achi ja c'o ril rbanon arja' xumaj rch'olixic ja jun chic:

—¿La mataxbej awi' chwach ja Dios como atat k'eton chic tzij chawij chi natcamsaxi chakaja'?

⁴¹ Ja rajoj ni yatal wi' chakij chi nokcamsaxi como jari' nkatojbej ja ritzelal kabanon pro ja jun chic achi le' arja' mta nak ta itzelal rbanon, ne' tre.

⁴² C'ac'ari' tzijon chic ruq'uin ja Jesús, quewa' xbij tre ri':

—Kas xquinurkaj chawe ja tok xcatpi chic jutij ja tok atocnak chic Rey chipan ja ragobierno, ne' tre.

⁴³ Ja c'a Jesús xbij tre:

—Ni katzij wi' ja xtinbij chawe ri', chipan awa' jun k'ij ja rok'c'o wi' ri' ok ca'i' awq'uin nokbe chipan ja utzlaj lugar ja bar c'o wi' quicotemal, ne' tre.

⁴⁴ Ja pa tak nc'ajk'ij c'o jun nimlaj k'eku'm xoqui nojel chwach'ulew, c'a a las tres xin takak'ij sakar chic jutij. ⁴⁵ Ja k'ij ma xca'y chi ta. In chaka jalal tok raktaji ja manta ja tasben rpan ja nimlaj templo

xin Dios ja bar c'o wi' ja santilaj lugar, chaka ca'i xuban. ⁴⁶ Ja c'a Jesús arja' xurak ruchi', xuban jun oración quewari': —Nata', pan ak'a' atat njach wi' ja wanma, ne' tre ja Tatixel. Ja c'a tok bitaj queri' rmal ni cam kaj. ⁴⁷ C'o c'a jun capitán pa'l tri', arja' tok xutz'at ja bantaji xumaj rya'ic ruk'ij ja Dios, quewa' xbij ri': —Jala' jun achi le' ni katzij wi' chi mta ril rbanon, ne'e.

⁴⁸ Congana e q'uiy ja winak quimolon qui' chi rtz'atic ja nbantaji. Pro ja tok quetz'at nojel ja bantaji congana nqueban, congana nebisoni xebe. ⁴⁹ Ja c'a rixoki' ja retranel trij ja Jesús ja tok xelex pa Galilea e cachbil canojel ja winak ja cotak rwach eje'e' c'a c'a nat xepe'eto chic wi', quimajon rtz'atic nojel ja nbantaji.

* * * * *

⁵⁰⁻⁵¹ C'o c'a jun achi José rubi', arja' aj Arimatea ja c'o pa rcuenta Judea. Ja c'a José arja' jun chique ja k'etol tak tzij quixin ja tinamit Israel pro jun utzlaj achi rbanon utz chwach Dios. Arja' nojel ruc'u'x rayben ja k'ij ja tok xtoqui ja gobierno xin Dios. Ma junan ta xuch'ob cuq'uin ja rach tak k'etol tzij como xa ma utz ta xutz'at ja queban tre ja Jesús. ⁵² Be c'a ja José ruq'uin ja Pilato chi rc'utuxic ja cuerpo rxin ja Jesús. ⁵³ Ja tok yataj lugar tre rmal ja Pilato c'ac'ari' be xerkajsaj ja cuerpo rxin ja Jesús chwach cruz in xubar pa jun utzlaj tziak. Ja c'a tok bartaj rmal xerya'a' chipan jun panteón ja c'oton chwach jun portales pro jun panteón ja mta jutij cojon ta jun camnak chipan. ⁵⁴ Jawa' bantaji chipan ja k'ij ja nchomarsbex wi' nakun

je'e rxin ja nmak'ij in xajalal maja'n tirili ja hora ja numajel wi' ja xula'nbal k'ij.

⁵⁵ Ja c'a rixoki' ja retranel trij ja Jesús ja tok xelex pa Galilea eje'e' xebe trij ja José, xequitz'ata' ja panteón in quetz'at chakaja' nak ban tre ja cuerpo rxin ja Jesús. ⁵⁶ Ja c'a tok tz'attaj cumal c'ac'ari' xemeloji ja pa tak cochoch, xequichomij jule' ak'om ja qui' rxula' ja nquecoj trij rcuerpo ja Jesús. Ja pa xula'nbal k'ij xexula'ni ja cani' nbij ja ley xin Dios chi nqueban.

24

¹ Ja c'a xin domingo kas nsamuke'e xebe chic jutij ja rixoki', xequitz'ata' ja panteón, cuc'an ja rak'om ja quichominel. Ec'o chic jule' ixoki' ja recachbilanel. ² Ja tok xe'ekaji quetz'at chi lasan chic ja rabaj ja tz'apben ruchi' ja panteón. ³ Xe'oc c'a chipan ja panteón pro ja tok quetz'at mchita ja cuerpo rxin ja Jesús chipan. ⁴ Congana sachnak quina'oj rmal ja tok chaka jalal ec'o ca'i' achi'i' xequetz'at epa'l pa tak quixquin, congana nc'ac'oti ja quitziak. ⁵ Congana quixben qui' ja rixoki', xetique'e. Ja c'a ca'i' achi'i' quewa' quibij chique ri': —¿Nak tre ja tok chiquicojol camnaki' necanoj wi' ja c'asli? ⁶ Camic, ma wawe' chi ta c'o wi' ja Jesús, arja' c'astaj wa'an rwach ari'. Turkaj chewe ja xbij can chewe ja tok c'a c'o na ewq'uin pa Galilea, ⁷ quewa' xbij can chewe ri': —Ja Ralc'walaxel ja xoc alaxic cuq'uin ja winak rjawaxic chi njach na pa quek'a' ja rajmaqui', rjawaxic chi ncamsax na chwach cruz pro ja chi rox k'ij nc'astaj na, ne' can chewe, xeche'e ja ca'i' achi'i' chique. ⁸ Ja c'a rixoki' eje'e' xurkaj chique ja bin can chique

rmal ja Jesús. ⁹ C'ac'ari' xe'e'lel chipan ja panteón, xemeloji, xebe cuq'uin ja julajuj apóstol ja bar quimolon wi' qui' cuq'uin ja jule' chic cachbil, xequicholo' chiquewach nojel awa' ja quitz'aton ri'.

¹⁰ Ja rixoki' ja xecholo chiquewach ja rapóstol quewa' quebi' ri', jun María Magdalena, in jun chic Juana, in jun chic María ja rute' ja Jacobo in c'a ec'o na más ja cachbil. ¹¹ Ja c'a rapóstol eje'e' ma xquinimaj ta ja bix chique cumal ja rixoki', xa jule' tzij ma ch'obol ta ja bix chique ja nquech'ob eje'e'. ¹² Pro ja c'a Pedro arja' yictaji, c'amc'ol ranim be ruq'uin ja panteón. Ja tok xekaji cayoc chipan ja panteón, xutz'atoc ja utzlaj tak tziak rxin ja camnak chi xa ruyon chic c'o can. C'ac'ari' meloji ja chi rochoch, kas rmajon kaj rch'obic pa ranma nojel ja bantaji como congana c'asc'o'i xutz'at.

¹³ Ec'o c'a ca'i' rdiscípulo ja Jesús jari' mismo k'ij quimajon binem, ebenak pa jun aldea rbina'an Emaús. Ja raldea c'o la oxi' legua rcojol ruq'uin ja tinamit Jerusalén. ¹⁴ Ja c'a ca'i' discípulo eje'e' quimajon rtzijoxic chibil tak qui' nojel ja bantaj chipan ja jun ca'i' k'ij ja k'axnak can chic. ¹⁵ Kas c'a quimajon tzij in c'oli ja quimajon rc'axaxic chibil tak qui' ja tok xekaji ja mismo Jesús cuq'uin in xerachbilajel pa bey. ¹⁶ Pro ja reje'e' ma xyataj ta chique chi ncotakij rwach chi Jesús. ¹⁷ Ja c'a Jesús quewa' xbij chique ri':

—¿Nak c'a ja remajon rtzijoxic chibil tak ewi' pa bey in nak tre ja tok nixbisoni? ne' chique. ¹⁸ C'o c'a jun chique Cleofas rubi', arja' xbij tre:

—¿La ma awotak ta c'a ja bantaj chipan ja tinamit Jerusalén chipan ja jun ca'i' k'ij ja k'axnak can? Pro ja jule' chic winak ja xeq'ueje' pa Jerusalén eje'e' bien cotak ja bantaji pro ni canojelal. ¿La xc'a ayon atat ja ma awotak ta? ne'e ja Cleofas tre ja Jesús.

¹⁹ —¿Nak c'a ja bantaji? ne'e ja Jesús chique. Ja c'a reje'e' quewa' quibij tre ri':

—Noktzijon tre ja Jesús ja raj Nazaret. Ja Jesús arja' jun profeta xin Dios, congana nimak tak milagro xuban in congana poder rc'an ja rtzobal, jari' bien k'alaj chwach ja Dios in bien k'alaj chiquewach canojel ja winak chakaja'. ²⁰ Ja c'a jefe quixin sacerdote e cachbil ja k'etol tak tzij rxin ja katinamit eje'e' quejach ja Jesús pa ruk'a' ja Pilato utzc'a chi nk'et tzij trij chi ncamsaxi in queri' queban quicamsaj chwach cruz. ²¹ Pro ja rajoj congana yuke' kac'u'x ruq'uin chi arja' nto'o kaxin ja rok aj Israel pa quek'a' ja kac'ulel pro camsaxi in c'uluto tuban oxi' k'ij ticamsaxi. ²² In jun chic, ec'o jule' ixoki' e kachbil c'oli quibij chake ja congana c'asc'o'i kac'axaj. Eje'e' kas nsamuke'e xebe ja bar c'o wi' ja panteón. ²³ Ja c'a tok xe'ekaji quetz'at chi mchita ja cuerpo rxin ja Jesús chipan. C'ac'ari' xemelojto kuq'uin, xurquibij chake chi ec'o ángel xewinakar chiquewach in bix chique cumal ja ángel chi c'astajnak chic ja Jesús. ²⁴ Ec'o c'a jule' achi'i' e kachbil, eje'e' xebe chic ruq'uin ja panteón in tok xe'ekaji quetz'at chi ni katzij wi' ja bix chique cumal ja rixoki'. Pro ja Jesús jari' ni mta wi' rwach quetz'at ta tri'. Queri' c'a ja bantaji, xeche'e ja ca'i' discípulo tre ja Jesús. ²⁵ Ja c'a Jesús quewa' xbij chique ri':

—Ixix xa matich'obtaj emwal nojel ja quibin can ja rojer tak profeta xin Dios, ma nojel ta ec'u'x ma nojel ta ewanma eniman nojel ja tz'ibtal can cumal chipan ja rtzobal Dios. ²⁶ Ja Cristo arja' bien k'alaj chi ni rjawaxic wi' tre nabey chi xurtija' nojel awa' ja rpokonal ja c'a xebij chwe ri' in c'a después na nbe pa gloria ja bar nk'alajin wi' chi congana nim ruk'ij, ne' chique. ²⁷ C'ac'ari' xumaj rch'obic chiquewach nojel ja tz'ibtal can tre chipan ja rtzobal Dios, xumajto rch'obic chiquewach ja tz'ibtal can rmal ja Moisés c'ac'ari' xuch'ob chic chiquewach ja tz'ibtal can cumal ja jule' chic profeta.

²⁸ Ja c'a tok xe'ekaj chipan ja raldea ja bar ebe-nak wi' ja c'a Jesús xuban cani' laj xeruya' can. ²⁹ Pro ja c'a reje'e' congana quecoj pa ch'a'oj chi nq'ueje' kaj cuq'uin: —Xuban wa'an k'ij, xajalal maja'n toc ak'a'. Mejor catq'ueje' kaj kuq'uin, xeche' tre. In queri' xuban, xoc pa jay utzc'a chi nqu'eje' cuq'uin. ³⁰ Ja c'a tok tz'ubul chic pa mesa cuq'uin c'oli ja caxlanway xuc'am, xmaltioxij tre ja Dios, xuwech' in xuya' chique. ³¹ Chaka c'a jalal ja tok yataj chique chi cotakij rwach chi Jesús. Ja c'a Jesús ni jari' hora sach chiquewach. ³² Ja c'a reje'e' quemaj chic tzij chibil tak qui', quewa' quibij ri': —Ja tok arja' rmajon tzij kuq'uin pa bey in tok rmajon rch'obic chikawach ja rtzobal Dios jari' ni katzij wi' chi congana jun nimlaj quicotemal xuna' ja kanma rmal, xeche'e.

³³ Ni jari' hora xeyictaji, xemeloj chic jutij pa Jerusalén. Ja tok xe'ekaji xequewil ja julajuj apóstol ja quimolon qui' cuq'uin jule' chic cachbil.

³⁴ Quewa' bix chique cumal ja rapóstol ri': — C'astajnak chic wa'an ja kajaw Jesús, xuc'ut wa'an ri' chwach ja Simón, xeche'xi ja ca'i' discípulo.

³⁵ C'ac'ari' quemaj rcholic chiquewach nojel ja bantaji ja tok ebenak chipan ja raldea Emaús in quech'ob chiquewach chakaja' nak rbanic ja tok yataj chique chi cotakij rwach ja Jesús tokori' tok xuwech' ja caxlanway chiquewach.

* * * * *

³⁶ Kas c'a quimajon tzij ja tok chaka jalal winakari ja Jesús chiquicojol in quewa' xbij chique ri': —Ja quicotemal xin Dios tiq'ueje' checojol, ne' chique. ³⁷ Pro ja c'a reje'e' congana nqueban rmal ja xbeben ri'il como ja nquech'ob eje'e' ranma jun camnak ja nquetz'at. ³⁸ Ja c'a Jesús xbij chique:

—¿Nak tre ja tok sachnak ena'oj? ¿Nak tre tok matenimaj chi anin ja rin Jesús? ³⁹ Tetz'ata' mpe' ja pa nuk'a', tetz'ata' mpe' ja pa wakan, kas bien mpe' tech'obo' chi anin in Jesús. Quinechapa' mpe' in bien quinetz'ata' como ja ranma jun camnak jari' mta rch'acul nixtac'a c'o ta rbakil chakaja' pro bien netz'at chi anin c'o nch'acul in c'o nbakil chakaja', ne' chique. ⁴⁰ Ja c'a tok bitaj queri' rmal c'ac'ari' xuc'ut chiquewach ja pa ruk'a' in pa rkan. ⁴¹ Ja c'a reje'e' quewa' quimajon kaj rch'obic pa tak canma ri':

—Congana taka'an qui'il ja wari' pro ma katzij la, xeche'e. Ja c'a Jesús xbij chique:

—¿La c'oli neya' chwe can ntij? ne' chique. ⁴² C'o c'a jalal ch'u' sa'on jari' queya' tre rachbil jalal

raxcab. ⁴³ Ja c'a rarja' xuc'am chique in xumaj rtijic pro ni chiquewach. ⁴⁴ C'ac'ari' xbij chique:

—Camic bantaj cumplir ja tzij ja xinbij chewe tokori' tok maja'n quincami como ja xinbij chewe chi puersa nbantaj na cumplir nojel ja tz'ibtal can chwe chipan ja rtzobal Dios cani' tre ja tz'ibtal can rmal ja Moisés in cumal ja jule' chic profeta xin Dios in chakaja' ja tz'ibtal can chwe chipan ja libro xin salmo, ne' chique. ⁴⁵ C'ac'ari' xuch'ob más chiquewach ja rtzobal Dios, ⁴⁶ quewa' xbij chique ri':

—Tz'ibtal can chipan ja rtzobal Dios chi ja Cristo arja' nurtija' na ja rpokonal in ncamsax na in chi rox k'ij nc'astaj na chiquicojol camnaki', queri' nbij. ⁴⁷ In tz'ibtal can chakaja' chi pa rubi' ja Cristo nekaj na rbixic cuq'uin canojel ja winak ja rec'o pa tak nación je'e chi rjawaxic chi nqueq'uex ja quina'oj in nqueya' can ja ritzelal utzc'a chi ncuytaji ja quil quemac, jari' pa Jerusalén nmaj-tajel wi' rbixic. ⁴⁸ Ixix etz'aton nojel awa' ja c'a xinbij chewe ri', ixix nixk'alasan na chiquewach ja winak. ⁴⁹ Bien tec'waxaj ja xtinbij chic chewe ri', anin ntakto na ja rEspíritu Santo ewq'uin ja cani' tzujunto rmal ja nata' Dios. Pro quixq'ueje' wawe' chipan ja tinamit Jerusalén, c'a tokori' nixel chipan ja tok xtiyataj chewe ja poder rxin ja rEspíritu Santo ja xtikajto chila' chicaj, ne'e ja Jesús chique.

⁵⁰ C'ac'ari' xeruc'amel, xebe c'a pa Betania. Ja c'a tok xe'ekaji xuyic chicaj ja ca'i' ruk'a' in xc'utuj ja rutzil xin Dios pa quewi'. ⁵¹ Kas c'a rmajon

rc'utuxic ja rutzil pa quewi' ja tok chaka jalal be, c'amarel chila' chicaj. ⁵² Ja c'a reje'e' congana queya' ruk'ij c'ac'ari' xemeloj chipan ja tinamit Jerusalén, congana jun nimplaj quicotemal c'o pa tak canma. ⁵³ K'ij k'ij ni nepi wi' chipan ja nimplaj templo, xajutij quimajon rya'ic ruk'ij ja Dios. Amén.

Ja C'ac'a Chominem
New Testament in Tz'utujil Western; tzj
(GT:tzj:Tz'utujil)

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Tz'utujil

Dialect: Western

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Tz'utujil [tzj] (Western), Guatemala

Copyright Information

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Tz'utujil

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022

9edbc891-45bd-575d-b4d1-5ba8f0ea4ba8